

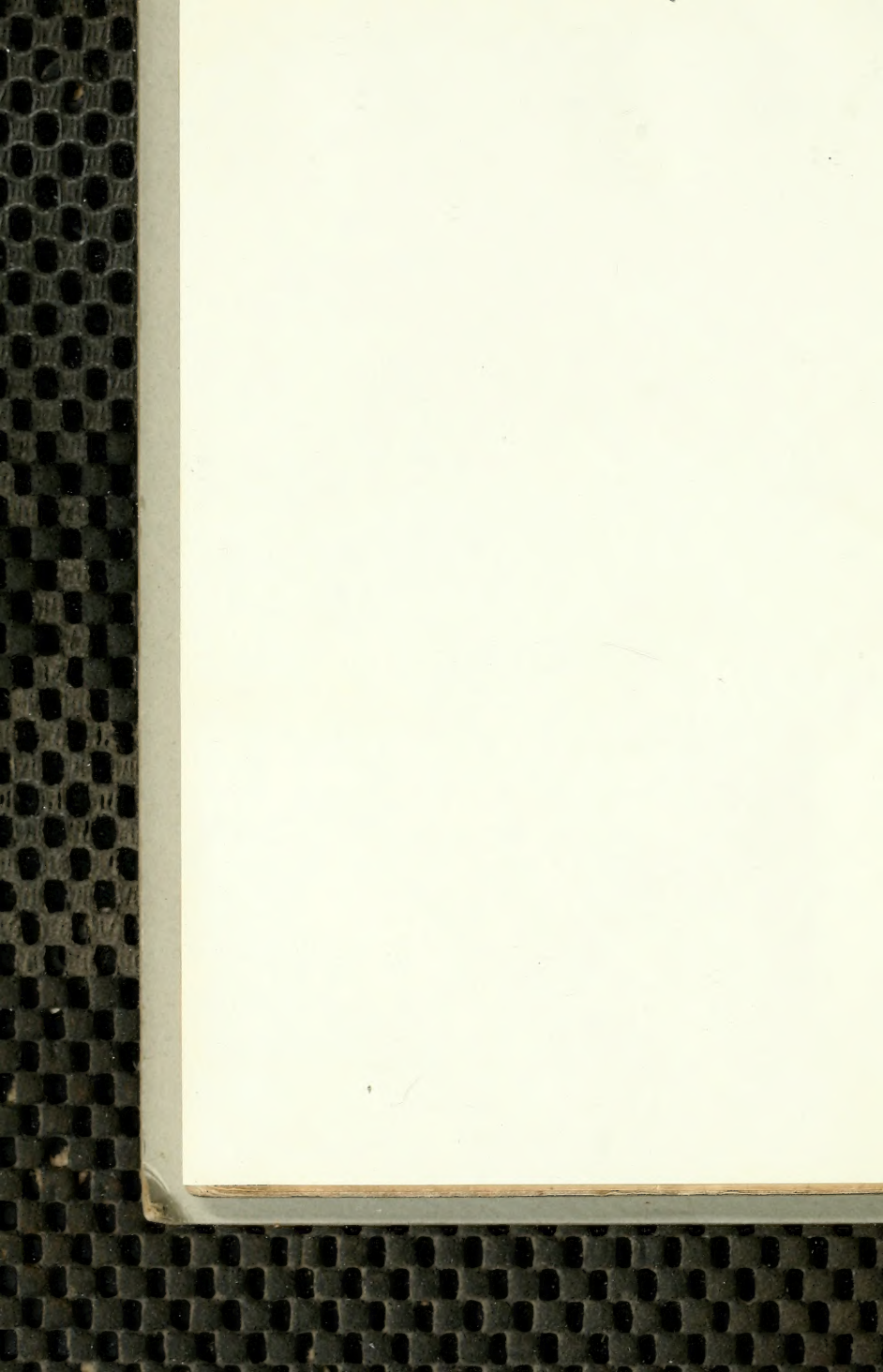

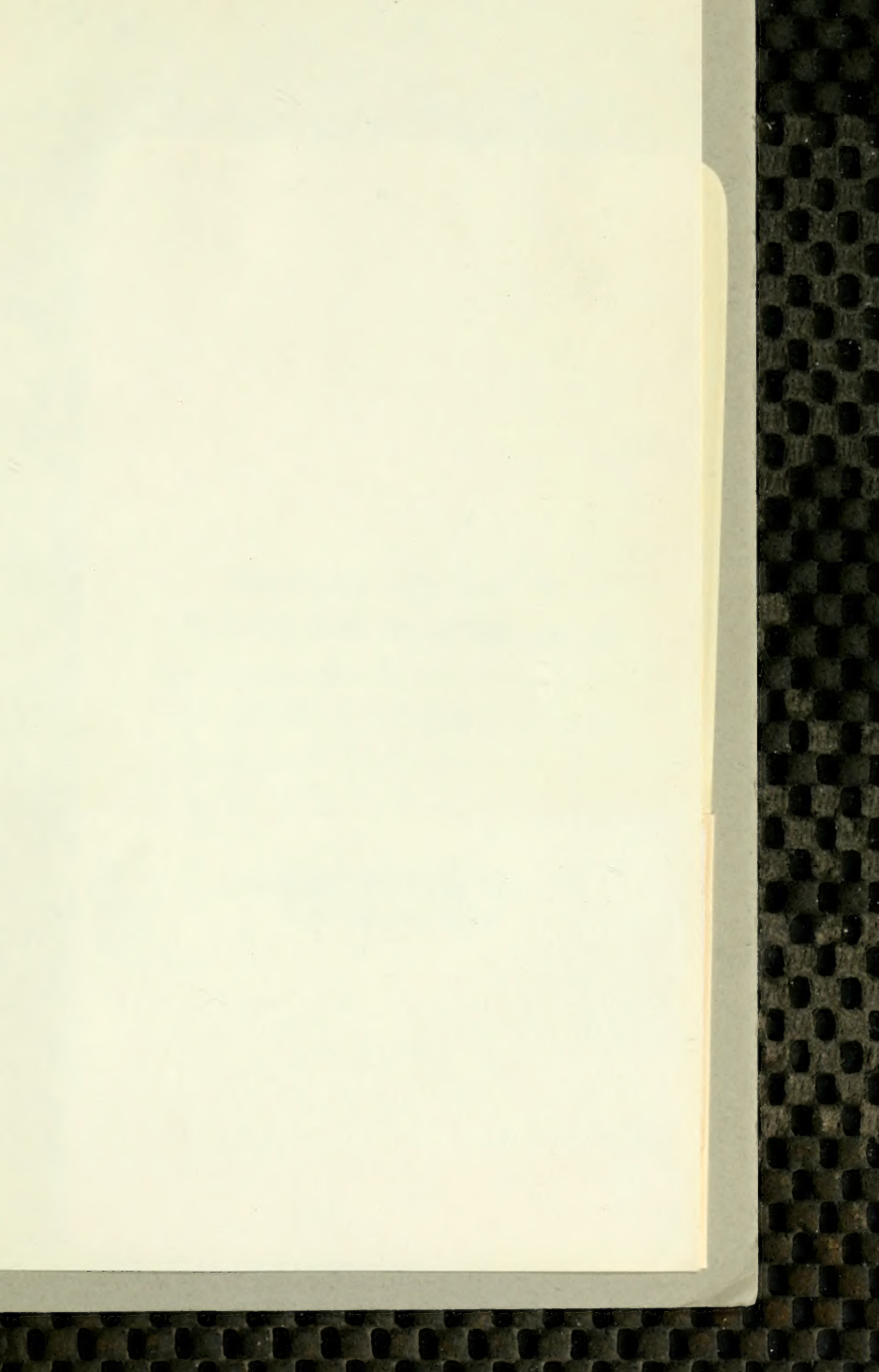
PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PJ
5019
K635

Kovner, Abraham Uri
Tseror perahim

הוא קבוצת מאמרי בקרת שונים

מאת

א. א. קאוונער

אדעססא

תרנ"ח

ЦРОРЪ ПРАХИМЪ

т. е.

БУКЕТЪ

Собрание разныхъ критическихъ ста

А. Ковнера.

ОДЕССА

Въ типографіи М. Бейленсона.

1868.

урою, Кіевъ, 12 Декабря 1868

РД
5019
К635

מיוחדים עליהם
(1881 תרמ"א)
היה זה אמנם בלתי נכון אך הוציאם והקשה
! זהו הוא
במשך הזמן
ביום הזה
לאם הזה

צרוך פרחים

תוכן הענין

- א) אחרית דבר וראש פרחים . . .
- ב) פרחי "המלייץ" . (לשנת 1866) . . .
- ג) השקפה קמנה על מצב העברים . . .
- ד) אין דבר !
- ה) רוח משפט
- ו) רוח חיים
- ז) רוח באר

סיכום

Wie kann man mit Menschen
die nie aus ihren Monologen
auf unsere Fragen keine Antwort
Luft antworten auf Fragen
und auf ihre eigenen Fragen
annehmen.

(Bürne, "Menzel der

I

ה המון המתמרמים נגד מחברתי העניה "חקר-דבר",
ובסתר על דברים אחרים, אשר כצנינים המה
עברים צהלת סוסים, נחרת חמורים, אנקת ינשופים,
רבצם; אף אנכי הבטתי עד הלום שקט ובטח על
שהמלתי בין סופרי העברים, לא שמתי לב להמונם
עוד הפעם על שדה צופים, יודע אנכי מראש,
פנים) יתמוללו על ראשי וגם בדבר מחברתי הזאת—
שנית, הנני להשיב דבר את תורפי עד היום.
פעלה מחברתי "חקר-דבר" על הקוראים! נבאתי
על ראשי, ונבואתי זאת (אם גם לא מדרכי הענוה
זאת וביתר עז, בקטן כגדול, כנער כזקן, כבער
וכל אלה אשר זכיתי לראות בדפוס, אף כמה לא
ימים של דיו נשפכו לחנם, יען שלחו מאמריהם
הם ריקם! בקיצור, כמעט כל סופרי ישראל ברוסיא
לם נשארו נתנו בה, ואם לישבט אם דחסד—אתה היא
זאת נתעוררו שאלות רבות, סופרים צעירים רבים
אשר סלותי בחרף נפש; המה הלכו עוד הלאה—ולכי
מלי לא אבד בתהו, וכי דרכם נכון לפניהם. אחד
מצא ומצאון גם משבילים מהבילים (לשיפתו!) עומדים

וכל העלוליו יקדישו ויעריצו, ויקראו לפניו
בהקדמה; אי"כ שכרי כבר עמדי, ומקמרגי הזה
עז ואומין ללכת רומם על דרכי מבלי פנות ימין ושם
הנותנים און קשבת לדברי, ויקדישו ויער
לי רב!...

ראוי לשום לב כי כמעט כל מתרפי אשר זכ
בדבר הם, כמעט כלם מרוב שיחם וכעסם ידברו ע
בהם בקצה עמי: הלו, הי, אבראמאווין, גאטטלאם
גורלאנד, צעדערבוים, צדיה, הירשבערג, "המגיד"
כמעט כלם נוגעים בדבר המה ופסולים לעדות, מלב
וצדיה, אשר התעוררו מעצמם לנפול עלי ראשונה.
אשר התנפל עלי "בהמגיד" (1866, עלה 30) ואשר עלי
יען כי הוא באמת איש נכבד, יודע ומבין - הנה י
בו יתן לי הרשות לכתוב בשמו, כי כתב את דב
את מחברתי ודן אף מפי השמועה; אולם אחרי אשר ק
ככל העלילות אשר שמו עליה חורפי, הוא מתחרט על
צאוקרא את דבריו "בהמגיד" ותשתומם; הלא כה דבריו
המיל כי החוב מוטל על ראשי חברת מרבי השכלה
הבער (N. B.), אשר יצא לחרף מערכות הספרות ה
אולם יסלה לי כבוד ידידי זה, כי לא כן דעתי, כי אין
כי כלכלה מלאה דברי בלע ולעג היא, המ
הוא בקב נערות (יען ששמי קאוונער?) ותפלה
והיה אם נסתם (בלשון רבים?) את פי הבאר הזה,
והכמה, אבל יש בו נחשים ועקרבים, יפה
המזיקין, כי כלם (?) נבראו בע"ש בין השמשות. "ע
קורא יקר, איך איש נכבד באמת כזה תרשה לע
מתברת שלא קרא אותה ולקרא עוד את מחברה בש
בכל זאת הנני סולח לו נגדה נא לכל הקוראים מקרב לב
ששגה, מלמדת עליו זכות ותראה לעין כל, כי אין
אין איש אשר הכריחו להודות, הוא יכל לאמר שק
שגיאות, אשר לא נקיתי מהן באמת, ועליהן בנ
לא כן עשה ותודה על האמת, לכן אכלה לו בכל
וכה שנוגע לה' הירשבערג ולצדיה, הנה הראש
(1866 עלה 2) אינו אשם בדבר, יען כי הוא תל
לערנער וה' גאטטלאבער, ובלי כל ספק הפין בזה

אוי ונכון שלא להשיב מאומה על כל דבריהם
וגדופים וכל רוח אין בקרבם. אולם לא תמיד
היה הוא, וגם הוא אינו מקובל בעיני דעת הקהל
המשוכחת, אבל אם רבים יתנפלו, וכל אחד
יבנה בליטעראטור העברית, ואחדים מהם עוד
שה-אז באמת החובה להצטרך לפני דעת הקהל,
היא להאמין לכל אשר יאמרו סופריה. מבלי חקור
אולא. אף אשארך, קורא נכון, אף תאמר,
עליך "נער נעור וריק, כסיל וב ער, עז פנים"
ל"שמע נא! אינני נעור, אינני ריק, אינני כסיל
כי בזה לא תצטרך בעיני דעת הקהל, וגם המתחף
כונתו היתה להשליך עליך שקצים בראשונה,
במה להצטרך, ואם גם תצטרך לא ישים לך לב.
רפים לא ידעו בעצמם את מה יתפרו ומדוע
מתקצף ומתגעש, כחף ומגדף, מקלל ומגדה,
לחו: ידירי, מה אתה חפץ? מה התרדה הזאת
וא ידע להשיבך על השאלה הפשוטה הזאת, יען
יו ומסיימים בכוש, ובפרט בעניני פאלעטיק,
החליף את הקוראים שולל, לסמא את עיניהם
עיקרי, אשר אדותיו ראוי לדבר. ראה למשל
ליין, 1866, עלה 15 בהערה) אשר בא לסתור
פר כי האחרון היה "נצר מגדולי הפרתמים בעמנו,
היה מוח' יונתן אייבשיץ, אוהב ואהוב להרמב"ן,
לממן הענא "ובו" ? הגידה נא, האין זאת מלאכת
אום ולבא עליהם בענן כבוד, בקולות וברקים, למען

די העברים: הן בא פלוני ובנה שמה חדשה,
אחר, אשר לא ידע בשכבו ובקומו וחפץ להתקומם
ויפער פיו בלעז ולהג' כמים, -אז אוי לו להכותב
ת לו כי אין בכל דבריו כל יסוד, יען כי האויל
ם יתר באור על דבריו, כי הוא בעצמו לא ידע
לפעם באיזה מקום להתנפל עליו, והיה כי ימצא

הרעיון העיקרי, אז יצא הכל הוא עוד הפעם בלתי
ויקרא מלחמה חדשה וכה בלי קץ. כל מה שמוסוף
להתנפל-והאוויל ינצח תמיד, יען כי מקור אולתו
דבר טוב נכון היוצא מפי החכם אלפי דברי אולת
שישו, כי נצחתני את החכם פלוני! ...

II

במקרה הזה קרני עם כל המתמרמים נגד מה
למשל להשיב לה' לעתנער, אשר יצא הראשון לנקד
"מורה הלשון" לא יוביל אל המטרה הדרושה בלמוד
במופתים נאמנים) בחימה שפוכה, בפטפוטי מליכי
הדבר האחרון הנני משיב לו תודה, יען כי אנכי
המעוה " והוא ברוב חסדו וכיד הדקדוק הטובה עליו
בל יטעו עוד קוראים כמותו ...

להשני, ה' אבראמאוויץ, אשר יצא נגד
ותרודים (אשר יש להם ריח בית המדרש) עניתי אף על
וגדופיו, כאשר יראה הקורא בפרה 5.

לה' צערערבויים אשר קם עלי בהערותיו למא
עלה 15), עיניתי גיב מעט מזעיר בפרה 18 ב'.

ומה אומר עיך "המגיד" ? חי אני, כי לתרפ

בדברים עם השוחט הזה. הוא יצא נגדי כמור
בניתי את התלמוד גל של הכל וכי התפארתו
בקשה לאסור את למוד התלמוד על בני ישראל
נברא, כאשר הראיתי לדעת " בהמליץ " (1866 עת
שנוגע להתרפות והגחופים ששפך עלי, הנה מלבד
כמלא השערה-ישפילו עוד את כבוד שופכם (אם יש
להמגיסטער החי בעולם התהו, לא השיבותי

יתרף ויגדף וידרוש תלי תלים דרשות של הכל ושל
קאוונער; ולא ידעתי מה עשה הפילאלאג הנורא
צדוק, מללי, גללי וכדומה ? ...

ועל דבר אביג אשר יצא " במשליו " נגדי למור
האיש הזה ואת שיתו אף מעט מזעיר, יודע, כי הוא א
אשר יתחפכו לכמה וכמה גונים ברגע אחד. פה יש
בישראל " (עי מאמרו " קול מבקך "). ופה ילמד זה
1866 עלה 2) ; פה יתרועע עם הצעירים וכלם אהוביו
בעיניו, וכה ישפוף עיניהם בוז ותרפות מרבה לה'

ל' זפתע עברו עליו איזה דוח וכתוב "משה
נאצות וקללות נמרצות-ותחת יהידי יכנה
חסר לב" וכדומה .

מים והסאטירות , אשר יעופו על ראשי מבל
נות לכל איש ואיש באולתו או כחכמתו ? . . .
שר יוסיפו לדבר ולהתל בי , ירעו הרבה יותר להם
טם מחברתי ויתרבו הקוראים אותה . ויפה אמר
א , אשר החקר-ה-ד-ב-ר עומד מטה מכל בקרת ,
אם שתקו ממנו . הן בהקדמת החקר-דבר נאמר :
אשר יתחולל על ראשי , בצאת מחברתי הקמנה
מחסום לפיהם ולא דברו ממנו מטוב ועדרעכי עתה
הם לא כן עשו , ומלכד שלא שתקו לגמרי , עוד
דבריהם , איכ ברור כשמש שדברי החקר-ד-ב-ר
למה להם להתחפש ולאמר , כי אינו שוה לדבר
ם , כי מרוב שיחם וכעסם ידברו . לכן עצתי
כי דברי לא יעשו כל פרי , אז ישתקו מהם ולא
עצת העצה הנאמנה הזאת ישמרו בצאת מחברתי

III

ד"ר י"ד החקר דבר. אספר אנעקדאטע אמת אשר

מי לאור קבלתי מכתב מער לא ידעתיו מתמול
עוזה מאמרים של דופי , אשר נדפסו ממנו

לה הימנה מדי קראי את מאמריך אשר כותליהם
רבך והוא הביאתך להגיד בריש גלי דברים כאלה ,
ודרש מפי מחבר עברי בזמננו זה . ובאמת קשה
זה וכו' אשר לדגל פרינציפוס בלים מוקן נשבעו
הרים קרנינו בכבוד , ימצא איש , אשר יחך
באלה , אשר מסוה קודש על פניהן , מבלי הבט
ראשו בהעירו עליו חמת האנשים אשר כשאלו
אגיד לך , כי דבריך מצאו חן בעיני עד למאד

לטעום כל ערב ומועיל ולתעב הבל ולעג הרבה , איש
כן ידעת לכלכל דבריך מבלי לחשוא נגד נמוסי דרף א
העברי אשר קלל יתר את המבוקר מאשר הביאו במש
בתוכה מלתא הברחותא וליצנות בעלמא ; אולם
כזאת ! דבריך בנחת נשמעים , לא קבות אף לא
חציך השנונים , אשר ידרו הדרי במן אנשי ריבך
המדומה ואהבת עצמם , כאשר נכיר מצעקתם , א
המחנה . סוף דבר דים המה שני מאמריך , אש
משפטך ואומץ רוחך העשוי לבלי תת , להיות
שדונגך ד' כמבקר אמת . ולו הניפות את יד
לאור בשפת עבר במשך השנים האחרונות , כי
בעלתך כבורת על ראש אבטריטטים חדשים מקרוב
איש אחר יתר מוכשר ממך לעבודה כ
משפט צדק בלי משוא פנים , כי ומי
הנחתי לך את כל אשר עם לבבי אודות מחברתך , ו
היטב דבריך במאזני משפט בטרם
נתאמתה אצלי רק אחרי עיון רב .

ויהי אחרי הדברים האלה : אנה המקרה כי בא
פנים אר פנים , משכתי לו חסד , וברבות הימים היה נא
כסיתי ממנו . והנה קבלתי מכתב מאחד מקרובי , כי
"חקר-דבר" בקרת גוראה . את המכתב הזה הרא
יפול לבי בקרבי לבקרת מ-רן , אם גם נוראה ה
אענה לו , כאשר לא עניתיו לכל חורפי דבר , ואם
שניאותי , אז אודנו בקהל רב . כעבור ירח ימים
כתב אודותי בלאט למ-רן , כדברים האלה .

ובאמת האיש הזה הוא בור וגם רוח ורק
לכתוב מה שכתב , בין כף קראתי את כל המא
כי אין איש אשר ישים עינו עליה כראוי , ולהכתי
נאמנים , ולכן שמחתי בראותי בידה , קאוונער
כותב על מחברתו "בקרת נוראה" לפי דבריו , לזא
באמת כתבת בקרת כזאת ואז מובטחני כף ש
בהספר הזה לא תורה ולא תכמה .

ל-ה בכל זאת התהלך עמדי עוד כרע כאח
תרמיתו . ויהי היום , כאשר נאספו אלי אחרים ממכי
מתקי את מכתבו הראשון ושאלתי את פיו , אם מסכי

תי מכתב ממ-רן, אשר יכתוב לי בין יתר
בשרי לדברי ל-ר, וצחוק מכאיב לב עשה
אך, ובאמת שגה בחשבו, כי צודה אנכי (כצד-ה)
: בקרתי על ספרך איננה מפץ וחץ שנון לנגוע
ה, כי בה הוכחתי, שכל דבריך בעצם
רוע לך לא ידע פתרון בקרת, בחשבו, כי

את המוסר הפשוט, לבל נהיה אצים להאמין
לנו תהלות ותשבחות כאלה; כל המסיף להלל
איש בתומתו לדברי נבל ואויל משריש, ינהום
קוב, וכל רע ישקר באמונתו — ואם לא נזתר,

ברתי הואת!

IV.

ואת תכיל בקרבה אך מאמרי בקרת. לדבר עוד
תר, יען כי נוכל לאמר בפה מלא, כי הבקרת
נראטור העברית, והאות על זה, כי הצועקים
השמש, אך יתחפשו תחת שמלה חדשה והיא —
נאתם להבקרת בכלל. ימים היו לישראל, ולא
כל הסופרים כמו יחד חברים להטית את הבקרת
ם התפתחה, למען בל תהיה לאבן נגף על דרכם
לו קללה נמרצת ועל הבקרת שפכו בוז וקלון;
תמרמרים יראים לקלל את הבקרת על פניה.
בקרת אמתית, והבקרת הנראית בגבול
צופה היא. ואם גם המה יכנו כל בקרת,
השערה, בקרת חצופה, ולא היה עוד
ה בקרת (יען כי כלן הצופות בעיניהן) — אך יהיה
זמה לכנות כל בקרת בשם בקרת חצופה
כבר שרשיה בליטראטור העברית; הדתחפשות
שהבקרת תתערה בקרבנו כעץ רענן, וצעקת
בראותם כי צעקתם ללא תועיל וכי הצעירים

גיב למבקר, ולא הסתפק עוד בבקרת פשוטה, מן הטבע כתב "בקרת הבקרת" במליצות ראמות ונדרזים... ואם גם בקורתו ושירתו אהיות הנה, הוא נאה מבקר — אף יהיה איף שיהיה שמחים א כי גם משוררים נשנבים ומאד נעלים כה' מיצקר אף עור רעה גדולה ראיתי בליטעראמור העב לב עד הלום ולא נשמע עוד קול מבקר אודותה. א עבר, ריל על דבר המוציאים לאור מכתבי עתי ידוע ומקובל שמוציא לאור מכתב עתי דר לו בחכמה ביריעות העולם, במבט נאמן על כל דבר מוציא לאור מכתב עתי, מלבד שמקבל עליו אחריו עליו הטאת סופריו, כי הוא הוא באמת האשם, אם גם מאהרים, כי עליו לברור האוכל מן הפסולת ולת בנוהג שבועולם, אם ישגה איזה מוציא לאור מכתב או דעת הקהל תודיע את משפטה במייע שני, או גם ויתלבנו הרברים ויצא כנוגה משפט; אולם לא כן בשפת עבר! המה נקיים מדעת הקהל, כלומר אינ ככל העולה על רוחם ולקחו למו הכח לעשות סדרים לא יקבל על מייע שני גם דברים נחוצים מאד, עליהם בקשת אחד הסופרים להרפס את דבריו או מלבד, כי לא יוציאו מפורש את שם המיע ישנו בדברים ההם עוד כטוב בעיניהם, עד אשר ולא יביאו כל תועלת, כי הקוראים לא ידעו כונת הן אם תתם מי שיהיה שמו על דבריו, או יש לש עם האיש ההוא, הרשות לפרוש בשמו ולשפוט את הסופרים העברים ידאים לפרוש שמות המדברים, וידברו תמיד בחדות, ובפרט אם הרבר נוגע אל לא יאכו להציג גם את ראשו תיבות משמו, וזו ופחד לבם לצאת לעין השמש ביד רמה...

והנה מכתב העתי המליץ יתפאר תמיד מלבד שלא כל דבר יקבל נגדו, ולא כל מה שיש הכותב—אף גם את שירפס יקוף פנים ואחור בה תמיד הצדיק. והמערער—או לא הייע אל עומק ב שירבר. ולפי דעתי מה שאיזה מייע יקבל דבר ומדמה, כדי לעור את עיני הקוראים הפשוטים

לא יצא מעולם מתורת ירו דבר שאינו מרעקן? ..
 ואמר ה' אבראמאווין "עין משפט" אשר בא להזכירו
 על כל מלה ומלה, הנוגעת אל עצמו ובשרו'
 ות לבלב את הקורא ולהשליק שקוצים על הכותב
 ג' , (54) . בקוצור מויל מיע עברי הפשי מדעת
 עליו , אז אם לא יאבה , לא יקבל דברי המעיר
 סוסים, עד כי אוכל לאמר בפה מלא שאינו מקבל
 השיב עליהם , ולהשיב שבעתים אל חיק הכותב ,
 אולם דברים של מעם , דברים אשר יראו לעין
 קבל-והאות כי לא ראינו עוד מויל מיע שיוודה

ר מכתבי עתים עברים , יציפו עלינו מבול של
 ת את מוח הקורא-ואין איש , אשר יוכל להשיב
 , אשר הסכימו להביט על המוציאים לאור כעל
 מ בקרבם ואשר בידם לישר ארצות בני ישראל
 תיים , יאמינו בהם ובדבריהם ולא ישו מהם ימין
 ייהם במאזני השכל , אם ראויים המה לקבלם או
 לאור אינם של מי ם בתכלית השלמות, אף ישנו
 מידים ופשוטים .. איכ מובן מאליו, איזה רעה
 , התולכים עצומי עינים אהדי מדריכיהם אלה .
 י , לקרתי שנה אהת "מהמליץ" (1866) , ירדתי
 מהם פרחים, והנה יצא "הצורז פרחים" הזה אשר
 ואקיה כי יהיה להם רחוח נחוח (פה אראה כבר
 טבח , כי ה"פרחים" האלה לא אנכי זרעתים ..) .
 להקוראים , כי גם מוציא לאור מכתב עתי, יוכל
 והצדק עוד יותר ממנו . פה תראה איך מויל מיע
 ת (פרח 18 ד' , 39) איך אינו יודע בין מינו לשטאלו
 ת מה הוא הפין (פרח 7 , 12 , 48 , א , ב , ג , ד ,
 איך רגע הוא מצדד בזכות הצדיקים (פרח ג) ורגע
 איך יכחיש את עצמו בדברים ידועים ומפורסמים

(ש' לעדענזיס להצון נפסי על שניחה חתך (ע' החיץ
 одна дачочка весны не дьлаеть :

ואיך הוא מכתיב את עצמו תוך כדי דבור
ומפאר את עצמו (פרה 48, 52) ; איך ישת
אנשים אשר אין להקראים עמהם מאומה ואשר
מהם (פרה 43) ; בקיצור פה תפגוש דברים ה
במוציא לאור מכתב עתי ותהל לשקול מן הוא וד
ותמצא עוד יותר ...

V

והנה ידעתי גם ידעתי, כי יתלוננו ע
אך את הצד הרע בפרחי אלה. האומנם
ה' צערעפזים גם דברים טובים ? על זאת הנ
יש בדברי ה' צערעפזים גם דברים טובים (על
גיב שאם עושה אדם אוזה שגיאה (אם גם גדול
ממנו את ידיעותיו ואת כשרונותיו, ולא בזה
נוכל להשכין כבודו לעפר ; אך במה דברים א
כמוני, אשר אוכל להביאו תמיד במשפט על
והסרונותיו, והוא יוכל גיב לעשות כזאת עמדת
על שני הצדדים, הטובים והרעים. אבל אם
ידברי הימים יביאו בחשבון מעשנו אם לא
שיד הבקרת האמתית מגעת (עי' פרה 48
יודע בין ימינו לשמאלו ולא יבין דברי אחרים
על קדקד אנשים תמימים וישרים ככל העולה
עמדו כפעם בפעם למלחמה, אז החובה, לפ
הרעים, המביאים הרבה הפסד ונזק... ובפרט
על הטובים... לכן מצאתי לנחויץ להראות בש
הורים הנמצאים ביהמליץ. לשנת 1866, כי לא
מתברת ולא בכל יום יש המקרה הזה לפתוח עי
שפתי הקורא החכם...) ולהראות לשונה ומשנה
ולבל יחשוב הקורא, כי שגאה פרטית מד
עברתי גם על יתר המאמרים המפורזים על פני
נחויץ להעיר העירותי, וגם שם ימצא הקורא דברים
והנה ידעתי, כי המלחמה הזאת אשר
דיליה כבדה מאד, וירם תהיה על העליונה,
עלי הרפות וגדופים בכל עלה ועלה ממכתב ע
ואנכי הלא לא יהיה לאל ידי להשיב לו כפעם בפ
כי לא אשיב מאומה על כל התרפות והגדופים

א.

למים, אנשו בליעל, אפקורסים, אכורים.

ב.

זים, בני בקר, בני מרעים, בעלו מדון.

ג.

מ, ננבים.

ד.

לים.

ה.

ו.

ללים.

ח.

מ, חללים, חמורים, חסידים, חסרי לב, דרשים.

ט.

כ.

טולים, כרים.

ל.

מ.

קקשים, מורדי אור, מבווערים, מנוולים, מצורעים, מצחי
מרעים, משוגעים, משחיתים, מתעים.

נ.

לים, נוגשים, נחשים, נמרים, נעדים, נפלים, נקלים

ס.

נים, סבלים.

לאצער, אשר צוואתו יגם חלה חסלי מסללה, (המליך 1867
לח הא"צ הזה, ואסור לקפח שכר שיחה גאה...)

עגלים, עורים, עוי פנים, עטלפים, עכברים, עלגים, עג
עריצים.

פ.

פטרם, פוחים, פושעים, פראים, פרים, פריצים, פתאים

צ.

צבועים, צוררים, צלמים, צפעונים.

ק.

קוצים, קלים, קשי עורף.

ר.

רוגנים, רופאי אליל, רוצחים, רקים, רמישים, רעים, רשעים

ש.

שכמי זעם, שדים, טובבים, שודרים, שומים, שורים,
שקצים, שרצים.

ת.

תולעים, תועים, תנים, תנינים, תעלולים.

ויהי רצון מלפני ה' צעדערבזים וכת דיליה / שא
חירוף וגדוף אחד מן האיב הקדוש הזה, שיקבל כא
ודקדקו אכן סלה.

והנה ידעתי גם זאת, כי ימצאו גם אנשים כאלה
הוא לתרזיב בדברי ה' צעדערבזים וכת דיליה; לברר
להם לב? ... כן ה' צעדערבזים בעצמו ובל כת דיליה
בלבם ויתענגו לראות שדבריהם זכו לבקרת. — אף לו ד
מהאנשים הראשונים, כי עתה באמת למותר היה לבר
הקראים מהאנשים כה' צעדערבזים ותבריא, כי ער
במדבר... אולם הודות לאל, יש בקרבנו כבר כ
לאשורה— אף לראבון נפשנו רבו עוד מאד (תשעים
ילכו אחרי ההבל ויהבלו; לכן יש היבלת וההכרת להב
טוב לרע בין אור לחשך...)

בקצה „פרחי המליץ“ יבואו מאמרים אחרים ממני
ואשר לא נדפסו עוד. את הראשונים הרפסתי עוד הפ
אפוטרופוס של מהיע, אשר שנו בהם כרצונם והקיפו ע
רבות; כן שניתי בהם מעט או הרבה. ובוהאצא

1866 יבא מאמר ה' צעדערבוים העמר המצפה

העת נפל ביום הנשיה, גם שנת 1865 למנין
 חבלעה אותה ולא נודע כי באה אל קרבה.
 אקורות הימים, נחישת נא להביא את
 מלוטש המנדיל ומנדיל הלקי מים הנאחזים
 טובה עלינו בדורנו זה, נמרההו על פני זכויות
 הו להוות את הצעירים אשר ישוו לעינינו כוכבי
 חן (בעמישע רעטארטע) לדעת הרבנות כמה
 גדול השמיענו ה' צעדערבוים, כי בנטף מים,
 יסוד החנקי... אשרי הדור שזכה להתגלות
 בו שיר ומלח ממערת רבצו (ממערות רבצו
 הצליח לכבות להבות קנאת איש מרעהו (?)
 בקיטוריו, להריץ כסופה גלגלי איבה
 אשר סבבה השמש את מעגלה בהוג השמים
 טפת הזמן אשר השמש סבבה את מעגלה
 צתו, אשר שתו ממנו בני האדם לרות צמאונם
 ואל תערובותיו אשר באו אל קרבם להחליש
 ת רוחם. ואז נבין לקרות מוסר לימים יוצרי
 גם ולהשמר מכל מסך לא טהור, למוב לנו

מדלי העת נפל ביום הנשיה, ולמען לא
 מים, יביא אותו תורה בדולה מלוטש המנדיל
 החלון והקרה מחוץ וקפואהו יראה כמה בו
 הנראה הרותות המליצות האלה על לב ה'
 ראשית שנת הרכיד (המליץ שנה שלישית 33)

וגלי השבחה יבלעוהו ולא יודע כי בא אל קרבם. א
השטף להביט בקני ראית המנדול ומקרב לעיני כשר
עינה כעין הברולה (?) ונשתומם לראות וכו' וכו'.
ענה נפסה על הליכות עולם, כי לא פאליטי
ה' צעדערבוים, הנזעים לחיי עמנו.

אללי לנו, יקרא ה' צעדערבוים במאמר
מטיף לבני עמנו בעת הזאת, אשר יתגעשו הנפיו
בלב אחינו.

אך אנחנו לא נוכל לעצור ברוחנו מבלוי
הזאת: מי יבקש זאת מידו? מי כפה עליו הר
עמו? אם אללי לו, אם רע ומר גורלו להיות
אחרי גיוו את המשרה הזאת! אך הוא לא כן י
כנוי למותר... אך נבא נא ונראה את הישועות הגדו
צעדערבוים ער הזום ואשר עוד בדעתו לעשות!
למה נדבר, בחרות, יאמר ה' צעדערבוים.

מאז היינו לאיש, אם לא התאמננו בכל יכולתנו
באהבתנו הנאמנה לאמונתנו ולכל בני בריתנו ו
וליהודים (זאת היא ענה!). וגם עתה אחרי אשר נ
לעמו, האם פגענו חלילה באומר ומלה אחד מעקר
ונטועים בנפש המאמין (איכ מה עשה, ומה התועלת
הלא גם תועבות החסידים מסורות אל הלב ונטו
איכ המעלה הזאת כי לא פגע הלילה בהן?...
(sic) נגד דעות המהרסים והמכחישים; אף כי ד
כי נגע לריק (איכ במה יתפאר? הלא יודע ומורה
נביא להנם את דעותיהם הנפסדות לחלוק על
אלה שלא שמשו כל צרכם ויטעו אחריהם?)!

הלא צחוק יעשה לנו ה' צעדערבוים! הוא
דעות נפסדות לחלוק עליהן, מדאגה פן יקרא
צרכם ויטעו אחריהם; איכ בכח הראגה הזאת ל
"מורה נבוכים", לשוא לחם הרמב"ם מלחמת תנ
קמו לאלפים ורבבות חכמים ונבונים לשתור דעות
בחשכה; מדוע לא שמעו כלם לחקי הגיון של
להביא דעות נפסדות לחלוק עליהן, מדא
שמשו כל צרכם ויטעו אחריהן? אך בלי כל ספק לא
לבלל וליהודים לכן עשו מה שעשו. בין כה וכל

את הוצצים על חכמת הקבלה ועל החולקים
ים בהמשך דבריו. גם לא המתנו דברים כלפי
בעצמה; לא על דרכי הצדיקים ואמונת החסידים
לנו עסק בזה, אם יבטחו על אהר קדוש (פ)
וי, ובשכר זה ושתרו מכתם בערו, למען יוכל
לתורה ועבודה, לעשות שלום בין איש לאשתו
רנו, למה יגרע נהלתם מכל שופט, יועץ ורופא

סודים! כי הנה בא מלין יושר; אשר יאמר
בטחו עליכם, קדושים, להעריצכם ולהפקיד
מלא קבל עם, כי לא נגרע הלכם מכל
שכרם משלם. מהרו והריקו ברכות על ראש
דבריו יאמר עוד. למה לא תתנו חופש לעמיתכם
שיר יבחר לו, הצדיקים רובם חכמים מתוכמים

כי מיע במהלך כזה יעשה רבות לתועלת

2

פרה נחמד אחד והוא מכתב ה' אבראמאווין,
ה', אף הם אנכי על הנייר והזמן, לכן אספר
אווין לכתוב מכתב כזה. בגליון 46 להמליין
ובאו במאמר עצה טובה אשר יתן בו באמת
כי יכתוב ספרי בוכה אלטעריא. והנה לו חכם ה'
ולא ענה מאומה; ובוזה הראה להי גאלובאו,
בריו; אף ה' אבראמאווין, מיראתו כי גם ה'
יש את גדולתו, בא במכתב להי צעדע רבויים
ה את עצמו הרבה יותר, כאשר נראה ממכתבו.

בני עמי אדברה; אדבר אל משכילים אנשי
עלי בספרותנו ואדרוש מהם דין ומשפט, לדון
מאמרי במשרים, ובכל לבי ונפשי אדרוש מהם
תי מעט בעמי, או אולי הפסדתי וגרמתי נזק

מי לא יראה כי ברברי ה' אבראמאווין הא
 טעושים, אשר הוריו הכלימיהו במשנה, ותוא
 ידע, כי לא חשבו להכלימו, יען הוא הפין שיפ
 משחק... בלי כל ספק הפין ה' אבראמאווין,
 כאיש אחד הברים, יכרעו ברך לפניו ויתחננו אל
 ותוא ברוב ענותנותו והסדרו הגדול יעטר להם,
 האנושי "וסוף לכתוב מעתה ועד עולם"... מי לא י
 כרברים האלה! האומנם ישים ה' אבראמאווין וי
 אם יאמרו איזה אנשים, כי לא הביא תועלת
 לפעולתיו, כי יחשוב עוד שגרים נזק לספרות העב
 אשר כתב מעט מועיר ונגע בשאלות החיים, כנ
 ופעולתו אצלו, אשר לא תמוטנה מרוח קל הנוש
 אבראמאווין, אשר יבא עלינו כפעם בפעם בקול
 מהלומות היתוש הזה ותוא נכון להשליך עמו מידו!
 לפי דעתנו, שה' אבראמאווין יחפון להיות ילד
 ישראל יקריבו לו מכתבי תהלות ובקשות.

וזנה אוסיף עוד עד אחד אשר יראה כי ה
 כזה וכי להפך הוא לא יחפון אפילו להודות על האמ
 בכבודו אף כמלא השערה. כבר ידוע שה' אב
 "בינען ווירמער" תולעי הדברים; ה' גאלובאו
 און ה' אבראמאווין עוד הפעם על השגיאה הזאת. וזה
 להודות על האמת כי אז כבר הודה, ששגה בהעת
 פגם בכבודו אף כמלא השערה, כי שגיאות מי
 אתה או שתים, ניכל להקטין את פעלו; אף לא כן
 יחפון בשום אופן להודות על השגיאה הזאת, וי
 שלא יפול מכבודו אף כחוט השערה, ולא יבין כי
 הרבה יותר מאשר יחשבו מעירי על השגיאה לה
 יאמר: "וסוף מכתבי אתמה כאד על המול אשר
 בעל העצה הטובה, כי טעות הדפוס תולעי ה
 הזה כבר תקנתי בעצמי בהמליין נומר 35 שג
 להעיר דבר כזה הנדפס והנתקן כבר בהמליין?
 זה אמנם השיב לו ה' צעדערכוים בהערתו לחמכ
 מה שנדפס לפני שלש שנים, כן לא התקין בגומ
 "הדברים" כתב צ"ל "הדברים", ובאמה ראוי להיות הדפ

כל מקום אשר יתקן יאמר, תעתי...
איה הזאת יאמר למותר, כי הרגיש הכונה הזאת
(ס) בלוח המפתחות ולכן החליט לעת עתה
אשר ישית עצות בנפשו לבקש להם
מי לא יראה איב, כי הסרון ידיעה הוא ולא
טעות הדפוס, כי עתה תקן בקיצור התת
ותר; אף הוא לא כן עשה ויוסיף ללא צורך,
נעתה יקרא אותם כף, וכי ישית עצות
חד, בין כה כל תינוק של בית רבו, היודע
בפעם ארת, תולעים הפנימים בלי כל עצות
ר, שיען שהי אבראמאווין לא יחפון להורות
ן מרדקים עמו כחוט השערה.

רא, כי העניו הגדול ה' אבראמאווין, אשר
אם אף ה' סלאנימסקי יסכים לזה, שם במאמר
ה, ולהפך רוח גאות יתירה תלבישהו לאמר:
קרא על שמי, כי אנכי בעמלי פארתיהו ורביתי
אקוה כי הכמי עמנו יוקירו ערכו (!) ויאמרו, כי
טונות העמים... זאת היא עונה! מחבר עברתי
(שם) מעל כפרי העמים תולדות עוף השמים, יקוה,
להשתקו שנית ללשון העמים... אף חכה לי
תראה עוד יותר את ענות ה' אבראמאווין.

3

מלא הוא פרהים מראשו ועד סופו. בראשונה
מר 'משא הוראדנא' המתאר לפנינו ברעת והשכל
ים כמו 'טהם; אחריו יבא מאמר ה' גאטטלאבער
ה לה' צעדערכוים, ותוכן דבריו ללמד זכות על
לו-רע ואשר כל המיע הרוססים ספרו אודותיו,
מו מרדת שחת בכסף, אשר שמו מראשותיו,
תנו לו במתנה; אף מלאך המות לא אבה כל כופר
נה אודרי תלונות ה' גאטטלאבער, מדוע יפרסמו
יים בשפת רוסיא, יפור תהלות אין קץ להרב

ה' צווייפעל . . . (ויאמר , שיהיה איש חכם ונבון ,
והאות היותר גדול ונאמן שלא היה הרב הנזיל רועה
הוא שידריו ורעי הרב החכם המצוין הנודע הררי
מאוהביו ואהיביו כנודע לכל באי שער עירנו . איש
אנתנו אף אלה אשר מקטני אמנה הם יוכלו להבין
כי כבר נודע שה' צווייפעל נוטה לחסידות , ובפרט ל
כנראה משירו והערותיו על מות הרב הנזיל (נ"י) המנ
בקצור . מכתב ה' גאטמלאבער נחשד מכמה טעמים
את החבל בשתי הקצות , כי הואב יהיה שבע והצא
עוד יותר הערת ה' צעדערבוים על המכתב הזה
רב תורות לך איש משכיל ואוהב אמר
כי יצאת להסיר הרפה מעל איש יקר והולך בל
במיע רוסים . אף מרעך דבריק יוכלו חלילה אוהב
יזכרו את דברינו להאמין , כי דברנו דופי באחד
למרום וכו' , ואנתנו רק על אלה תלונתנו אשר יצא
כאשר אמרנו , אנחה שברה לבנו , ונאמר , ערמר
המוציאים דבתם רעה עלינו על הנייר במיע בלשו
בריתנו וכו' . אולם בזה הקדמנוף לא אתה ונזכיה
פניהם , מדוע יחמדו לצון על מנהגים ואת
עמנו , בעת אשר לא הפשים מכמו אלה ועוד מס
ורוחנו יעצב רק לכל דבר המתהלל שם ישראל ב
אף בער אנכי ולא אבין , מדוע תשב
אלה , אם יראו כי ישימו לשמצה את הבלי הע
כי התלונות האלה נשמע לרוב אף מפי המתפאר
בישראל , כי יבקשו קרבת הרוסים , כי יחפצו ש
יהיו לנו עם הרוססים ? . . . ה' גאטמלאבער ידבר
צעדערבוים ישנה וישלש זאת בכל עלה ועלה , ובכל זא
על הפורעים לשמצה את הבלי העברים , בשפת
כי בזה סותרים המה את דבריהם הנשגבים אודו
הרוסים . מה הוא באמת העונש לאיש עול , נוכל
מעל פניו את הלזט הלזט ונגלה את ערותו לעין
יודע הוא שעושה עמל ואון ! אף הפורעים לשמצה יש
כי אם יגלו ערות מי שיהיה על פני השמש , או י
עוד נבלותו , כי לא כל מה שיעשה האדם בסתר
לכן יודר ; ב) כי אם גם הפרוע לשמצה לא ישגד

חמאת ולכלות פשע. ולפי דעתנו ברוכים המה
יען כי יראו שכל הכמינו הגדולים יצעקו חמס
ת הרב; איכ כל אשר יוסיפו להכאיבם ולמורם
זה משובח...

צעדערבוים: מדוע יהמדו לצון על מנהגים
מינו, בעת אשר לא הפשים מכמו אלה ועוד
? אם יש אצל העמים הנאורים גרועים.
הגים ואמונות טפלות בהמון עמנו? הלא
עשו עוד מנהגינו ואמונותינו הטפלות
אר? הן יש לכל אדם הצדקה לדרוש מהפורעים
ת, אולם לצעוק עליהם חמס, מדוע יעשו זאת
? ואף איש אשר אין לו עסק בזה אם יאמין
להתמרמר נגד הפורעים לשמצה הבלי העברים
ת המשל הנודע *хата покрывшка*, ויראה
בו על דבר התאחדות העברים עם הרוסים...

4.

נצה תחת עצה מאת פלוני ה' הירשבערג, והוא
ת המובה'. והנה כבר אמרנו כי ה' גאלובאו
נזכה אלטעריא בשכת עבר לא יביאו כל תועלת
ח החכם הגדול הירשבערג לא מנקודת הראות
אך מצא מקום אחר במאמרו ומשם יצא עליו
מאמרו הנ"ל: "קשה מאד על צעיר הצאן כמוני
ה אענה אחרי אבראמאוויץ אשר קטנו עבה
עתי אודות מחבר, אשר קוראי ספרו ביראת
אשר האיר לארץ במחברותיו, אשר באמת
והנה כל בר דעת יראה, כי דברי ה' גאלובאו
שכל החכם הגדול הירשבערג הבין הרברים כמו
שיות של הבל, ולאחרונה דמה בלבו, כי נצה
ריו: מלבד זאת אתפלא עליך הפלא ופלא,
נער אתה, תלמוד שלא שמש כל צרכו, ואף
מורה דרך למי שגדול ממך? מי בקש זאת מידך

הירשבער, ומי ידמה ומי שוה לו?!

אך מלבד כל הדקדוקי עניות, אשר מלא מ
באיוה פלא, יבא שם מכתב פרטי מה' אבראמאוויץ
מאמר ה' גאלובאוה—ויען כי המכתב הזה זכה באי
להביא פה ממנו דברים אחרים לשמרת לב הקוראים
היותר נחמד בליטעראטור העברית.

"ד' ערו וכל אנשי ביתי עדים, וכתוב ה' אבר
כי בשחוק גדול (י) קראתי את דברי הנער (י) גאלובא
לא ססק חוכא מפי. הן באמת לא מצאתי בי עון
למוצת (sic) צעירי עמנו, וכל דברי מדרפו עוד יע
אשר: חשב להשפילני מטה. אורי קאוונער ורעיו
קאוונער ורעיו המתקנאים לה' גאלובאוה לא זכיתי
לכתוב, לעשות ולהועיל (sic), ד' אורי וישע
עלי מרעים לאכול את בשרי (לפי דעתם) אך המה יכש
הריקים כלבוש יחלופו ויגיעי ואמתי (?!) לעולם
הבא לדין! (יהי ה' אבראמאוויץ! כל זה יאמר הוא
נענה אבתריה? עלינו אך להורות ולהלל את ה' על
ממנו גם בדרך הזה נביא, או חכם עדיף מנביא, א
ואמתו לעולם יעמוד... והנה ארהיב עו בנפשי ל
הגדול והנורא, איך יסכימו דבריו אלה עם מכתבו ה
בו ישער כי הביא עוד נזק לספרות העברית?...
יבא בעל החידה ויפתר אותה! . . .), סוף דבר קאוונ
קאוונער ואחיות מרעיו!! טוביא חמא ויגד מנגד...
הוא בעיניהם?) ושריקת עטם כאשר ישרוק הזבוב וכו'. גם
אומרים כי בני עמנו יעמיסו עלי טיטלען!! (מה ענין שני
זכיתי לדעה), לדעתי טוב ויפה (י) הדבר הזה יותר
בשערים בדרך אשר כל ההפך יבא ויטול את השם בדרב
מעטה, יסיום החכם הגדול הירשבער, יאמרו
ובאמת מסטינים, מעטה, אחרי אשר ה' אבראמאוויץ
יגיעו ואמתו לעולם יעמודו והחכם הגדול הירשבער
באמת לתת יד לפה ולרום מהדר גאונו...

והנה ה' הירשבער לא הסתפק בזה שה' אבר
בעצת' ה' גאלובאוה, אם גם לא ידעתי מזה מאומה
לא אניר לך פה טאומה, יאמר ה' הירשבער
ה' קאוונער, אשר התנפל גם הוא על אבראמאוויץ

לאמר: "ולכן קשה לי מאד לפגוע בכבוד איש
ב ל ב י (ולעיל אמר כי הנני כסליפת השום
ה בך היכולת להיות כאתר מהמשכילים ההם
ב , יען ראיתי שבאמת אין אות אמת בכל
ליאטיק , כן בכל תלומותיו ודבריו, ולכן לא
שגם שם עוד הפעם יתהפך כחומר חותם.
הירושבערג , רק להתרומם לפעלה למשכיל על
כי הקמן שבהם (וגם אתה בתוכם?) פעל ועשה
ם לא בראיות צודקות כי א בדבריו לצנות שאינם
ר בלכה .

דברי אביא מופתים נאמנים , והוא הוא אשר
להם האמת יותר מספחת . . . הסופרים העברים
בלי מופת נאמן , אך אם יתנו להם אות ומופת
בו מעולם להודות על האמת . צא וראה , כמה
ק את עצמו נגד מופתיו ה' אבראמאויץ אשר
ה האיש אבראמאויץ בעצמו להצדיק את עצמו
" ולא יחפוץ . עד היום להודות על האמת!
סופרים יען כי הבאתי להם מופתים נאמנים ,
ים הרפות וגדופים שפך עלי ה' גאטמלאבער על
המופתים הנאמנים אשר הבאתי מדבריו בעצמו
שלום ולא אמת , עיד תארו הגדול והנורא לה
תהלות פיו , אשר יאמר כי מקצה אמעריקא
רות חיים! כמה יגיעות של הבל יגע ה' לערנער
נאמרים באמת ובמשרים! צא וחשוב ותמצא
ל הערת ה' הירושבערג המחוכמת .

יאמר ה' הירושבערג בהערה. האיתי להעיר את
קדדבר" אשר יצא זה לאור מקרוב . צחוק עשה

על העזות הזאת , כי התלמיד שלא שמש כל
כי צחוק עשיתי לו בספתי "חקר-דבר" כמו
ו , ואך הוא השופט הראשון בספרות העברית !
שוררים : שרל גאטמלאבער וכו' לא עשו ולא

ואיך נובל להביא ראיה ש לא א ישיב ולא כח
נוכל להביא ראיה; אך ישיב נא לדאות את מאמרי
וראה, כי מלבד ששדל לא הביא תועלת ולא ישיב
ועל זה אביא שם ראיות ומופתים נאמנים לפי דעתי.
"ככה יש להתפלא על ה' קאוונער, האומר,
תלמידי בית המדרש, על אשר הרהיץ לערנער יכבי
מורה הלשון. יגד לי ה' קאוונער, הטוב מזה לה
או המסלול?"

ואם לא טוב ממנו התלוי, לכן מורה הלשון
זבנוע לכל הספר חזק נראה לי שהדברים הם
מוצקן (פליאה מני, הלא מוח החכם הגדול לערנער
מוצקן תבל הבלים?) בטלים ברוב הסכלות (ה' ע'
ממני קאמט את דברי.
נאה ויאה לה' הורשבערג משפט קצר כזה על
אמר משפט אחר כי עתה השתוממתי הפלא ופלא...

5.

האיש הגדול, אשר הגיה לו ה' הורשבערג לא
דבר, הגה בא בא מרם כלה שד לדבר והוא מיוזעע
דברים אחרים על דברי המחברת דחק דבר-הנדפס בע
הנה מרם אשיב לה' אבראמאויין על דבריו
בקצרה את טענותיו עלי, ואלה הן:
(א) מדוע אתהלה' ואתפאר בהקדמתי, כי מראש
אשר יתחולל ער ראשי, וזה לא מדרוכי העונה. (ב)
באמרי: "זהנה לא אישפך פה רוחי בהמון מליצות",
בעיני הקראים, כי אמת היא לי מה שלא יענו בו המ
הנפו, הלא בלי מליצות דמות ונשגבות ימשכני הם
הלא אלפי הקדמות לא יועילו. אי"ב, ישאל ה' אבראמ
היא לי למורת, או התנאי השני אם משכילים ער
אשים עליו עון השניאה תולעי הדבורים בעת אשר ה
הדפוס הזה בהמדין שנה שלישית נומר 35? ה'
אשר נמלטה ממני, באמרי במאמרי כמה שני מצוי
שקלומבוס גלה את אמעריקא בקצה המאה הארבע
בקצה המאה החמש עשרות. (ה) במאמרי הנל מצא
(ו) בקצה מאמרי הוא אומר כי את דברי על דבר

ה (8) לאמר : ואף אהת נאמר לך כי בכל
דת לא מצאנו ברוב מאמרה דברים אחרים
ודקדוקי עניות. ואם ה' צעד ערבוים יעיד על
הכמעט על כל המאמר , כי מלא הוא הרפות
ולא יותר . ומלבד זאת במאמרו הזה הראה
פרי אצל רבו ואלופו ה' גאטטלאבער במלאכת
בנני מצפצף , שה בן תרבות , נפש שתורה
בו יודע מימינו לשמאלו , כל דבריו הכל הבלים
והנה כבה אמרתי , כי לא אענה מאומה על
באמת , כנראה מדבריהם) , יען כי לא יוכלו
, וישפילו את כבודם הרבה יותר ; אף באתי
דבריו הרבים . אף טרם אישיב לו על הערותיו
הקדמת ה' אבראמאוויץ למאמרו זה , הנפלאה

בראמאוויץ , הגיע לידי המחברת הקד-דברי
לנכון לעשות בהמחברת הדוא (ציל בה) משפט
לא מפני שהוא ראוי לכה אלא מפני שהשעה
עתותי כעת להשלים את המאמר הארוך הדוא
ני בכבודי ועצמי (!) לדבר עד כה ועד כה דברים
להמחבר פשעו ושמן משגיאותיו , פן יהי הכם
את מאמרי הארוך לאור .

ה , קורא יקר , את ענות ה' אבראמאוויץ ,
על כבודו הגדול עומדת , הוא הבונה והסותר
; כל קוראי מחברתי הרושים ליחל למוצא פיו
ולאמר כי יש דבר טוב במחברתי , לכן , למען
נשים כגילי , מהר להאיר עיני הקוראים במאמרו
, אם גם בקצרה , לא יעיו איש לחשוב הלילה
אך בא וראה , ירדי הנחמד , כי לא יכלת
ת מתוך גרויך , ולאות אביא את דבריה בעצמך .
רב , נכנסה ברוח שטות , לא אדע בין ימיני
שותיהם שתורות כעורב , נכנסה בהם רוח שטות
עת קצרה כזאת שרת דבריה הגעמים , והעפלת

אורות אנשים, אשר נכנסו ביום דוח-שמות זכה, וזכה
גדולתך אודות אנשים אשר נפשותיהם שחורות בעורב
אשר נכנסה בהם רוח שטות ואמינו כי הכם אני? חי א
אשר נכנסה בהם רוח שטות ויאמרו כי מבקר גדול
משורה, מבאר אתה, או לא יתרה לי כמעט... ול
אם גם אנשים שנפשותיהם שחורות בעורב יאמינו
כל ספק גם האנשים האלה לא יתנו לך מנוח, יגדלו
נדם+איכ מה לך לרבר גבוהות גבוהות, רדה אלינו
כשמיש, שהשנאה מדברת מדוק גרוגה, לכן הנני בא
א הן אם צדקת מאד, בצעקה חמס עלי, ע
כי סער גדול יתחולל על ראשי מעבר מזה ומעבר מזה
ודתפארות; אבל איך לא שמת לבך, כי נבואתי זאת
הראה לי איזה ספר חדש בימים האלה הביא סער בזה
מזה ומעבר מזה? כמה התנפלו עלי מנקודת מורדי
לאבער, המגיד, צדיה, גורלאגר, צעדערבוים וכו' ו
אשר במשכילים ימנו!... איכ נבואתי נהייתה—ואם
אז כדברים החם, אף בא וראה, כי שנאתך עורר
נתקיימו. אף מלבד כל אלה, מי הוא המוכיח אתה,
מפוק היא התחללות ודתפארות!... על דברי ב
אמת הגט (הקוראים) הלא בלי מליצות רמות ונש
חדור בית המדרש, כי זה לעילא ולעילא מן כל ה
עד כה בעולם הספרות—ואנכי לא אבין, האומנם ה
אקה, כי משכילים עיד אמת ימשכוני חסר, כלומר
הקוראים, איפו יותר התחללות, בדברי החם, או ברבו
יעמודו, והיה חדור הבא לדין אשר באמת לא נ
שבועולם... איכ ידירי הנחמר, לשוא הכברת מל
וטול קורה מבין עיניך...

(ב) עיר האני הגיון אשר מצאת בהקדמת
באמת להגיד זה וזה, כלומר שלמותר לשפוק מליצות
היא לי מה שלא יענו בו הקוראים, וב שני ה, כי
הלא בלי מליצות ראמות ימשכוני חסר, ואם בחשיכה
לא יועילי; אף אנכי לא בארתי זאת יפה, ואתה
בליצנות וחדודי ביהמיד על עלה גדול, כמו הפצתי ל
(ג) בנוגע לתלונתך וחרון אפך על אשר פרס
"ביננען ווירמער", הנה אם צדקת בזה שהוצאתי

מר , שקאלומבוס גלה את אמעריקא ואוסטראליא
כה הוא היה בקצה החמש עשרית , ואוסטראליא
קוק ; אולם , ירידי הנחמר ! אם כתבת את מאמרך
פזות וליצנות של הבל , כי עתה לא העמסת
דלה באמת . כל הנערים יודעים שקאלומבוס
י"ב שגם אנכי יודע וידעתי ואת גם טרם כתבי
מקום לישפוק עלי כל ועמך , ותשמח על זה
יש בלי מספר "בראת קאלומבוס חדש" ; ובאמת
לא כתבתי באותיות המספר : לו כתבתי באותיות
1392 תחת 1492 אך בכתבי או נדמה בעיני
הארבע עשרית , ולכן יצאה השגיאה הזיא ,
ומבוס חי וגלה את אמעריקא בשנת 1392 :
לא באתי או להעמיק חקר מי ומי המגלה ,
ת ולא יותר , וקאלומבוס היה המגלה הראשון
ת ימים אחרים . ועתה ישפטו הקוראים בלי
הנוראה הזאת ...

יאות וכו' תעיר על דברי שאמרתי שם "הארמה
במצב כזה אשר נקראו מצב הקפאון או במצב
וכמה בעלי חיים נקפאים או מאבנים , הנמצאים
האלה : "מאד מאד השרוממתי אני הצעיר
צה לברר מאמר שליידען , חדשות ונצורות
במצב הקפאון , ב) במצבה זו היתה פעם אתת
ף עם מצב האבני !!! - קודם מתן "חקר-דברי"

י להבין יתר דבריק ולא עלתה בידי , כי אין
לי כל ספק הפצת לזרוק אבק בעיני הקוראים
דול ... אך זאת הבנתי , שתביא ראיה מדברי
לה במצב הקפאון ואך חלקים ממנה , ותסיים
במצב הקפאון לא היתה כל הארמה פעם ארת
הוספת בדברי מלה קמנה "כלי בוזן , אשר
הארמה היתה , איכ יוכל היות כי חלקים ממנה
הנה הוא אך דעת שליידען , אבל הנעאלאנים

האף גם דברי בוכנער (פיואראנישע בילדער) איש
זמן הקפאון, אשר האריך ימים אלף על
דרך על צואר את החיים בעלי האברים אל מקום קצו
והוא היה הסבה לקץ משפחות צמחים וחיים שונים
הארץ, ואף בעת אשר הקור נמעט, אף אז החלו
ולרבות על פני כל הארץ מאיזורים החמים; ואף על
תמונות החיים ההם, אשר יעירו לנו, כי היה מצב
ביבנער שהיה מצב הקפאון כמעט על כל האדמה
כי הזמן הזה נמשך כאלף שנה, איכאין מקום ל
ומה שנוגע למענתך השלישית, כי עשיתי את מצב
האבני, הצדק אתך ואתי תלין משוגתי. אולם הלא
החוא להראות את ידיעותי בנעאלאגיא, אף להשיג
החוא לא ירע המשנה הזה מאומה. והבן ...

ו) עתה אבא ליתר דבריק! אחרי אשר תנס
ה' גאלובאו, אשר מהם נראה כי תחשדני שהייתי
ובאמת לא ידעתי כימה מאומה, תאמר, כי במ
דברים אחרים מחקר-הבר לוקחומייע "современикъ"
וטספרק "למדו הוטב". והנה, ידידי הנחמד, מלבד
הגדול לציין את השנה, את החודש ואת הדרך מה
נראה את שנאתך, אשר הודעת דבר כזה ברבים מבני
יכודותיך על מאמרך הארוך, אשר די' אלהים יודע
דברים רבים שכתבתי נשנוונשלענו באמת כבר בכל
הפצתי להגיד כי אני בראתים, אף אני הבאתים בש
כללים כאלה, כמו ג'ד האידעאליסטען והרעאליסטען
וכדומה, ידועים וגלויים לכל, ולכל אחר ואחר יש הר
מבלי הגיד שראה זאת באיזה ספר; מלבד כי ישנם דע
אשר כל הסופרים ידברו מהן ולא יוכירו איה איפו
דרוש ללמוד, לדעת ולעשות, כי ראוי ונכון לכמו
וכדומה, ובכללם גם הדברים על דבר דליטעראט
גם בעת אשר כתבתו מאמרי ההם לא זכיתי לקרא או
היקרים-מלבד כל זה הן תסתור את דבריק בעצמך!
במאמרך החוא, כי כל דברי הבל הבלים ודברי בלע
דברים מן? בזה הלא תודה, כי גם דבריק "הה
איך נוקשת באמרו פיק! ...

ובקצה דברי אומר לך, ידידי הנחמד, בד

הוא הי צעד ערכוים
מבא ברוב דבריה לא תריפות ובקיות, אף
יותי ובכל זאת קבל את מאמרה, אבל לו היה
שלא קבל את דבריה, אשר אין בהם כל
הזאת היא בקרת? האומנם לא מצאת בכל
בריא, כי הוצאת משפט הרון כזה, שכל
שים-ירך על לבה, אז תראה כי רע עין-הנה,
עשור...

ה קמנה אשר הרפכתיו עוד הפעם והנני לעבור
מלאהוויין, אשר יפור לכותב אחר פרחי
בנפשך להעיר שקר ולבוות עיר מושב בישראל
אשר עפר רגליו לא תשווה (!), בון
ובר שקרים ומפיה כזבים, הוי! נבער מכל דת
ועוד..
ל את המכתב הזה ואספרו אל קרבו, אם גם
אמתת הכותב הזה...

מן אחר: "אולת שמתה לחסר דב". ויען כי הי
ולוה, הראויה לנתתה לנתתים למען יראה הקורא
הנני להביא גם את כל המאמר הקמן הזה. ואלה

שמיחה לחסר לב

העלה 47 מן המליץ ומחזה שוא נגלה לפני,
אוסקי פער פיו לבלתי-חזק לפאר ולרומם, לעלה
פעלות העת החיה, את מצב העברים בקיעון
מן מולמשינסקי, אשר, לפי דבריו, "עת הגג
י ביתו, בין קרואו היו גם הגבירים ר' יואל
שטיין, ולפניהם הוכן שלחן מלא מטעמים ומגדנות

ליהודים ונוצרים, כי בראותו כי אחרו פעמי הגביר
שר צבאו (?) לחלותו שנית. הנידה נא סופר מהיר, מי
רוח האלה, ואיזה רוח נשאף לשלוח דבריק אל המ
לרומם את העברים, כי גם המה נתכבדו להיות בין ה
על הסותר הנודע הי קופערניק, הראש והראשון לכל
אשר גם הוא היה בין הקרואים ואשר נתכבד לא פע
השתקע אדונף בקיעו, להקרא אל מועדים כמו אלה
המיע פתוח לפני, אצא בתהלות אין הקר לאדוני, למי
והייתי לו עבד עברי כל ימי; אולם הטרום הדע, כי לה
משכילים בעת הזאת להתפאר בדברים כמו אלה, ו
המכלים כל ימיהם בספורי מעשי הבל תחת התנור והם
המה ישמחו שמתה בלי מצרים מדברים שלא היו ולא
אלה, הלא מאמרך הקטן מלא מן הקצה אל הקצה
בשמת עגל לא לומר כי לפניהם הוכן שלחן מלא מ
וכי בראות הג' כי אחרו פעמי הגביר טולטשינסקי
לחלותו שנית. הלא צחוק עשית לנו בזה! האומנם
נקבצו חסידים ואנשי מעשה, ושם הבינו להם תבלין וחמץ
וכי לסעודת מצוה נקרא אדונף כי ישלה אחריו הג' פע
יעשה גם להשרים הגדולים ע"פ חוקי העטיקעטע.
אם יודעו דבריק אלה להג' מפי עושי רצונו, היודע
ממך לאמת את דבריק? ..

והנה בל אתמה על האיט ראואוסקי, אשר
ולדתאבק תחת רגלי אנשים, אשר מצנפתם היא תו
הארוכים - צדקתם וישרת לבם, יצא בדברים בדוים;
להגיד ולספר כטוב בעיניו, כי המה גם במופתים יאמ
מהם; אולם ער לי מאד, כי המויל אשר עיניו בראש
כאלה במיע, אשר מלבד כי לא יביאו כל תועלת לה
להם; כי מה יאמר הג'ג, אם תקח אונו שמין מדבריו
יתפארו נגדה נא לכל עם, שנתכבדו להיות קרואים
שקרים ופתיות, שחוכן לפניהם שלחן מלא מטעמים לפי
צבאו (?) שנית לחלות את טולטשינסקי? הלא בזה עוד
ישיאי ישראל, לא ראו אור השכלה מימיהם ובחשך
עמא דבר? ..

ועל דבר מצב היהודים בקיעו, הלא שחוק
ה' ראואוסקי בהכחישו את החי וכפר דברים שלא היו

נינו וכו', שווי הזכויות ירומם מאשפות וכו'.
ואווסקי, מלבד ששבתיו ותהלותיו הבל ורעות
דע להבלל, ולכן מוטל על כבודו להרפים את
, כי שגגה יצא מלפניו, באספו את מאמר
הדבר; ובימים הבאים ישמור את מיע מלצבור
נער יכתבם, כי מלבד שיפגום בכבודו, עוד
אלום..

הכותב יתנפל על ה' ראואוסקי: א) כי שקר
העברים שחקן לפי דתנו; ב) כי לו גם אמת
פאר בו, כי מה בקף אם נקראו איזה עברים?
אנחנו עוד בשפל המדרגה... כלום מתפארים
בוה הגיג לאמר יכי שלח שנית את שר צבאו
שינסקי לקרא לו, וכן לא יעשה! אהרי כל אלה
בון לקבל מאמרים כאלה בכלל "יען כי לא יבואו
ראואוסקי בפרט, המלא עוד שקרים ופתיות,
ערה המתוכמת הזאת.

הבראי צדקת, כי אם שקר בפיהו, כאשר תעיד
לכד שלא עשה בזה כבוד לארנו, נבלה היא
ולוננה עלינו על אשר אספנו דבריו, אתה תלין
א למו שגף, אין בזה שום דבר מתנגד אל
מלכים ושירים, וכאשר שמענו, נמנה בהם גם
לחנו מכל אום ואמונה וידע מראש, כי היהודים
גב הוסיף גם שלישי! מהזיקים מעשי אבותיהם
להם עפ"י דתם, ולמען לא ישבו במלים להביש
לים מותרים להם..

ה' צעדערבוים? מי הגיד לך, כי מתנגדי
הכותב ואמר ששקר הדבר, א"כ זה מופת
הכותב יוסיף עוד, כי לו היה גם אמת, כי
שפלים אנחנו מיתר האנשים? וכל אשר נוסף
נו ראויים לזה... אף מלבד כל אלה מדבריה
לוע המסובים: נראה, כי לא תדע אף מנהגי
כי הקרואים לא יבואו אף לאכול ולשתות,

כאות נפשו או להרוג, והעברים, הוודעים מראש, מהסעודה הכללית, ילכו לביתם ולא יתכו על מאן יתן הכותב לא אמר, כי שלח לקרא אליו שורח חדשים למעניהם; או צוה באכסניא יהודית להבין להם אהבו, ומטעמים ומגדנות ויכלו להיות גם צוננים, לפתח כי כפי שירענו בבירור תהלוכות שני הנבירים הנכבד שאינם משל יהודי, ומדוע איפוא לא נאמן, כי דאף ה'ראזאוסקי אמר בפה מלא, כי לפניה ומגדנות לפי דתנו. איכ שלח הג' אחרי שוחט ומל כאשר אהבו! כי אם תמצא לומר שלא כן היה, מאי קאי על פירות ולפתח המותרים להעברים, כאי קאי מראזאוסקי בהמליץ? הלא הדברים האלה עומדים הכן לך כי הנבירים האלה נגעו הלילה בהבשיל וצלי. ובפרט כי רוח סבלנות כזאת לא הדרשה ה' במה'ע כי הכינו שרים ואלופים משה ה' ליהודים פשיטא! אם שרים ואלופים יעשו משה ה' לעשות עפ"י דתם; אולם אם יעשה ג'ג' משתה לא ליהודים, או לא שמענו עוד כי יכינו למענם שלחן מ' יוגם פה בעירנו הנאורה קרה לפני שלש שנים לב' המיליאנער, הנאור קאנסול פרס, יוני מבטן ה'ראל ראש הסותרים, וידע כי נמצאו ביניהם יהודים אחדים וימן לחם מאכלי כשר כדת וכדין.

גם מ'שם אינה ראייה! כי אינה דומה משתה אשר אשר ביניהם נמצא עברים, למשתה אשר יעשה ג'ג' דבריק) שלשה עברים.

"ומה כל החררה הזאת אשר תהדר לנו, פן היה אמת כאשר יכלנו והאמן אחרי אשר תתם ע' איננו יוצא מדרך הטבע, לא לבושת ולא לכלמה ה' יצחק אשר לפתיות הכותב, כאשר יצחק על ולא יאנף על המיל, שאינו נביא (האף כי מיל עברו יעמול לבהלה ותורה אין לו לא מן המתפלספים ול מחויב להתווק לו חוקר דין לשלחו לרוש ולחקור אה מה ההלום אשר הלמת, ה' צעדערבוים? מי ה' לך כי הניי הרד עליך? הלא אין כל רשו לזה החרים אתה רואה כהרים. בלי כל ספק חשבת, כי

משוב לו"י יאמר משל הרוססי, והמזל העברים
הלה"י ובכל זאת לא ישליכו הלאה את מלאכתם
כי יהידי הדור הזה, אשר יקריבו את גופם
מועיל-אך כבר ראיתי בני עליה והמה מעטים:
מע עברים מהם, אם מאה הם לא מוציאי לאור
מוציאי לאור מע וכו' ואפילו אם רבבה הם...
בכל מהיע, ורק על המזל העברי יועף לבו?
אמינו לדברי הכותב מרעמישצע כי נס גדול היה
היה היהודים והביאוהו במכורת בהיתם, שב
הקרוש? ומי דבר תועה על האר' וויעכמניק,
נוב, כי אשה נוצרית ארת אשר הלה מהלת
הרופא ו... הקיאה צפרדע חי לעינו? האף
אחרי כן? ועוד כמה וכמה ענינים המתנגדים
לום, ורק על המזל העברי יצא הקצף, כי
אל השכל ולא אל הטבע, ואין בהם משום
או בארנבת וחזיר תליא מילתא (מי דבר פה
תליא בארנבת וחזיר, לא זכיננו להבין...)
נה וישלש, כי הכותב אמר שהניג יועף עליו,
לא מצאנו מלבד הדברים האלה מאומה אולם
בראשו (כלי כל כפק לא ידע עוד הכותב
(... יקבל מאמרים נכערים כאלה במיע, אשר
ברים עוד יוכלו להרע להם, כי מה ואמר היגני,
אלה, אשר העברים יתפארו נגדה נא לכל עם
ד וזסיפו עוד שקרים ופתיות, שהוכן
ת לפי התנו, וכי שלח את שר צבא (9) שנית
בזה עוד יקרו בעינו וכו'. ובקצה המאמר נאמר
צבור בקרבנו דברי הבל והלומוזת, אשר
בודו, עוד ימשוך עליו לזות שפתים. איכ כל
הכותב לא אמר דבר והצי דבר. מקצף היגני
ברא לו זאת ברוח המיוזנו הכביר. אך לו יהי
יאנף עליו, גם אז צדק הכותב. האומנם
אשר יאמרו עליו שקר במיע, כי הבי

אחר? אין לך ביוון מזה, וכדי בוי וקצף! שר צבא
הוא גיב שר גדול ונכבד, ואיך לא יזעה לב שניהם, א
לאמר, כי הגיג שלח את שר צבא (?) לחלות שני
מקרה כזה, כי ישלח גיג שנית לבקש על המש
שר צבאו! איכ יש הזכות והמשפט לקצוף על
ומה ענין זה להתבלים הרבים, הנמצאים בכל מ
צפרדע חי? אולם במקום ששקר והבל נוגע בכב
לאמר, שהגיג שלח את שר צבאו לחלות שנית
יש לו הזכות והמשפט לקצוף ולהביא במשפט את הב
לא יבין, כי הוא דבר הנמנע וקבל זאת במיע, ולא עש
בא וראה, כי מלבד שבראת לך קצף הגיג ברוח דמיונ
עד כי התאדמו גם פני... אף נבא נא אל יתר הערת
ועל השנוות הקריאה, לא נכחד, כי היה לפ
הערות מאומה, כדרךך המיד (?), אף אמרנו, אולי ש
אחריו שנית.

חי אני! כילא תשמע בעצמך מה שתכתוב! ה
איכ איך שלחו אחריו שנית? הלא או יהיה זה הפעם הרא
לפלא בעיניך אשר שלחו אחריו שר צבא? ומדוע
בדבר הזה גם כעת? הבה ענה על השאלות האלה
ראזאוסקן על השקר הנראה לעין כל הזה! הלא ע
תשובות ותירוצים...

ובכן הרגיעה איש יקר, יאמר ה צעד ערביים, וא
ואתו גם כבוד ישראל והניחא על כבודו! אבל איך ימתול
אנחנו ערבים בעד כל לוקח לשוננו וינאום נאום שקר ו
אף תקבל שקר ותרמית לב! וכבר אמרנו לא
למראות הצובאות, יבא כל איש ויראה פניו ונפשו
ושגעונו, ואם ענה כחש יבא רעהו וחקרו.

מלבד כי אין כל קשור וחבור באלה הרברים
אחיו את מעלותיו ושגעונו במראות הצובאות? ואיך
הצובאות ורעהו יבא וחקרו? ומה לנו מראות הצובאות
כל אלה לא ידענו מה היא המדה הקדושה, אשר ב
כי חוק שם לו והבטחה נתן לאסוף דבריו כל איש ואיש
סנדלרים, פתמים וכדומה להיות מוציאים לאור מכו
מדם ויכל לאסוף מן כל הבא לידו, ואם האחד ישקר
יבא השני וחקרו... בין בה נמנה ומקובל בעינו

... יראה כל איש את פניו, או לבית מרוח,
חוקים מן הקצה אל הקצה, וכל אחד ואחד
אשר לא ידע מימינו לשמאלו, ולא יבין ערך
הנדבר עוד בהמשך דברינו.

ו מספורים מהללים באמת כבוד עמנו וקדושת
נת מוכר העם, ולא יבואו כותבי פלסתר להבאיט
עיני שכנינו (ע"ד "כותבי פלסתר בשפת נכר",
גנו מאמרים כאלה) כמו מאמר ראזאווסקי,
רי לב אל היקם תשוב ואנחנו נקיים.
ת הסרי לב אל היקם תשוב ואנחנו נקיים" נוכל
נאמר אל הכותב הזה, כי הוא הסר לב על
, נקי ; (ב) כי זאת נאמר על ה' ראזאווסקי,
רבוים קבלו, בכל זאת הוא נקי, יען כי "או לת
היקם תשוב (ע"י הכותב), ואנחנו נקיים".
כחש יבא השני ותקרו". אך בין בהוכה לא צדק
לא ידענו אם הכותב זכה לשם "הסר לב" - ובאופן
כי לו אמר "וכזב הסרי לב אל היקם תשוב,
לך (אם גם הכם עדיף מנביא...); אולם אם
היקם תשוב - אז אך בו העון, כי למה יקבל
אחרי כן אל חיק כותבה, הלא טוב הוא שלא

8.

מאת הר"ר קולישער. אל המאמר הזה עשה

ת:

השכל ורעת, בתום ואמונת אמן, אך אתה
כי עוד לא בא מועד, לגלות יותר משפת.
ודברינו אשר השנת עליהם רגילים בפי הפוסחים
את אננו מצטערים, כי הרבינו שונאינו ומגרינו
תמוך בידינו (זה הוא העיקר!) זה הוא האבן פנה
יקה לשקול, כי המליץ הוא הראשון בין מיע לעמנו
ה (מתני 3) נגד המימינים (וגם זאת לצדקה החשב
בא מועד, כי וותן הרור לכר איש להוציא את

5.

כל לבו לא יוסיף המרבר והמיד לדאבה עוד . מי יתן ויהי
מי יתן ! נאמר גם אנתנו ; אך ההערה הזאת תורנו
לא יחשוב אתמע למראות הצובאות , אשר כח
והאות , כי גם דברי ה' קולישער לא קבל , אם גם הורה ב
ודעת , בתום ואמנות אמין , וכל זה מפני שלא יבא הצ
בין כה מזה נוכל לראות נכח , כי מצטער הוא ה' צעדער
(לפי דעתו) . יען כי לא יבא הצד שכנגדם לתמוך בידו

9.

שם יבא מאמר קטן בשורה טובה המתחיל בדברים
אשר כמעט הייתי כנדרם משמחה פתאומית. ומה הוא ה
אודותיו ה' ניימאן היה כמעט כנדהם , — הוא כי מצ
במעבה הארמה במקום אחר. . . . תקותי במוחה ,
פי השורה הזאת תרנן ותשמח את לבב כל א
ויורה לה' כי לעולם חסדו , להיטיב עמנו ולשמור אות
הזה ? ושפתנו לבל ירח ממנו נדח (איזה נדח ? הלא
הומשי תורה ! . . .) וידוע תדע , כי הדבר הזה הוא
דאקמאר לעווי מלונדון (עיין הכרמל שנה זאת).

10

הולד שעשועים ה' אבראמאווין לא טעה במ
ישראל לבבות ולהתתנן אליו כי לא ישליך את עמ
אשר לפניו בכה ה' אבראמאווין , כי יגיד לו את משפ
הנה בא בא במכתב נעים ונחמד , המתחיל . לירידת
ודובר צחות מזה שלום יעקב אבראמאווין נ"י והמסיים
אל תרף את ידך מלעבוד עבודת הסופרים וכי" ,
ישראל , כי לא הודח מכס נדח , ובפרט ילד שעשועים
מכתב ה' סלאנימסקי פגשנו מקום אחד אשר יחשוד את
בה' אבראמאווין , שם הוא אומר : ולמה איפוקל בעיני
הטבע , אשר תועלתם רבה , ובפרט אשר בספרך
ומישכלות הנוגעות ליריעות הארניטהאלאניע אצל חויל
ישרים למוצאי דעת . האף אין זאת כי צחוק הוא , אל
יהיה הפרט הערות הנוגעת לדברי חויל בתלמוד
אך על אחת נתפלא על ה' סלאנימסקי . הוא
שלבבו לא ידאג בקרבו , כי אינו חכם מומחה ביריעות
את ה' בערנשטיין , שהוא אויטארידאקט ולא ראה מע
סימפט , בכל זאת שנה הרבה וכתב ספרים הרבה ,

ם הרבה, ובלי כל נסיונות הניע עד הלום? לא
לנו, שאי אפשר ללמוד וללמד חכמת המבוע
אמארוים; בין כה חכמינו הגדולים ברוסיא, יכתבו
מעודם עצמות אדם מת. לכן כמדומה אין להביא
אבראמאוויקי, כי הראשון עשה בלי כל ספק
הר את האוניווערזיטעט, והאתרון...

11.

אתה יקול קורא, אשר כותביו, תלמידי בימהיר
מנו לעזור להתלמידים העניים בבית המדרש ההוא,
אמר, כי ראוי ונכון לתמוך בידי התלמידים מכמה
זה: כי אם לא יתמכו בידם אז יבואו רחמנא ליצלן
א כה דבריו:

אלה את מצבם הנוכחי, כי ברע הוא וכי כבד עליהם
סיפו לראות אל תכליתם למרחוק ויעצב רוחם למהוה
ברע הוא (מה ענין מצב הרבנים והמורים לזה? הלא
ימים ורבנים, הכותבים מרברים!) ויאמרו אל לבם,
ת בימהיר הרבנים לבקש להם דרך אחר, אשר ייטב
רעה גדולה?, או עכיפ אם ירעבו ללחם עתה (ר"ל
תקוה נשקפת להם לימים וצרו. ובה עינינו רואות,
האוניווערזיטעטין (גם זה אסון גדול!); לא כן אם
לפיהם, וינעם להם להקדיש ימיהם לתורה ותעודה.
האוניווערזיטעטין לא יקדישו ימיהם לתורה ועבודה"
בידי תלמידי בית מדרש הרבנים, למען בל יבקשו
ייטב להם בהוה ובבא...

12.

הה"ו בגליון 11, אזהרה אחרונה" מאת ה' צעד ערבוים
ה"ה המליץ" אשר נשלח להם עד הלום. והנה אם
אשר התתומים לא ישלמו בעד המ"ע עד החודש
מאזהרה האחרונה" בגליון 11), ומה גם אם ישלחו
ת ציריהם לנגוש בהם בכל פעם; בכל זאת,
בוה ולא התתומים. הן לא שמענו עוד, אשר מול
עליו לאשר רא שלמו בעדו עד שני חדשים ויותר

בין כה מוציאי לאור מכתבי עתים עבריים יעשו כזאת
ולמה איפו יתאוננו רע באונינו ? ... ובפרט אשר המויל
אשר גם בפעם הזאת ישכחו אותנו , נלמוד ממשפטם
למ"ע (זאת יכלו לדעת גם אחרי חודש ימים , ועוד לה
אחרו עד שלשה חרשים ? ...) ולא יהיה בנו חטא , א
להם למים , ונחדל מהיום והלאה לשלוח להם את הע
ויפ'ש'שו במע'שיהם וימצאו הפשע באמתחותיהם (2) ויתקנו
כבוד ותהלה למויל מי'ע עברו , פי ישלח את ע
כסף , ישלח בכל פעם את צירו לנגוש בם , וא
ואזהרות אחרונות , ועוד יקוה , כי יפ'ש'שו לזכ
כרחם במעשיהם , ויתקנו שגיאתם וייטב לו... בין כ
דבר אחר ! מרבדי המויל נראה , כי ער הלום היה למס'
בכל פעם את צירו לנגוש בם , בין כה צא וראה
ה' צעדערבויס במאמרו הנפלא והמחוכם "משען סופרים"
אשר יאמר שם כי קצר כח מהי'ע להוציא לאור בקרת א
שיצא מבית הרפוס" מפאת כמה וכמה סבות ומזן גם
המויל להגיד עליהם (על הספרים החדשים) כל השבתי
יקדישו עליו (המחברים) מלחמה , ויקראו מלא על מ
וידם בכל עת על העליזנה , כי הציפתם (1) עצומה ונכ
המויל , המתכבד לשבת בביתו , ולא יעמים עליו
מאתו "ע"כ . בלי כל ספק שכח ה' צעדערבויס את ד
אמר בפירושו : "שאלתנו ובקשתנו מאת היחידים מ
חלקנו להם הכבוד הראוי להם , לשלוח ל
זאת טרם שלחו המחיר , כי יאבנו בטובם לשלוח
עליו גם לאשר לא שאלם מאתו" . אף אין מקפידין ע
ובפרט את ה' צעדערבויס ! ...

מדי דברי על אודות המאמר הנפלא "משען סופרים"
הדבור אודותיו ועל המטרה הקדושה , הצפונה בקרב
יתרה להקוראים אם הבאנו פרח אחר משנת 1867 ב
כי השעה צריכה לכך .

בעת אשר כל בר דעת יודע ומזדה שרבוני הספ
סימן טוב , וכל אשר יפרצו הספרים , תפרוץ הדעת
במאמר "משען סופרים" , אשר בו הוא מעורר ליסר ה
אשר מטרתה תהיה להמעיט מכפר הספרים , אשר נח
בשפת עבר . ואם גם ה' צעדערבויס לא יאמר כזאת
הוא אומר עוד , כי מטרת החברה תהיה : א) "לתמוך

מרה הזאת, יאמר ה' צעדע רבויים, נחוץ לבחור ועד
ל כתבי יד המחברים והמה יהוה משפט צדק בלי
או לא". והנה אם גם בזה לא תמצא עון אשר
ה' צעדע רבויים בבלי דעת את המסכה הנסוכה
וצר (בידים) למחברים להוציא ספריהם, יאמר ה'
א ימצאו קופצים על ספריהם, אשר לא
כי לא יארכו הימים והועד יקנה לו אמן העם
עוד מי מהמחברים יוכל עמוד נגדם בממכר הספרים?
צעדע רבויים איננה לתמוך בידי מחברים הגונים,
על ספרי עבר, והיה אם המחבר ימצא הן בעיני
וספרו מעיל ויזכה לראות אור הרפוס: אולם אם
רבות הנה מאד) לא ימצא איזה מחבר הן בעיני
ו בידו, כי לא ימצאו קופצים על ספרים, אשר לא
שי יוכל לעמוד נגדם בממכר הספרים? את המטרה
אמר "משען סופרים", אשר אביא לה ממנו אפס
ה' צעדע רבויים, מחשבתו הרצויה, דבריו המתוכמים

ה' צעדע רבויים, כי בזמנינו זה גברה קנאת סופרים
ב וספרים ירבו לאין קץ (זה הוא אסון גדול!!).
ביש אל פעלם ולהטיב תעודתם אל תכלית נרצה?
יק אין ארונ'כ? הלא ת"ל הבקרת (цензура)
הקהל לא תהריש... כל הרוצה למול את השם
קרא ולא שנה ולא שמש תלמידי חכמים, ובלבר
ר אני".

הנבערים האלה? אם ישנם באמת פרחי המחברים
שזות הדור החדש ונמיותיו וכח משפטו, אשר לא
מידי חכמים, וכי כל רעיון בריא וכל הגיון ישר אין
ומם ישבעו קלון מפורד, ואין איש אשר יקרא את
למה עוד לה לשהת דבריה הנעימים? אף נבא נא

אשר ישימו אשם את מה"ע על אשר לא יוציאו
על כל כפר שיצא מבית הרפוס, למען ידעו
ת ה' צעדע רבויים במלת מה"ע, הוא המול, כי

מ"ע לא יוציא לאור בקרת אמתית, אך המוציא לא
בקרת מ"ע; איכ שים לבך, קורא יקר, אל ענות רוח ה'
יא שימו אותו על אשר לא יוציא לאור בקרת אמת
אשר יש לאל ירו והוציא בקרת אמתית על כל ס'
תרעו כי קצר כח המ"ע בישראל לתקן את המעוות. מלב
יה שבו את עצמם לעומדים למעלה במצב הדעת מנו
יותר תועלת ולא לכבוד להם לשלוח כפרם למשפטם ופה
ה' צעד ערפוזים את המו"ל, כי אין מצב הדעת לכה
ספר למשפט מ"ע; איכ שים לבך עוד לענות רוחו, כי רב
לעומדים גבוה, כמו הוא דבר הנמנע... ומלבד כל אל
צעד ערפוזים, כי אם רבים יה שבו את עצמם לעומ
ממדיע ולא לכבוד להם לשלוח כפריהם למשפטם, לכן
בקרת אמתית על כל ספר? (...); ואלה אשר ישפילו או
(פה נאמר ברור ומפורש: המו"ל, איכ גם שם המו"ל, כא
חוברת ארת, אשר מחירה עולה מספר קאפי, ומה גם
בשער כפרם טורים אחרים להחניף את המו"ל ומכתב עי
יאמינו כי קנו אותו כעבד לחם, ולא ידעו, כי נזה לו ל
הקמן משנה כנרבה הגונה ולא יצטרכו לבלות עתותם
הבליהם (sic); והיה אם לא יוסיף המו"ל (עוד הפעם
השבחים המפורשים בלפיכך וכו'). יקדישו עליו מלחמה
הוציא מתיוודם תמיד על העליונה, כי הציפתם (!) עז
מכבוד המו"ל, המתכבד לשבת בביתו ולא יעמים עליו
(התבינו? יד המתכבדים אשר לא הגיד עליהם המו"ל
בלפיכך, על העליונה, יען כי המו"ל מתכבד לשבת בב
לאשר לא ישאלם מאתו!... זה הוא הגיון וזה הוא ש'
זאת מה יועיל המו"ל וברור ומפורש המו"ל) בבקורתו? הן
אם יוסיף מ"ע (עוד הפעם מ"ע! הלא מהמו"ל ידבר? ...)
ממחבר רב הושיה לא יעלה על לב איש לקנותו; אך
על ספר שאין בו לא טהרת הלשון ולא רעיון נאמן
סדר ישר, ומה גם אם יעיד עליו כי משתתו בו להבי
את הצעירים; או אז ירכו הקופצים על הס' הזה וה'
ש' בקרים יורם וימנה במתכבדים מצוינים, או גם במ
בשביל קדוש ספרות העברית ומצוה לקרבם ולתמכם, ו
לשון ער עתיקים וכן שלמים, הרי זה משובח'.
לכן, יען אשר ישנם מתכבדים עוי פנים, אשר
גבוה מהמו"ל ולא ישלחו את כפריהם למשפטו, ויען א

ל ספר היוצא מתחת הדפוס—לכן בא ה' צעיר רבנים
מברת "משען סופרים", אשר מטרתה תהיה לתמוך
למותר יהיה לכתוב בקרת אמתית על כל
ס, אשר ישונו משען מהחברה—וספרים אשר לא
או אור, "כי מבלי הצר (בידים) למחברים להוציא
צאו קופצים על ספריהם אשר לא השונו משען
וכל עמוד נגדם בממכר הספרים" ? אנהנו מצרנו
החברה היקרה הזאת תעלה ותצליח בידו, למען
ו ולמען הצלחת כלל ופרט ישראל...

13.

פרת נהמד אחר והוא מכתב ה' ריבקן אל המו"ל
עבודה רבה, אשר לא אוכל לקרא לי דרוך, הייתי
נתיק מכל הנעשה תחת שמש עירנו (אם תחפון
העיר הגדולה הזאת, אשר ה' ריבקן יצמדק, כי
ת שמש ? ידוע תדע, כי העיר הזאת היא
בתי במדינות ושרתי ברוסיא!), ויען כי שנאה
היה עם לבבי להתעבר על ריב לא לי; אך
אמת מקיר תזעק: למה אתה מחשה ? גם עלה
היה אתה לנו לפה" ואען ואומר ":

תוממים, איך "שמעה אזנו ותבן לה כי האמת
?" ? כי אם האמת מקיר תזעק, הלא היא בעצמה
גבה ריבקין" למה אתה מחשה" ? אך נניח שהאמת
חשה, אך מה היא הצעקה והזעקה, הסכת ושמע
ע, אשר קבל עד הלום ששה רוי"כ לשבוע י"פער
סיפו לו עוד שני רוי"כ לשבוע" !!! "שמע ידידי
ללוי נכתב המכתב הזה) והשתומם" יקרא ה' רבקין.
די, ישפוך מליצות אין קץ ויצב בדבריו בעצמו
כביר והנה ראוי ונכון היה להביא כל המכתב פה"

:
קרא ואין עונה (לתת לו עוד שני רוי"כ לשבוע)
עורף (sic) (sic) הזה לא לי הוא, אך מעשה
ת אשר לא יעשה (עאכ"ו רב ומוי"ק !!) (גם המאמר
יאה לא לי המה), התאמין כי ישיבו השוחטים את

העריותם (1) אל העריותם ולא ישחטו וכי. אף בפיהם דב
 נסו ואין רודף אותם. הן באין תפונה פחד ורחב לב
 ואם רחב מאי פחד? אין פחד ורחב אלא שמחה פת
 פחד בלב האדם בהנעים הראשונים, -ולשפתת השוחט
 הרב וכו'. ויהי רעב בעיר, לא רעב ללחם, כי אם ר
 הדב לרעב וגם בא אל העיר; שני שבועות ובשר ל
 (שני שבועות! אי שמים?) (גם הקריאה הזאת לא
 בשר יחדיו כי אין בשר לכל בשר, וכל האנשים
 בשכבר הימים אמרו בלבם: מהיעשה הבשר לנו? וה
 ישבו על סיר הבשר בשכבר הימים ורעבים עתה לב
 יעשה הבשר לנו?) (2), ולחם עיני בשר ולא ראו מה תל
 חמתו וקץ כל בשר (לאכול) בא! ועתה בשרם עליה
 בשרם ומחה פיהו ואמר: דבקה עצמי לבשרי! אש
 הזה לא יהיה לראון לכל בשר?

ואנחנו ג"כ נשאל: איך הדבר הזה לא יהיה
 קאראמבורי בשר כאלה יבואו בדפוס? ... אף נפלא
 הנפלא הזה.

והלילה לך, ידידי, (גם זה מוסב לה) צעדת
 הרב למוסר, הם כי לא להזכיר, כי מה בצע אם
 מילין לא תבחן וישים לאל מלתנו!!! (כל השלישה א
 בעצמו יצאו), אף זאת מנמתי: אשים דברי בפי מל
 הארץ, כי בדורנו זה (דור דעה) (גם זאת לה ריבך
 (זאת לנו!) אמנם בעיר מצער ואנשים בה מעט, אשר ל
 אשרי ה' צעדרבוים! כי לו כותבים כאלה
 גלי: ידידי! ...

14.

קורא יקר! אם תפגוש בעלה 10 מאמר ניוטא
 גדולה ורחבה "מבחינת עולם", המתחלת בדברים כמי
 לעומק ורחב לב נכון אין חקר, היכלכל לב שמים ו
 עוד לכבוד אוהבי וע יקר לי התכם הנכב
 בביר" - ואחרי המאמר תפגשה עיניך פראזען כאלה: "
 בענקים, אשר לכבוד שמו יקר יתן כל אוהב הכבוד
 הדעת, לו שם רעהו, לו הבינה, לו התפארת - כי
 אל תקוה לשמוע הדשות ונצורות מפי ה' ריבוקן אהוד
 היה הזכות לקות כמו אלה, אחרי כתובת גדולה מבהי

פרחי מליצותיו), ויסקר על אודות ניוטאן אף
 פוח, הנודע כבר לכל—ואת הספור הנודע הזה
 סואתור במליצות נשגבות וראמות (כמו : בן אדם
 ספרים כבוד אל ומעשה ידיו יגידו השמש הירח
 גה. נפלאות השבע ? וכו') ועוד לא אמר די ויבוא
 —ואת כל זה הקדיש להחכם הנכבד היי. י.
 די הרפסת מאמרו הזה, אמר די ריבקינ: שישו
 בשעה אחת; על אודות ניוטאן, דברתי במאמר
 שו ועד סופו בפרחי מליצות ובכנ מי ירטהוטי

15.

שא תוראדנא, אשר כבר הזכרנוהו (פרח 3) בא
 פלוגי הי לייב בירגער, אשר ישליך שקוצים על
 בשם "עמלק" ויבטלו כעפרא דארעא. ולמען תדע,
 מת לה' בירגער אביא מקום אחד ממכתבו. בעל
 דה אחת (גליון 3) יספר תרולש אחד מרובי תורותיו של
 וראדנא וכה דבריו: אציג נא בזה אחד מרובי תורותיו
 קוראים, ולמען ישמע בערינשטיין ויבוש, סלאנימסקי—
 ה לעין כל, כי כל הכמתם תתבלע וכדם מהבל המה
 חכמת השבע, וביד הצדיק לשרד מערכותיו, ונתן
 ביה: הן ידענו כי ילדה פתחה מן ג' שנים בתוליה
 כאשר ימלאו לה ג' שנה, שוב אין בתוליה חוזרין
 נות מזה אפילו כקוצי של יוד; לא כן הוא הצדיק,
 גה עוד חדש אחד, ובזה החדש מוכרחין בתוליה
 שנים, עכיל. וידעתי כי רבים מקמני אמנה לא
 ולה טפיו של אותו צדיק, ואנכי אשר אזני
 לתת דין וחשבון לפני דעת הקהל
 י. עיז ישיב הי בירגער כדברים האלה:

ור מצא המלגלג על דברי חכמים מקום להתגדר בו,
 (כתובות פרק א' הלכה ב'), לא נמנע גם הגריא
 ניות (בנתיה דמר שמואל), וכלי תפונה אם יהיה
 כי תרח היה הרבה ? לא יגיע עד קרסוליו בתורה;

6.

וללגלג על דברי חכמים וחדותם ישנא הרבה - וזאת השנה טוב, כי מהראוי לעלות על דעתך כי איש כריז (הוא ב ידבר אודותיו כותב "משא הוראדנא"), לא יבטח בדברים מקורם, ור"ג מה כי תלינו עליו? .

איכ גם ה' בירגער מודה שהצדיק ר"ג דבר דבר אבל הוא אומר, כי בתלמוד מקורם, איכ אין להתלוצץ שבתלמוד נמצא אף המאמר הזה, ולא השקלא והכותב "משא הוראדנא" לא ילגלג על התלמוד, אף על הזה כזה, שהצדיק יוכל לעבר את השנה ובוזה ישגד סודותיו על התלמוד, ועל זה היה לו הצדקה והוכחה ל ופה המקום להעיר, כי בכל מקום אשר מאמרי בדבר הלכה מתנגדים לחוקי הטבע, אינם הלכה דקמאי, והאחרון ריב"ל בספרו "זרובבל"; ולהוציא מה למעשה הוא אולת ורעות רוח, כי בכל עת יד האמת, ומדי דברי בזה לא אוכל לעצור משחוק פי

אשר ספרולי עוד כשהייתי תינוק שגאון אחר התיר ולד עשר חדשים, אחרי אשר הלך בעל האשה למדינת מן התלמוד. ויען כי הדבר הזה נכבד מאד מצד עצמו ובלשונו. מעשה שהיה כך היה: אשה אחת שהלך ב בן אחרי שלשה עשר חדשים, והיו מרגנין אחריה, אבל האשה היתה כשירה וצנועה ותבך על הרעו שהיה אל גאון הרור אחד (הללו אומרים): הגאון מוה' פלוני הגאון מוה' פלוני ז"ל), ותבך ולפניו לאמר: רבי אני והולד הזה הוא מבעלי שהלך למדינת הים זה שלי שמעתי מגאון תורתו ועוצם קדושתו, הנני באה אל הקדושה (אשר בה כל רז לא נעלם וכל החכמות נכללו אחרי הריון משלשה עשר חדשים: שלשה ימים והוא בכל הספרים ולא מצא, נחלשה דעתו עליו וה בחלומי נתגלה אליו אליהו הנביא ואמר לו אל תצטע כפריך והוציא משם איזה כפר, אז על הרף הראשון דראשונה תמצא פתרון הסוד הזה. הגאון הקיץ משננו ספריו, ויוציא כשם כפר קטן, והנה הגדה של על הרף הראשון, בשורה דראשונה הדברים האלה: לפני הגאון צהלו מרוב שמחה. וזה פתרון החדה: ד אימתי היתה זאת? בפסח! ואיתא בגמרא (ריה דף י"א ואיתא במדרש (פ' תולדות) ואלה תולדות יצחק, אבן

את יצחק; איך ברור כשמש, שאשה תוכל ללדת
זים, שאם תמצא לומר שהוא דבר הנמנע, למה
פנים של אברהם בקלסתר פנים של יצחק, מפני
אבומלך נתעברה שרה? אימתי היתה שרה אצל
דה את יצחק? בפסח השני! והשנה ההיא היתה
ליצני הדור לרנן, הלא עברו כבר שלשה עשר
לצייר וכו? שמע מינה שאשה תוכל להיות הרה שלשה
ני הדור מרננין, ולכן הוכרח כביכול הקביה לצייר

אך גאון יוכל להוציא מדברים רחוקים כאלה תוכן
וננו למדי, כי הוא דבר הנמנע שאשה תהיה הרה
זיה עוד מקרה כזה בעולם. ואהרי אשר נקח את
פלא אחד מהמקומות החם... ומניחים אנתנו לבעלי
השהטבע מתנגד להגמרא בריה ולהמרדש.

16

(11) בן ביתר הגליונות יבא מאמר "השמש והכוכבים"
המאמר הזה ומאת הכותב הזה נדפס כבר בלי כל
עלה 22, 23, 25) !? ... האומנם פרה כזה ררוש

17

עדערבויים את מיע בשם "המליץ", יען כי הוא באמת
וננים ולמטרות זונות. בגליון 12 יספר לנו ה'
להג הפסח שמע באיזה ביחכנים זמרת אברך אחר,
הנה אהרי התהלות הרבות, אשר יפור לו שם יאמר:
היה, לו הואילו קהל אחינו בשוק חדש לשום משרת
האברך הנחמד לשמים ולבריות הזה. האף אין
שר? כן ימליץ לפעמים המליץ גם בעד מעשה
: בגליון 48, 49, 50 משנה עברה נדפסה הודעה
מעשה אופה של הנוצרים, העשויים על חמאה,
העיר, כי יקחו מאפה חמאה אצל ר' ליב שטיינער,
צעדערבויים את ההערה הזאת: אין לנו להתערב

בדית, אף טעמנו מהפכת מאפה של שמיניע
הוא משל נחתום אינו יהודי (איכ אבל לחם אסור עד כ

בגליונות 12, 13, 15, 16, 17, 18, תבא בקרן
הקך דברי. והנה יש אתנו גם להעיר רבות על הבק
אף מן הערות ה' צעדרבויים, אשר הקיף בהן את
ואשר תכלנה להחשב להפרחים היותר נחמדים בין כל
(א) ה' מרגליות יאמר בהמשך דבריו (גליון 12)
ה' אבראמאויין ותפכי בזכותו נגד הארקאוי, יסכים
אשר נמצא בהם גם דברים טובים, מרוב שיהו וכע
ה' צעדרבויים את ההערה הזאת:

„רב לכם מבקרים צעירים (?)! להתקלם בה' אבנ
לא נשאנו פניו במקום שמצאנו לנהוץ להעיר עליו
כשרונותיו הטובים, ולו גם התרגז עלינו ויכתוב מרור
הטוב אשר פעל“.

אף אנהנו לא זכינו להבין מה יתפוץ ה' צעדר
ה' מרגליות את כשרונות ה' אבראמאויין? הלא בא
אבראמאויין, אשר באמת יש לו כשרונות טובות, אשר
הפץ לעמוד בראש המבקרים“. איכ לא שבה ה' נ
אבראמאויין—אף מלבד זה, מה לכשרונות ה' אבראמא
כי הראשון „מרוב שיהו וכעסו ידבר“ נגד ה' הארקאוי?
לא יבחי'ש את דברי ה' מרגליות בזה; איכ מי בקש
יושר לה' אבראמאויין לפני המבקרים הצעירים
לו עונות ראשינים, כי כתב מרורות נגדו? בלי כל
רב סליחות הוא וכי לא יקום ולא יטור לה' אבראמאוי
לא פה המקום ולא עתה שעת הכושר! ...

(ב) בגליון 15 יאמר ה' מרגליות: „וביחוד יקרו
על אורות „שירי תפארת“ ואלה הם: „ ופה המקום לה
לנטוע הכרם הזה בשפת עבר למען התרמות אל ליטעת
אל לב, כי יש כבר על שדמת ליטעראטור העברית
ערוך לפניו, הלא המה ספרי תנ"ך, ומה לנו לעשות ע
כבר יש בידנו אבן יקרה כזאת „הי"ד, צד 41“.
מעולם לא אמרתי קבלו דעתי בנרון זה, לכל אר
ולחכהישני בדבר משפטי על רעיון „שירי תפארת“
אשר ברכהו די בניי'ע ויוכל לכתוב בו ככל העולה ע

ה' צערערבוים! בהערתו הנוראה לדברי ה' מרגלויות
ע' "חקר-דבר" המה הלול כבוד גדולי ישראל שוכני
אחרי כן יכנס עוד דברי פלסתר על ראשי עם
ויזיל היה נצר מגדולי הפרתמים (3) בעמנו, תלמיד
אייבשיץ זל, תלמידו של המדקדק המפואר ר'
הרמבמ"ן ניע", כמו אשר הפצתי אנכי להגיד בדברי
מגדולי הפרתמים, תלמיד מובהק וכו', ועוד לא
בא עוד לסתור את דברי בדברי יאסמ, המרבה
אשר יכנס, גראסס עם העלדענגעדיכט
ת" ; ומלבד כי ה' צערערבוים כתב את הדברים
עות, יוסף עוד בשני הצאי לבנה: "השמעת מבקר
לומר בשפת רוסיא ?

Ироническая Поэма (1) **Героническая**
הראות לי : א) שיוכל היות, כי לא אבין מה הוא
אימת המלה **Ироническая**, חיל ורעדה יאחוני ;
קולו לאמר :

עצמו איש צעיר לימים (אהה ! ד' אלהים!) לחוות
חכם בעז כמוהו, אשר ספרי הקודש היו שעשועים
לא נתן אל לב, כי כבר על שדמת ליטעראמור
" אין זאת כי אם שלא קרא שירי תפארת" בעה
ת הבין לערוך מליצות המשורר האלהי הזה,
במליצתו בספרי הקדש".

ומלל אחרי אימות ופחדים כאלה יוצאים מפורש
י להטמן במחילת עפר מפני הדר גאוונו ! ... אף
ש צעיר לימים אנכי (כאשר הודיע לכם ה' צערערבוים
וכבר נמנה ומקובל, כי הצעירים בימינו אלה עוי
בם, כי גם אני עו פנים, ומלבד שלא נפל לבי מכל
אעיו לאמר גם אחרי שהשמיענו, כי וויזיל היה
מובהק לרשכבה"גר' יונתן, אוהב ואהוב להרמבמ"ן,
סמט, וכל יתר הפחדים—כי כבר יש כרם המד כזה
שעראמורו העברית, והמה ספרי הנ"ך, אשר אין

ה וויזיל את ההערדענגעדיכט" או **Ироническая**
כבר מתוארים בספרי הנ"ך .

אך בא נא וראה קורא יקר, איך לא הבין
כבודו הגדול) את דברי ב"הקך דבר" ולכן בא עלי ב
לא אמרתי משפטי על ספר "שירי תפארת", לא כתב
אמרתי שם בדרך אנב, כי רעיון "שירי תפארת" לע
Ироническая Поэма כמתכונת שירי העמים, למו
תניק העומדים גבוה הרבה מכל "העלדענגעדיכטען" שנ
לא הפצתי מעולם "להקטין פעל" וויזויל, — כי יוכל היות
אך הרעיון "העלדענגעדיכט" למוחר; ומה איכ כל
ירשה לעצמו איש צעיר לימים לחוות דעתו ולהקטין פע
כיון שבא לידו לדבר אודות "שירי תפארת", הנני אומ
שוויזויל היה "נצר מגדולי הפרתמים, תלמיד מובהק ל
על התהלות ותשבחות שפור יאסט להשירי תפארת" —
בשום אופן "גראססעס העלדענגעדיכט", וכי לבר של
המה בשפל המדרגה בערך הרעיונות ובערך הרוח ה
תפארת" הבה אך מליצות ראמת ונענבות, מראשיתם
תהלות ותשבחות לאלהים, אשר בלי מספר נפזרו על
יגיעו לקרסולם ביופי ונועם. חרוז אחד מהשירה הנשיג
בל "השירי תפארת". בכלל רוח שירה מרהפת על כל
משה, רוח אשר ממנו ימלא לב הקורא ויצהל—ורוח ע
כל "שירי תפארת", עד אשר לא ידענו אם יוכל בע
להחיים ולגמרם עד תומם בפעם אחת, כי המה יפזרו
בתרוח הכחה המרחף עליהם ובהמליצות הדומות זו ל
שונים. הרעיון האחר, אשר יעבור בכל "השירי תפא
ונורא, עושה נפלאות וכדומה; אולם כל זה ידענו מספר
מלאים שלהבתיה, גאון אל ועוזו.

והנה ידענו, כי רבים יקמו עלינו, יכחישו או
תפארת "נעלים ונשגבים, כי שיריהם נעימים לאון ש
נפשם לקרא אותם, אך כבר נודע, כי לא חוץ כל א
משנהו; וברבר הזה נאמר: *уєахъ не спорятъ*;
בעיני זה מגונה ונתעב בעיני משנהו; לכן לא נוכל
על דבר התלוי במעם. הן ה' מיצקון, בכתבו שירי
משורר הנהו וכי שיריו נעלים ונשגבים, — והנה באת
חרוז כזה: (כנור דוד", שיר "תשועת עולמים", בית 7
הם עליה את אלה ישירי דר
לחצו, עינות רעה עמם הכבירו
ובהנעם עת למו כרעו ברך

ולא יפילו שירה; אף שאלו נא את ה' מיצקן,
זוה נעים ונשגב? ... ולא די שה' מיצקן
מיצקונים החושבים כמותו, וה' לערנער יכנהו
נכבד", וכן בלי שם אחד צד"ה יאמר, כי יקום
שם יראה "צדקת המשורר הזה" ... אי"כ ברברים

ה' צעדערבויים!

איש איירופי, יאמר ה' צעדערבויים, מה עשה
דומיהם רבים בכל הלשונות העתיקות וההיות,
קת התנ"ך? ולמה אחות בקרנות המזבח

ה' צעדערבויים? על איזה פשעים חפצתי
איזה קרנות המזבח אחותי? ומה להעמים
העברים יסתפקו בתנ"ך, יען כי בהם כל חיי רוחם
יום האחרים בה עת קת התנ"ך? ...

ער לעצמו, יוסיף ה' צעדערבויים, לבקר גדולים
התלמוד ומפרשיו, בעת אשר לפי שנותיו (עוד
א יוכל להתפאר, כי קרא ושנה אף חלק האלפי מכל
הדינים והחכמות במשך אלפים שנה ויותר, ואיה
כלית דברי המבוקרים? ...

בקר איירופי טרם בא עד תכלית דברי המבוקרים?
יצאתי לבקר הוגי התלמוד ומפרשיו? הלא
כ, מלבד שלא בא ה' צעדערבויים בכבודו ובעצמו
פילו... כן לא אבין, מה היא העזות לבקר
מפרשיו? הגם הוגי התלמוד כלם קדושים, כי כל

על ריב"ל זיל, יוסיף ה' צעדערבויים, כאשר

מרגליות (באותו צד) לא יאמר, כי שנית
ואם גם היה הרשות להמחבר, לפי דעתו,
עיונינזאהן, בכל אלה לא יפה עשה, בראותו
בסות על משרתו". אי"כ, מבקרי יאמר שהיה לי
אורות לעיונינזאהן, אף, לפי דעתו, לא יפה

עשיתי, יען כי לעוונותי חפץ לכסות מטרתו. א
ה' מרגליות, יען כי לעוונותי חפץ לכסות מטרתו. א
עמל בכל עו להכתיר מטרתו; אולם אנחנו, אהרי
הזה, נוכל לגלות מטרתו בספריו הרבים לעין השמש,
אך יהיה איך שיהיה, גם לפי דעת ה' מרגליות לא
יפה עשיתי, בין כה ה' צעדערבויס יאמר בקול
ומפת לדבריו, כי שגיתי מאד, ויתמוך עוה אר
א"כ עוד הפעם נשאלהו בשאלתו: איה איפו מבקר
תכלית דברי המבוקרים? ׀

יובה חמא חמאה גדולה (?) בהמעטו
אייכענבויס נ"ע, ראשון לדוברי צחות בקצרה בשפת
רבי האיכות (?) הן העתקותיו נפלאים (נפלאות?) ו
כי הרבו להללם כל כותבי העתים הגדולים באשם
העתקת-הקרב" בשפת ארצנו".

לא ידעתי מה היה לו לה' צעדערבויס, כי
האמת והצדק? כפי הנראה יבא עלי בעקופין וישת
בוהן,--כי מלבד שאיננה חמאה גדולה להמ
איזה שיהיה, אך אנכי לא עשיתי פזאת מעולם,
עד כמה יטפח ה' צעדערבויס את האמת על פניה, א
אייכענבויס. לא נוכל מפלי להזכיר את שם החכם ה
אמרתי במחברתי "חקר-דבר" (צד 47), האיש ה
בעמו, דורש טוב לכל אדם ומחיר במלאכתו מלאכת ה
לעין את פעולותיו, כי רובם ככלם ילדי חר יצות
לא הביאו תועלת נראית לעינים. ספרו "קול זמרה" מ לא
ונעימים מאד, אך אין איש אשר הוציא מהם תוע
מעשה ידי יוצר נפלא, אך כראשון בלי תועלת.
לא אבינה,--הן נפלא הוא מאד מאד, אך לא י
המשורר הגדול הזה מתוה מחיי אחינו העברים
מצרים, עד אנשים גדולים כאלה, אשר יש לאל
ירבה עוד הקצף וההימה.--הלא זה האיש אייכענבויס א
תועלת רבה ושמו וזכרו היה בקרבנו לברכה עד עולם
א"כ כל איש אשר עיניו בראשו יראה, כי לא
אף כמלא השערה, אדרבה הרבתיתר מדאי לספר
שכפרו לא הביאו תועלת. הלא אין איש אשר יכו
אשר יוכל לאמר, כי "הקרב" הביא תועלת. כל איש יס
תועיל הרבה יותר, אם בחר מחוה מחיי העברים לשו

צחו... ועוד הפעם אשאלהו: איה אופו מבקר
המקורקים? . . .
ות והצדק, אשר נמצאו בהערה זאת יאמר ה'

ענו (הימצא אויל כזה?) בלף מדרך זו, ואם התא
בגודולי המחברים החדשים לבקרים צעירים כימיק
גם, המה ישיבו אמרו וימדו לך אל חיקה
התחרות עמך (ה) גאטמלאבער בחכמה הזאת . . .
ם ויצחקו לפנינו, אף בגדולי אנשי שם החיים

תחננה לנתחים, ברור נראה למו לצחוק לפני מי?
מוכשר להלאות את הקוראים בחכמות כאלה, אשר
תשאיר לדורות "ודברי הימים יביאו בהשבון מעשה"
מקום שיר הבקרת האמתית מגעת. אשרי

מרגליות: " והנה ה' קאוונער שכח להראות על
: כי אין רוח אחד במהלכם ומטרתם וכו' , ואם
אחד למכתב עתו בהערותיו אל כל המאמרים, אולם
, ופעמים רבות ישחית בהפצו לתקן ; ומלבד כל
קהל, אולם כל המאמרים המדעיים, או קורות הימים
במיוע כמו שהם, אם גם אין בהם רעיון אחד

עיר על זה ה' צערעבויים, כבר השיבנו בעתו
תפלא אם ישמיענו חדשות (sic), כי להסרון יחשב
אין כל רמז לזה בדברי ה' מרגליות; הוא יאמר כי
גת חסרון, כאשר נדבר מזה להלן, ולדעתנו הוא
וד, אינו אלא נוטה לצד מן הקצוות, וכל המרבה
משובח (הנימולי ברהא אחד ומהלך אחד, אבל
ביותר, כי איב, אין זה מע אף אסיפות העות
(. . .) כי יצא כנוגה משפט, ורשות להמיל לחנות
א יאמר קבלו דעתי . . .

צערעבויים גם פה את דברי ה' מרגליות, לכן נבא
ניו בראשו יודע, כי מוציא לאור מכתב עתי דרוש

להסירן וללכת רומם אל מטרתו , למען לא יכשלו בקן
יראה המו"ל , אשר לפניו מטרה ידועה מראש , כי ה
ילכו עמו שלובי זרוע ולא יעוף האחד השמים , והשני
לא ילך אחורנית כמשל הנודע *Адъ, Щука и Ракъ*
ומהלך אחד יוכלו להיות דעות שונות ; זה יאמר למשל
דרושים אלה האמצעיים , והשני יאמר כי האמצעיים
לפי דעתו אמצעיים אחרים טובים מדראשונים, — ואז א
ולא יקבל דברי השני , או יהיה באמת נזוטה לאחד מן
דברים נגד מהלכו ומטרתו , תבא עליו ברכה, — כי זאת
דברינו עוד יותר : נניח כי איזה מ"ע שם לו למטרה טר
(או החסידים) ירעו וישחיתו מאד , או יתאספו המון ס
היעוואיטים רעים למין האנושי , וכל אחד ואחד ישתה
מהם ואיך להתיצב להם לשטן ; אז החובה על המו"ל
לעזור בעד רעת היעוואיטים, — ואם יקבל דברי האחד
נזוטה לאחד מן הקצוות , יען כי כל סופריו הלא בדעה
מטארת בבשר האדם , לכן עליו לקבל כל דברי סופריו , ל
אם יבא איש , אשר לפי אולתו או לפי תנאים אחרים ימ
הרבה מאד והמה פאר מין האנושי , — אז כל איש יודה כ
דברים כאלה במכתב עתו , ואם יבואו במכתב עת אחר
כי המה נגד מהלכו ומטרתו ; ואם יאבה המו"ל לקבל דברים
הערות דמשתמען לתרי אנפין , אז ירמה את הבריות , או
ישמור . . . והנה לך עוד משל אחד : זה כמה שנים
שטה היא משובתת להפיץ השכלה בין המון העם , א
שטת התופש והדרור ; הללו אומרים זאת משובחת
אבל כונת שני הצדדים , כי ההמון יראה אור ההצ
ויאמר , כי מות בהשכלה להמון , כי טוב הוא א
הנם אז תאמר , כי המו"ל דרוש לאסוף דעות מתנג
מגלויות , כי אין רוח אחד במהלך המליץ ומטרה
תועבות החסידים , וזה בא (ה) צער ערבוים בכבודו וע
לנו עסק בזה אם יאמין העם באחד קדוש (!) , הצ
וכו" ; זה בא ואומר , כי המשכילים הצעירים אנשי
להם מטרה מועלת , אשר אליה יהינו, — וזה בא וא
אף לגלח את זקנם לצאת במחול משחקים עם בנות
עם אל ועם קדושי" (עי' המליץ 1865 עלה 9 , 10) וכ
גדולה לאחד במ"ע שתי קצוות רחוקות כאלה . . .

כי הבעל דין בעצמו יאמר, "שמע מתנבא בסגנון
הקצוות", אך הוא יחפוץ לאחוז את ההבל בשתי
הצדדים, כאשר יאמר ההמוני. אך מי לא
באלהים בעד דעות נבררות וקשורות בנפשו בכל
שביע את הזאב ולשמור את הצאן,
עולם, והאדם החפץ לברות ברית ביניהם אינו אלא
כי יצליח בירו להונות את אחרים...

וטריא של עסקי הכלל, יאמר ה' צעדערבזים, אבל
קורות הימים אין להעיר, כי כמה עיפ רוב
וט אם טובים הם אם רעים, ואם קבלם כבר הסכים
ש לפעמים גם הערות על מאמרים

ספור ה' צעדערבזים את דבריו בעצמו תוך כדי
י חכמות קבועות אין להעיר, ואחרי כן יאמר
ערות על מאמרים כאלה, איכ יש
נות את ההערות גם על דברי חכמות. אך למען לא
אין להעיר, אבאר לך, כי יש ויש להעיר
ימים. יש השקפות שונות על דבר אחד ויש הבנות
אנשים אשר האינקוויזיציאן תמצא הן בעיניהם עד
כי האפיפיור ומחנהו הסכים לזה; אולם הודות לאל,
אמינו עוד בקדושת האפיפיור וטהרתו, ויאמרו... כי
יותר גדולה בתבל. חכמים רבים יראו לך לדעת מן
אה רעה גדולה מאד ליושבי תבר בכלל ולהכריסמענ-
נבון יודע ויראה לך מן קורות הימים, שהסבלנות
ואושר גופני ורוחני; איכ גם בקורות הימים יש מהלך
לעינינו יולדו מופתים רבים המאמתים את דברינו.
נאפאלעאן הגדול! אלה אומרים, כי היה איש אכזר
ים תחת רגליו; ואלה ישימו בשמים תהלהו, יאמר
שבי תבל, לרוממם משפל מצבם ולעשות למענם את
התוך את הסתירות האלה? אך לכל אדם יש השקפה
קודת הראות שלו; הקאנסערוואטאר יביא לך ראיות
דעותיו נאמנו עד מאד, — והפרוגרעסיסט יראה לך
להבין מעשה שהיה בקורות העולם ואיך לבררו

עליהן כמו חכמת החשבון, פהיוק, בעמיא וכדומה;
אשר לא יתפין שומר הבלי שוא לקבלן, כמו המו
שהעולם נברא זה כמה אלפי מיליאן שנה, שהאדם
היום אתרים וכדומה: צא וראה. כי לפני שנות מאות
היום, יען כי אמרו שהארץ תסוב את השמש ולא הש
פוצה פה ומצפצף נגה זה כעת: איכישנן גם חכמות
אחד ומטרה מיוחדת, אשר לא תמצא: הן בעיני רבינו
(ד) בגליון 17, 18 תאר לפנינו הי מרגליות ב
הזקנים והצעירים ויתן לפנינו מהזה: נאמן מדריב איש
נא הקורא לקרא את דבריו וימצא נחת (הן רואה אנ
לפתח פי השועלים: הקטנים לאמר, כי אנכי אהלל את
יהלני בבקורתו... אולם הן נשאתי וסבלתי תרפות ו
אויבי לרוב, ואיך יפלו פני לסארקאזם קמן כזה? ...
להכהתל ההוא, יטיב לבו ומה מני יהלוק? ... על
גליונות. הם עשה ה' צעדערבויים את ההערה הזאת:
תמה תמה נקרא: כי המבקר הנבון באמת הוה
הסופרים הנהשבים בעיניו לזקנים (ביחוסם אל בר בי
על ויב הבקורת האמתית אם תגע בהם, ובמתנות
יקבלו עליהם את הדין; המבקר הנכבד הזה המשוב
החדש, המרברים בלי שום איבה ושנאה, לא ברעש
את אשר תשים האמת בפי תבונתם המזוקקה אותו
הזה בעצמו יעיד בהישישים (שקפצה אולי עליה
את הצעירים, פן יצאו לקראתם במלחמת תנופה.
אם יתרגזו גם הצעירים ויחגרו ראשית אינם וכה עלומיהם
מהם, הלא יעזבו דרכם המשובח ויהיו כחוקנים האלה
ואם רק ילחצו לדבר מה שעצרו עד כה במ
לפניהם משוא פנים, ורק קנאת הנצהון תלחיבם להוציא
אחרו אשר קראנו את השורות האלה השתוממנו
היה לו לנפול במשנה כזאת? אולם מה מאוד השתוממו
חפוש רב, אף זכר להאשמה הזאת בדברי הי מרגליות;
בהגלות לעינינו, כיה' צעדערבויים, השמח לאי הניזן
הי מרגליות, לא ידע פשוט קרוא את דברי הי מרג
ולהערה הזאת... עתה אבאר את דברי הי מרגליות
הן הצעירים נראו עם דעות חדשות, עם שא
אליהן יהינו בכל לבם ונפשם, ויחפצו להתאחד יחד

העברים כמו אשר הצעירים יתפצו להרסם. אולם
טאודיאקטים לא יבקשו את האמת, יצאו
ישת יקו אותם. המלחמה הזאת עונדה באבה,
עד הלום שומעים אנהנו קול ענות נגד הצעירים,
שומעים, לא קול נצחון, אף קול ענות מלחמה
ידי הלוהמים". (עלה 18, צד 218)

בזים את יסודותיו, כי קרא והבין את הדברים :
בי האוטאודיאקטים לא יבקשו את האמת,
פה וישת יקו אותם" בעתיד, ואת המלה יצאו
בהערותו : "המבקר היקר הזה יעיד בהישישים
פן יצאו לקראתם במלחמת תנופה, ואיכ קשה
מזר ה' צערעבזים אם נגלה את אזנו, כי כונת
יד אך בעבר, ותחת המלה יצאו דרוש להיות קמין
ישת יקו אותם, פה ג'כ הוא' בפת'ה והוא יהיה
לא וא' החבור - ובכן תהיה כונת ה' מרגליות : "אולם
, ראו כבר) כי האוטאודיאקטים לא יבקשו (הוא
בם מבקשים) את האמת, יצאו לקראתם במלחמת
כבר יצאו וכבר השתקו אותם; איכ אין כל מקום
מה? כי ה' מרגליות לא יעיד בהישישים שלא
ה... עתה עוד הפעם נשאלהו : "איזה איפו מבקר
ת דברי המבוקרים" ? ...

בקצה הערתו הזאת יאמר ונקודה כי המבקר המבין
ג'כ נקודה כי ה' מרגליות מאהבתו לה' צערעבזים

...

19.

17, אחרי מאמר ה' מרגליות, כרוף מאמר אחד
ועירא דמן תלמידו בית מדרש הרבנים בזוטאמיר
ננדי בדבר מאמרי "לא שלום ודא אמת", הנדפס
(18, 19), ובדבר מאמרי השני "השקפה קמנה וכו"
רין לא אדבר מאומה, כי לכבוד יהיה לו אם
ים וזאת היתה בלי כל ספק מטרתו מראש, כי
חד מן חברת "בעלי הלהפך" (עי' מאמרי אין דברי) :
תו לראש מאמר "הילפעהין, אמר כי המליץ

על ידי ענין המליץ. אמרתי לך, ואמרת לי
הגדול הזה, לכן נחקר את גדלו ע"י מליצתו
מקום אחד מהמאמר והמחוסם "עת להשורת", למען יראה
ומי הוא הגדול, אשר המליץ עליו, ומי הוא ה' צ
המאמר הזה.

במאמרי "לא שלום ולא אמת" הנזכר אמרתי
לראות כמה דברים טובים ונכוחים ב"קול מבקר" לחי
תקין לשמוע, אף המתנף הנכבד הזה יתפאר,
לדבר עמו ביהוד יותר משלש שעות רצופות גם
שמו' (המליץ 31 שנה רביעית), כי ברוב הסדו (של
גלה רצונו לבקר בביתו, אבל לראבון לבו הזכרת
וכו. כן מסר לו את האדרעססא כתוב בעצם ידו. (חש
לכתוב אליו לפעטערבורג. (שם) וכו'. הראיתם שמתת
ילד, אשר הבטיחו לו, כי יביאו לו איזה כלי משוח
לא יכלה למצא לה גבולים בלב ה' גאטטלאבער, א
גם בדפוס..."

כל איש ישר הולך יבין, כי לא הפצתי ב
גאטטלאבער, להפך אקראהו "המתנף הנכבד".
הראיתי לעין כל את הילדות אשר בסופרים כאלה
יעשה בליטעראטורי העמים. והנה עוד בקצה מאמר
הערה גדולה ורחבה, ובין יתר הרברים אמר שם
לאמר: "ולמה נחשבה כיהורא, בעת אשר נוכל
ענותותו של השר". אף הקורא המבין הלא יבין מה
בהתהללות ההן... עתה בא היילפערין והשמיני
ומה גם שפה (ר"ל עיד התפארות ה' גאטט
להלל את ענות ה' פאסטעלס היתה כונתו, כי לא
ויואל בטובו לבקר את סופרי ישראל במגורם, איש
יעשו כן".

אף כבר יודע הקורא, כי ההצטרקות הזאת
והיילפערין אמרה בשם כבודו ועצמו... אף מה יל
אשר הביא היילפערין בעצמו לדבריו, לאמר:
"אחרי אשר הוא הנכבד ה' אביג' לשבת
לו את מאמרי זה, אמר לי שהצטרקותי זאת ל
וכי באמת יודע הוא בעצמו כי שגג
עמו, אף היה מצטער על אשר נתן מקו
מה תגיד לזה, קורא יקר? הבעל דין בעצ

נאמן תמיד למטרתו ולמהלכו במכתב עתו להיות
 יין בא איש צעיר אחד לאדעסכא, מילירי איטאליא.

ה' צעדערבוים (בגליון 18) יאמר:

בדוש (?) עלינו להעיר אזני אחינו פה, כי כל איש
 בבוד עמו יקר לו, יחיש לבוא ליום המועד, ולבנו
 אחרי כן תודות אלף (אות באות ככל יתר
 מזניהם לדבר הזה).

ה' צעדערבוים, כי היה על הקאנצערט, כי נפשו
 הגדול וכו'. ואחרי תהלות רבות להמנגן יספד, כי
 נשים עדינות התנוצצו פניני דמעה כשהם ואחלמה (?)
 ה' צעדערבוים לראות פניני דמעות מתנוצצים
 אהמנו! אחרי כן יתאר לנו את הוד תאר קאנסאלא
 אותנו לפני בת תלמיד הבס, ואלה דבריו:

צבתו לפני קהל ועדה וחמדת תארו ישו הודוהדר
 שמש קדים שזפתם ועל חוטמו הישר ישכון טהור
 גלינו קרני שכל מזב ומחשבה עמוקה (ובגליון 21
 ה' בשם "קל הרעת"...) עיניו השחורים ירוצצו
 זכיל ושפתיו נזמפות צהוק מרחיב לב.

ים? ... אף לאחרונה לא יכל עוד ה' צעדערבוים
 לייץ, וכה דבריו:

בפעם השנית יוסיפו רבים מאחינו ויהיו זריוזים
 ומכרום.

21.

מר יקר אחד בשם "קול קורא" מאת יצה"ל ביר
 הכותב את און סופרו ישראל לפתח את שרמת
 שבל ורעת את התועלת, אשר תצמח מזה, ובקצה
 לייסר חברה, אשר תתמוך בידי הכותבים חזיונות,
 וישנו המטרה הדרושה, ולא יהיו ספריהם
 חוזה שמש, כאשר לדאבון נפשנו רואים אנהנו.

הנפלא "עית צבוע", יען כי אין לו לכסף מוצא. ועל
העקה נפלאה, ובין יתר הדברים יאמר:
ולדבר הזה (ר"ל) להרחיב את הבעל לעטריוס
הברה מיוחדת (אם לא להתחוק בירי מחברי ספרים מ
מה"ע אז היה ביד המו"ל לחוסף כהנה וכהנה, כאשר א
אשר צלחה עליה רוח קנאות לקנא לשפתנו ולמה"ע, קו
וסבובותיה חתומים רבים על "המליץ".
ויעשו כמוף, ואז תראה מה נעשה למלאות הפצ
המו"ל (בטרם היעו למקומם), ואף כי רבו הדעות
לצאת הפין כלם.

יהי' צעדערבויים! פה הסיר מעליו את הל
השמש את הפצו ומטרתו במ"ע. המטרה הראשית הוא
"המליץ", ואז נראה מה יעשה לנו למלאות את הפצנו:
בישראל נתאמץ לצאת הפין כלם הרבוי
המפתח לבא אל מטרת "המליץ" ומתלכו; הוא אשר
ה' צעדערבויים לכל המאמרים אינן לתת רוח אחד
כאשר חשב בתוכו ה' מרגליות, אף יחפץ לצאת כל ה
עדים דמי לרברנו, ופליאה מנו, מדוע הציב ה' צעדע
"שלה אורף ואמתק המה יחונני" ולא הציב את הרברים
אף כי רבו הדעות בישראל נתאמץ לצ

בגליון 19 יבא מאמר "ציון תמרורים" מאת
אשר בו יודיע, כי בין לילה עובנו הרב הגאון הגדול
הנדוע ומפורסם לתהלה טוה' שמואל אביגדור תוספאה
יאמר: "מי לא שמע את שמעו, ומי לא ידע את שמו.
מה?" הן תהלתו על ארץ רבה" כן הוא אמנם, כל
הגאון הגדול: באנגליא, צרפת, איטאליא וגערמאניא
ארצות הברית באמעריקא הציבו לו ציוני עד (מ
מעשיו ועלילותיו בעד המין האנושי בכלל ובעד העבריים
ספרים רבים (תנא: תוספאה) מנתת בכורים, מצפה
ועוד עמדו בכתובים "בלילות שמואל" אשר לפי דברי
בדרכי התרופות והבקאות מסודר ע"פ א"ב בטוב טע
לארץ ולדרים אשר הפילו פני ניוטאן, גאליליי,

23, 24 יבא מאמר ה' צעדרבנים. השקפה כוללת
 הודים ברוסיה, משנת 1865. המאמר הזה יקר
 דו בהשכל ודעת, אף על ארת אעיר את אונן.
 (2) בהביאו דבריו, התשבון על דבר הצפירה אשר
 אל הפועל, מסבות שאינן תלויות בהועד, יאמר:
 כי גם אנתנו נקיים בדבר הזה. מצדנו עשינו
 מאמרי ידיעות העולם והטבע, אך כאשר נבאנו
 כאלה לבא למחוז הרפין, כן היה עמלנו לריק.
 כור את הבשורה. אור חדש לדתחלת החלק ידיעות
 בפירושו, כי השנוי הזה יביאו אור חדש אל
 הדבר החדש, אשר הביא במיע, כמו הביא גאולה
 חומר חותם לאמר. כי נבא מראש, אשר לא
 ה לריק, הוא הוא אשר אכף עליו להשליך את
 והטבע...

ד מאת גיה איד, המתחיל בדברים כאלה:
 רהים אשר עובתי עיר מגורי ואת אנשיה עיר קטנה
 הלום לשקול בפלס האמת (מה?) ולתור ולדרוש
 פ.

יקר? איש אחר בא לדינוויין לתור ולדרוש את
 !! כל הכמו תבל ילאו זה כמה לדרוש אף חלק
 אחד בא לדינוויין לתור ולדרוש את מסבות הזמן

כותב, דור הולך ודור בא על ארץ רבה והימים
 יש עתכם, עד שכל היצירים למחז לשונם
 הצדק ישליכו הרבים.

ים מסבותם יתהפכו ולא ידע אנוש
 למדו לשונם דבר שקר וכו'. כמדומה
 לא ירד אל עומק כונת מליצותיו הנשגבות...

אותי את אנשי מגורי כי בוזי הכמה המה, גם
 שאנו בכלל אודבו הכמה... אף לי אל עיר

ק... ק. אולי אמצא פה אהובי החכמה ומנוח לנש
הה! לא יוכל כל כותב להניע יד ורגל, גם פה עיר
המאה התשע עשרית (גם בלי המאה התשע עשרית
נפש); גם פה ישתרר כה הפאנמאיזמוס וכו' וכו' .
ואתרי אשר יעלה גרה אשר נשנה ונשלש ב
כי אין איסור לישראל ללמוד שפות זרות, ואתרי אשר
היה בקי בטוב לשון צרפת (חדוש נפלא ?), ואתרי
(דברי הכותב בעצמו) ליסר אנשי ק. . ק. שבע על ה
שופר" ויקרא :

אך למה זה אנכי? מדוע אכביר מלין ללא יו
לחרים עמי נגדם. לכן אמרתי היש מהר אצא מאת פני י
יען שקול ענות גבורה (?) נשמע אלי למרחוק לאמר:
אל הקול הזה הקשבתי ובאתי אל עיר מגורי ופה מצאתי
עלי זעם.

בלי כל ספק שכח הכותב הנפלא הזה כי כתב ב
מגורו בווי חכמה המה, וגם עליו נטרו איבה בלבבם
שמעו גיב את קול ענות גבורה הנשמע (משמע
לדעת!) אליו כי ישוב לעיר מולדתו, לכן השלמו עמו
אך צא וראה כי בתיבת נח' להעלה הזה נאמר
נאמר לסופרים שלא שמשו כל צרכן ושפת קודש אי
ובסגנונה, ועשתנותיהם לא נזרכו עוד, לדעת, כי
לבא בכתב ומכ"ש בדפוס, וכי אך למחסור הקדמ
חירות, וכי רק תוכן הענינים יבוקש כיום במשכילים
היה נאסף המאמר מדינוויץ, המלא רעות רוח כאלה

בגליון 22 יבא מאמר "מפקד היהודים" הנעתק
יתר הדברים הנעתקים יבואו הדברים האלה:
"בין היהודים נמצאו שם (פאדעססא) 13 מתברי
3 בשפת אישכנו, 2 בשפת צרפת, 2 בשפת איטא
עבריות".

על זה יאמר המעתיק בשני חצאי לבנה: "באמרו ל
לשפת יהודית, והוא איננה עברית אך גערמאנית וכו' "
אך באמת שגה פה מאד המעתיק; הכותב לא אמר

языкахъ , והמלה , на еврейскомъ языкахъ.

בארעססא : 3 פישות נא
רוסקומ זאזיק, 3 נא נײמעקומ, 2
יטאליאנסקומ ו 3 נא *עברייסקומ זאזיק*
נא *עבריי-ולא*, נא *עברייסקומ זאזיק*
... ורת המעתיק, אשר לא הבין דברי הכותב ...

יבקר אחד עמילן של סופרים מאת ה' סלאנימסקי,
א מצב המחברים העברים, כי לרוב לא ימכרו
צאות, כי הסוכנים ישלמו אך התצי או השלישי,
מן כלום. "מן יגיעת הסופרים בארצנו יאכלו רק
יאמר ה' סלאנימסקי, והמחבר ישבע עמל ותלאה
ולא יותר". ובאמת אין רעוטר מגורל סופר עברי ו
סקן. אשר רוח המשכילים, המתנגדים, החסידים
זאת ישבע (לפי דבריו) עמל ותלאה ולא יצא שכרו
מהדורא תנינא, יאמר ה' סלאנימסקי, הנדפס
הקאמעט נפל על המון העם בארצנו, ומכל
תי גיב להמרפוס בעד 200 עקועמפליארין; הוא
את הר' עקועמפליארין לעיר ב'. ושמה נמכרו
לא הגיע רק כיה רויכ, מה ששלח לי גביר אחד
הספרים, נבלעו שמה בידי הסוכן".

אחת זרה בעינינו, בקצה דבריו יאמר ה'

אלהים לבני האדם והם המבקרים (מפוזר גם
להם העמרה להתגדל על המחברים, בלי יגיעת

מה יפלא המבקר העברי מהמחבר? הלא יאמר, כי
דיו, והאומנם המבקרים אינם מחברים? הלא
עוצר העה ויגון בדבר מכירת ספריהם (אם יהפכו
המבקרים להתגדל על המחברים בלי יגיעת
יש גם להם יגיעת נפש ודאגת כסף, וגורלם עיד

דע זוכר מגדולי המבשרים, כי הם מודפים עו
 ונושאים ובנחש ויורדים להי המבשרים, אם לא יס
 ומה ענין יגיעת נפש ודאגת כסף לעטרת
 ואם כונת ה' קלאנימסקי שהמבשרים לא ישירו לב
 המחברים, ויבקרו את ספריהם; אך לא נוכל לח
 יהפוך שיגיעת נפש ודאגת כסף המבשרי
 הבקרת, אם גם האמת עם המבשרים... כן לקח
 המלה "מבקר" לרעה לא בצדק; יען כי מדבריו
 על כל המחברים - ובאמת המבשרים יתגדלו אך עם
 נבערים, אולם לפני מחברים הכמים יכרעו ברך ויב
 להם כבוד ותהלה.

בגליון הזה יציעק איש ת"ם אחד בתומתו
 שני ספורי ה' יוסף ראבינאוויטש: **Справедливый**
Подвѣчникъ אשר העתיקם ה' קאנעלסקי, ויק
 (לא ידענו מדוע לא קרא את שמו "מנורת הירוש"ה"
 עונשי, הנה מלבד אשר ה' קאנעלסקי לא הבין משה
 אלה, אשר כתבם בעד הרוסים, למען יראו וידעו אר
 למען יראו איך נאמן לב העברי לארץ מולדתו ולמ
 דעה ויגון ולא יתנו לו הזכות אשר יש לכל אדם
 עשו באמת פרי ורושם גדול, ומאז נשתנו עלינוה
 האלה נכתבו למען הרוסים ולא למען העברים, אי
 עבר, אשר אין להם ערך גדול כזה בשפת עבר, -
 בעצמה נשחתה ונמאסה, ואין בה אף זכר מהעונ
 את ספורי ה' ראבינאוויטש בשפת רוסיא, כל ה
 וראמות, על כל מלה ומלה כמה וכמה פסוקים מספרת
 במילים שונים? עד כי תקיץ בהם נפש היפהווישלן
 מודעת היא לכל ששפת עבר עמוקה וקצרה ותכ
 מלות משפות נכריות, בין כה העתקת ה' קאנעלסק
 לעומת הספורים בשפת רוסיא; מוזח ווכל הקורא
 ועל בינת האי"ש התם הצועק "קול אומר קרא!"

בגליון 24 לראש העלה תבא "מורעה" כזאת:

ד, או על הקול מבשרי לבד, יחתמו על שניהם.
בשבוע החדשות השונות, הרוחקות זו את זו—ובזה
יש יתרון למצא יותר קנים על סתורתו; אבל לא
גליון 25.

יאמרו המיל, כי כל הפצנו ומנמתנו להיות להועיל
א נהום על העמל הרב אשר נעמוס על שכמנו ועל
נו בתחוקת העלים פעמים בשבוע, ולבנו נכון ובטוח
לתנו, וידעו כי באמונה אנהנו עושים עמם ונמי
תו אל לב, כי לא למענינו, רק למעניהם,
הכלל, ראוי וישר, כי כר איש אשר חננו ד', יאציל
התום על שני מכתבי העתים האלה, המקודשים
ישראל לדעתם ובוה יתמכו בידנו ויהיוקו לבבנו
שני להגדיל את הערים ולעשות בהם שנויים מועילים
ומות (sic), ככל אשר יורנו הנסיון והבקיאות
וכוחותינו וכשרונותינו.

א יקר? מוציאי לאור מע המליץ וקוים יאמרו בפה
ה להיות להועיל, וכי לא למעננו, אף למעניהם,
הכלל ראוי לכל איש, אשר חננו ד', להאציל את
ב לשנה הוא מחיר מצעה? !...! להתום על שני
קא האלה, ולא על מכתבי עתים אחרים, יען כי
רעים והטאים המה, אשר יבקשו גם איזה תועלת
הם יעשו אף לטובת הכלל—ובפרט, כי שני
שים רק לדברים נחוצים לכל בן ישראל
עסק בזה אם יאמינו העם באחד קדוש, מכתב ה'
רבוים על מכתב מכחישו, מאמר ה' אבראמאווין
לפערין. עת לחשות ועת לדבר, קריאת יצאו תחת
ולה, מליצות ה' ריבוקן והכותב הפליסוף מדינוויץ
קורא נכבד, דברים נחוצים לכל בן ישראל
בת כי כל איש אשר חננו ד' יחתום על שני מכתבי
הם אף פרחים נחמדים ולא על אחרים, המלאים
ל, מאמינים בני מאמינים, רחמים בני רחמים,
העתים האלה אל בתיכם, למענכם, לטובתכם
ה מוציאים לאור ימלאום מן הקצה אל הקצה בדברים

יביאו המויל את מכתבי העתים האלה לתכלית
אתם, לתכלית השלמות? כי אם עד הלום נראו
קוצים, אך אם כל איש אשר הננו די יתהום על המ
פרחים נעימים ונהמדים כמו מאמרי ה'ה': ראזאוס
גאטטלאבער, לערנער וכל כת דיליה, ועל כלם תבאנה
אשר תהיינה לריה נוח באף כלכם ..

29

בגליון 26 יודיעונו המויל, כי מסכה לא נודעה
התעכב חלוקת העלים והוצאתם פעמים בשבוע כאשר
במוערד. "

והנה כמעט שתי שנים חלפו מעת אשר הודיעו זא
נעשה עם דבריהם הקדושים בגליון 25, כי רק למעני
את העלים לתכלית השלמות... בלי כל ספק לא

30.

עוד בגליון הזה יבא מאמר ה' צעדערבוים קין
בקצה מאמר הזה נאמר "סוף יבא" ושמחנו מאד, כי
אשר דבר אין לו עם העברים ואשר לא יבוא כל תוע
הכהנים עם העברים? אך מה מאד נעצבנו אל לב
המשך יבא, והמאמר הזה הלך ונתמשך בעשרה ע
צעדערבוים את שמו (כי שנוי השם קורע גור דין) וקר
ונתמשך עוד הפעם בעלים רבים, עד אשר נגמר בכי
ה' צעדערבוים בהמאמר הארוך והנורא הזה? על מה ל
ידבר ממלחמת פרוסיה ועסמרייך, אחרי כן הוריד ברו
מכס מלכותו המדינית; אחר כן יספר מעלילות היעזוא
כנסת היונית עם הכנסיה הרומית-הקאטאלית ולא על
אל החסידים, המתנגדים, הררשנים, המתקנים; א
פולין וכו' וכו' וכו'. והנה אם גם בכל המאמר הגד
מפורים כה וכה גם דברים טובים, אך בכלל כל המא
אין חוש מקשר חלקי המאמר זה בזה, ישנה וישלש
בם נפשנו; מה שיכל איש אחר לכתוב בשתיים של
וכמה גליונות? באמצע המאמר לא נדע מראשיתו,
אמר באמצע. כפי הנראה הבין ה' צעדערבוים את שנוי

וקפץ על יתר המאמרים והשאלות, אשר אין
 מלכת הכהנים או עם, ממשלת הכהנים, כי מה
 ואישים לאחד את שתי הכנסיות? מה להמתקנים
 נסמרייך? מה לחסודי לובלין וקאצק עם ממשלת
 צערבויים כבר בא בסבך, וידבר על העצים
 קץ ממשלת הכהנים, וממשלת הכהנים, ויצא
 ושמה בחלקו כי גדולות עשה... והנה לא פה
 דברי ה' צערבויים במאמרו הזה, ובפרט כי
 המאמר הזה בחוברת מיוחדת, ואז נדע מה
 גדול; אולם פה בין הפרטים השבנו לתוכה
 יניחם בערך סדרו, יפיו ושמו הגדול והנורא,
 אינו להעיר עליו, והוא—כי ה' צערבויים ידבר
 אשר נגלו לפנינו כל ספרי קורות הימים, ולא
 שאב את דבריו; בקיצור ה' צערבויים בונה
 מרו זה, יוריד את האפיפיור ברוח פיו מכס
 באות נפשו, יספר מה שהיה מבלי הראות כל
 ויה מכתב עתי המליץ אף למענו ולמען מאמרו

אחד, משא הב שוא" בין יתר הדברים יאמר
 ד" אשר אחרי תשע שנים הוא הראשון בעמו
 איזה פרי פיגועו, יען יחניף את תועי
 ואף מחו צה לו מת נוסס נס האמת
 עקבות פנימה". הדברים האלה כנים
 ע"ד אמת, ולמותר להרבות דברים אודות זה
 אשר אין בקרב מלבד הבל ורעות רוח?
 לא נדע אם מסבת דעתו הפנימית, או מחפצו
 את המניד—אך בין כה וכה יצא בהערה נחמדה
 הליטעראמור העברית, בערך האמת וההגיון

מר ה' צערבויים בהערה, ואם אספנו דבריו
 מפני החוק שעמנו לנו לתת לכל איש להוציא

הוא לא מפני שהוא עושה חנף בחלקות, רק לאשר
מועטין מאד, בשבתו בעיר קטנה בפרוסיא, ופרנקט
מצא שמה, וגם בחר לו מקום מורכז טוב, אשר מ'
קצוי תבל ואינו תלוי בבני מדינה אחת (?), וכה נתפשטו
איך הוא הטעם הזה בעיניך, קורא יקר? יען
והוצאותיו מועטין, לכן נתפשטו עליו בכל כנפי הלב
לשבת בעיר קטנה? כן לא זכינו להבין, האם מאדע
תרצים לכל קצוי ארץ? ... ומה כונתו באלה הדברים
אתה? האם הוא או "הכרמל" תלוי בבני מדינה אחת?
טעם ריר הלמות... אך מלבד כל זה טאן יומר ליה
טעמא דההוא גברא עדיף? ומי נתן לו הרשות לאמר
במשפטך! ובפרט אשר מעשים בכל יום מאמתים את
הוא לכל, כי דרך החונף, הנוכל, הרמאי, הצבוע
מדרך אנשים תמימים וישרים... אך נבא נא אל ית'
ואם יעצור ברוחו לבלי הגד לעמו פשעם גלוי
אין עוד להאשימו כי חלקות ידבר, והוא לשטתו כי
מאמרי חכמה ושפת משכילים (?), יפקחו עיניהם ממילא
אשר יצטרך להכלימם ומה בואת אם לא יאבה לדרות
לא ידענו מי נתן לו הרשות להכחיש את דברי
יהנף תועי עמו ובחלקות ירבר אתם ולאמר כי "המגיד"
מבלי הגד? הן יש זכות לה' צעדערבוים לכקש את
נאמנים לדבריו ש"המגיד" חניף תועי עמו ובה
אך כיון שהרפס את דברי הכותב, קבל אותם כמו
החניפות לתועי עמו והחלקות, אשר יאמר
והוא יאמר מעצמו, כי "המגיד" יעצור אך ברוחו ויט'
האומנם הניפות וחלקות משותפים המה לעצירת ב'
הכותב אמר מפורש כי "המגיד" יהנף את תועי עמו ו
כל ספק יש עמדו מופתים נאמנים, ולא כיון בזה, שהם
איך עשה ה' צעדערבוים מזה דבר אחד? ... כן
יקר, שיטת "המגיד" כי כאשר ירבה העם לקרא מאמרי
ושפת משכילים יפקחו עיניהם ממילא ויטיבו מעי
לחכילים. כמדומה לנו שאם נחכה כי העם יפקח
"המגיד", אז יחלפו תתקעיד דורות אחרי האלף השישי ול
נפלאה שאלת ה' צעדערבוים: "מה בזה אם לא יאבה
הכותב לא יתאונן על זה כי "המגיד" לא ידחה את ה'

יכסו על פשעי קהל ויהודים, האם ישותו לב
ים והמקנאים להשפלה. כי לו אבו כל הצועקים
אבו המה להמוק (במה?) בידו המויל (איזה?)
מן מספרם יעלה הודות לאל. יותר על מחזיקי

טר באהבתם העצומה לא ישאו פנים? האם
בוים? ... ומה יאמר כי מספר הצועקים ככרוכי
מיע לגויהם? מי לא יודע כי מחזיקי מיע
האומנם יש בקרבנו צועקים ככרוכי ארק דעת
לגויהם? כן האין להצועקים ככרוכי רק דעת
לא ולא יותר? ... רב להם להמויל, אם הצועקים
אמתית) יתנו מנוח לאיזה מויל ולא יתיצבו

מהגליון הזה אחד מב עלי הל הפך (עי)
גשובה לדובר אמת אחר וסותר את דברו
ל הפך לבדו. והנה אביא לך מן התשובה
חוח.

18 רעה אחותני ופיק ברכים תקפני (צר לי
כותב הזה, כי עתה נתתי לו טפות של תחיה
בו מאמר אחד מאיש דובר אמת, אשר רגל
נה (!!!) את יראי די לא יכבד (!!!) ופיו פער לבלי
הוי! כותב כוזב! רוח השנאה והקנאה מדברת
קרה לעורר על הכחונה (9), אך אם אוצרות קרה
ל (10) ואם עני אתה ותענה עזות (1), דע כי
רב ידוקרו בחרב פיפיות (אהה! די אלהים!)

מליציה!

איש וויטענסק?
אברהם העברי.

לראש גליון 28, 29, 30, 31, 32 יבא, השבון יש
ברוסיא משנת 1865". והנה עוד שאנחנו משתוממים
החברה הזאת—קראנו את הדברים האלה: כימים האלה
כוללת בתוכה השבון פעולות החברה חוקרי תכנית ותכונות
ובדעתנו, כי ינעם לבטח לקוראינו לשמוע מפעולות החברה
הכותב (?) וכו', חשבנו לא למותר (ולעיל אמר, כי ינעם
מהחברת את היותר נרוץ ולתרו לפני אחינו, לבעבור
וידעו, כי אם רוח אחד לכל החברים או ישיגו מטרתם והפ
אף רוחנו לא נתקרה עוד בדברים האלה, וש
למה לנו "השבון" גדול כזה, אשר אין לו דבר עם ה
הדבר הנודע הזה, "כי אם רוח אחד לכל החברים או
בירם יצליח" נחויז הוא להביא חשבון גדול כזה? ...
שום ידיעה מהחברה הזאת, מתכליתה ומטרתה, ו
"השבון" החברה, אשר לא ירעו על מה הטבעה. ...
לבאר את הדבר הקטן הזה ... אף מלבד כל זה, לפ
כל תועלת מזה: ישנם דברים הרבה העומדים ברוחו
העברים, והמליץ לא יזכיר ולא יפקוד אותם—ואורות
מראש, כי ינעם לבטח להקוראים לקרא און
הקוראים! ...

והנה עד גליון 32 חשבנו כי החשבון הזה הוא
יש לו הרשות לפטם את קוראיו בכל אשר ימצא הן
האומללים כשה לא יפתח פיו נקבל הכל באהבה; כ
לנו (כמו: וובדעתנו כי ינעם לבטח לקורא
הראשונה, כי המיל הוא כותב החשבון; אף מה מאד
החשבון שם "וסף יהודא לערנער"! והנה לא נתפלא
להעתיק "השבון" כזה, יען כי לכך נוצר ... אולם לא י
לאסוף את "החשבון" הזה בהמליץ ולתת לו עוד המקו
עלים שנדפס בהם ... כן מדוע לא בא ה' לערנער
האחרון, וגם בתוכן הענינים לא נזכר שמו הלא
השאלות האלה חשבנו למצא פשר בהערת המיל לקצה
דברים רבים נבררו לנו, אף גם איזה שאלות נוספו—וה
היקרה הזאת ...

ביא כל תועלת להעברים, ולא קרת עוד מקרה
זרים אחרים, אשר הביאו לפעמים מאמרים יקרים
א את עבודתו על צד היותר טוב (הכמה גדולה?).
השבון; ובוה הקל מעלינו העבודה, אשר השבנו
יף עוד (הפליא...), כן לאשר אנחנו חברים
ת (אף מה אשמים הקוראים?), וכן להיותה ארת
ארץ, וראוי לכל (?) וליר רוסיא לדעת פעולותיה
וונתנו. ועוד יש בזה תועלת פרטי (פרטית?)
יבינו אחינו הרוסים להחזיק במעוז חברה מועילה
אלה בעמלם, אולי יקרו אחינו מוסר ויתנו לב
להבלל ולא יעשו רק למען התפארת והכבוד,
מה בכך, מקנאתם באחיהם, רק יכוננו לשם

ה מוסר הפשוט הזה למותר העתקת השבון גדול
זון חברות מועילות בישראל? כמדומה לנו, שאין
בו חברות רבות כבקרב אחינו. בכל עיר ועיר,
ן חברות לרוב, וכלן תביאנה איזה תועלת—
למודית אחת, אשר העברים לא ידעו ממנה
ש המוד לארת ממטרותיו להעתיק קצור השבון
שלא ירננו אחריו: למה לנו השבון חברת
מלים, אבל ללא הועיל, כי העיני האנשים

35.

קמן בשם "התנצלות" מאת עברכם הנאמן א. א.
המגיד" על השמנה שכתב עלי בגליון 24 לשנת
שם "התנצלות", ואנכי לא חטאתי במאומה, אשר
ס השוחט מליק, אשר שם עלי עלילות דברים, —
והוא באחד ומי ישיבנו... ומעשה שחיה כף
לי ב"המגיד" כי במחברתי אכנה את התלמוד
שהגשתי מכתב בקשה ל אסור את למוד התלמוד
ילות האלה שפף עלי השוחט הזה חרפות וגדופים,
וכמו: שוחט, רשע, גס רוח, אב בעזות ורף
דר והדיק, כסיל ובער, בחשף שמו יכוסה להראון

השכלה בישראל כי תסתום את פי כראוי לי—או להשיב להמגיד (כי כלום מקפידין עם שוחטים ק' ודלף אם איזה צבוע ישפוק עלי בוז ותרפה—ולא לכבו על הלומותיו ודבריו), אף להראות להחברה הנכבדה, נבלה עשה בישראל לשום עלי עלילות דברים כאלה, והנה לו הבין הי צעדערבוים את ערך מכתב עתי, יס ספריו ועזריו—או חשב הוא בעצמו להוכיח, מבלו כל מ באחר מספריו המליין, לפני רעת הקהל ולהשיב אל ולהראות לעין כל, כי שקך בפיו—ופפרט. כי ה' צע אשר בקשני לחיות בין ספריו, וכה דבריו:

יה שבע נשביע אותן כי ישלח לנו כפ קרשנו, ואנחנו נאספם ולא נחמיצם, כי מהם נכיר את השכלה, ושפת קרשנו לא תאבד אחד מסופריה בידו הכת להרים כבודה ולהרבות תו תרכה עלה 14, בהערה למאמרי (דבר אל סופרי ישראל) אי"ב אם המעד" יכנני יער נעור וריק כסיל ונ גם את כבוד המליין, אשר כתבתו שם תמיד, וא בעצמו... אף הי צעדערבוים מלכד שלא תבע ע מהשוחט מליק, אם גם הודה בפה מלא שאתי הצדיק—לקבל גם את דברי תשובתי, ואף אחרי זמן נעי בשנתי השם מת שובה להת נצל ות, היסוף ואנכי תוכרתני לשום או בעפר פי ולרום, כי מה צעדערבוים לא הפין כלל וכלל לקבל את דברי? אשר הנני ארון לעצמי, אוכל לעשות כטוב בעיני וי שקריו שבעתים אל חוקן, אף כבר אמרתי, כי הא מעט מועיר לא יבא בדברים עם השוחט הזה, אשר ולגוף, להשליף שקוצים עיי הרף של רעי אשר בלכתו למדינה, איפו חוקי הבקרת (צענזור) לא יגבילוהו, וי וגדופים באשר עם לבבו, ופפרט כי גם החברה הנכבדה ושקריו וכברתני במכתב מיוחד, אשר בו תתן לי תוד לכן למעני ולמען כבודי כי כל יהולל לא אשוב מא דבר אודות השוחט הזה מטוב ועד רע.

עד כי הרוש הוא להיות בשני מכתבי עתים
שני דברים; א) "בהמליץ" נאמר בשולי המאמר
ות ישראל עמנואל העכט", בין כה בהמגיד" לא
בהמגיד" עוד שמות אוהבי ישראל, כמו
ין כה "בהמליץ" יפקד מקומם? .. והנה עוד
התכם פיראנאו אוהב ישראל גמור, כנראה
ומפעולותיו הגדולות אשר יעשה עד הלום
אולם מה לבאקל עם אוהב ישראל? באקל
ע"פ שמה חדשה, אשר לא ידעו ממנה כל כתבי
איה איפו דבר טובות על ישראל? הן בלי כל ספק
ישראל, כי אי אפשר שתכם כולל כמוהו יבדיל
ובלי כל ספק אהב את העברי ככל האדם, אשר
אותו אוהב ישראל לא נוכל, יען כי לא נדע
ביחוד לישראל, ובפרט כי במקומות אחרים
את העברים בשם שודדים וכדומה. הלא כהדבריו:

»Еврей запятнаны были всевозможными
составляли племя грабителей—нома
лицу земли, поднимавшее свою руку
и вызвавшее то же самое со сторо
(Бокль, Исторія цивилизаціи въ Ан
—591).
לזרוק אבק בעיני הקוראים, כי יודע הוא
מלא ממנו כל פה ...

שם "יד האמת רוממה" ! מאת המליץ הנודע
:
ל זהב ורקיע, או כבא עננה לכסות פניה המזהירים
(1), בידעה (מאין ידע המליץ הזה, כי השמש
לה יד מעיר והאם תישן השמש שנת נעימים? ..
הולך לשיטת המשורר הגדול מיצקון האומר, כי
גיב...), או העבים יריקו גשמיהם, עד כי יטרהו
זורה, כן" ...
צמך, קורא יקר, כי למה אינו רוממה המשל

הוא... לשמו אסו' מרוב טגאו בקרבו יזנחו ויהי
שנתו יקום כאחד האדם; לעגלון אשר עמדו סוסיו מלא
למו תבן ומספוא ויעשו רכס; לאיש מזוהם ומלוכלך
המרחץ ורחץ את בשרו וטהר... וכו'. אולם המלך
אחר, והוא:

"בן אור האמת אם יכוסה במשאון וענן השקף י
רבים, כי האמת נעדרת, אך היא במנוחה שאננה תת
והשרת כזב תער הלא אתה (לא זכינו להבין),
בבני האדם ובאורה יראו אור כל נדכא ונענה מפגעי הר
וכל החזון הזה הוא כי קמו ארבעה עי
ערים, אשר נשבעו לשוא! ה' מאדילעוסכן במליצותיו וכו'

саандръ Македонскій—герой, но за чѣмъ

?

המליץ הנפלא מדינוויץ ג. ר., אשר בא שמו
ולתור ולדרוש אחרי מסבות הזמן מראש ועד סוף.
הפעם בשערי "המליץ" במכתב גדול ורחב ידים מל
עליו. והנה טרם נביא איזה פרחים מפרחי מליצותיו
המליץ מדינוויץ כלה את מכתבו בגליון 20 בדברים ר
פני העיר הזאת, יען שקול ענות גבורה נשמע אלי ל
מולדתך". בדברים האלה יתחיל את מכתבו פה:
"בקול הרעם בגלגל, כן הקול: לך לך אל עיר
לבי. לזאת אמרתי אלך! אך אנה אלך ואנה מפניהם
וביד ד' עתותי והוא הטוב בעיניו יעשה; אולי בדרך
ישמיעני ודבר מה יראני והגדתי לעמי. (השמעתם? המ
יקרה לו בדרך, ישמיענו ששון... .) וכבוד ירוץ
ללכת תאיצנה והיש מהר תומות עיר קאמעניץ עזבתי,
היה אם הביט מאחריו?... .) הלך הלכתי כאיש מורד
הנות, ראיתי אך ישימון, אדמה שוממה (זאת היא פ
אל כפר אחד רחב ידים. אמרתי פה איש, אמצא
שנתי (אחרי טלטול הדרך?) כה בין האכרים עובדי
נכריה לי העבודה הזאת לא נסיתי בה; להיות איש שר
(גם בזה לא נסה?), דמיתי כי פה בוגדים לא יבגד
לשון שקר ואמרי כזב... .

כל צעד מכבד בוגדים, אשר לפי דבריו בעצמו
 יספר כל זאת בקהל רב - ואשר ה' צעדערבויים
 א חלומותיו בדפוס ולעשות בהם נחת רוה

גבים מביאליסטאק. וקארלין, המספרים מהבלי
 מנאץ את המשכילים ואת המיע בישראל.
 יבויים, כדרכו תמיד, הערה גדולה, אשר יטפה
 גה בקצה ההערה מצאנו דברים מזורים מאד,
 יאך אחרי כן נגלה לנו כונתם - אך בין כה
 ה, אשר שגה ה' צעדערבויים, מב לי הבין

מגיד, הסכל מלידה ומבטן הזה בתורף העבר
 כרוכיא על הבילדונג שנתרבה בימינו. אלה,
 וכל איש משכיל הוא קורא בשם פישטשאק,
 ווא דורש: "אוי לנו כי כה עלתה בימינו, ומי
 הלא המה ארבעה נגעים: המגיד, הכרמל,
 תי, יתלהב כצרעת ממארת וינגן בקול כידוע
 המדרש ותראו נער שהוא קורא את הגאזעטען
 הוא כשהוא נער, אפקורס הוא כשהוא אברק,
 טיעות הוא: והמוציאים לאור את הגאזעטען
 הם חלק לעולם הבא. ובהמשך דבריו סיים:
 ויותן". יען המגיד הזה רעבתן הוא
 תח בשר ודגים כידוע.

הערה גדולה ובסוף דבריו יאמר:

מצא בהמגיד עון אשר הטא שהוא רעבתן ומנא
 בשני הצאי הלבנה לא לי המה אך לה' צעדער-
 הוא שלא יהיה לו חלק בסעודה של לוויה,
 זול, תקות העונג הזה לימים יוצרו? האם ראה
 גויל בישראל זולל דגים? - אולי יאמין כי המויל
 מנוולים כמוהו יושבים בראש ונוגעים בידיהם
 לי לזרא באפס ולא יאבו לטעום ממנו.

מלבד הדודי ה' צעדערכוים העמוקים והנעימים
מה לשאתו: "מנא ליה? לא ידענו", מה לת
מאתנו, יתר המו"ל, תקות העונג הזה
לשאלתו האחרונה: "האם ראה באספקלריא
מו"ל בישראל הוא זולל דגים? ובאמת א
וברברי המגיד מקעלם, כי איזה מו"ל יהיה זולל
הנני לפתור לכם את ההרה הזאת ותראו עד כמה מ
ה' צעדערכוים: ה' צעדערכוים השב, כי הרברים
"יען המגיד הזה רעבתן הוא ורע עין
בשר ודגים כידוע" המה עוד דברי המגיד מ
דברים האלה הוא מ"ע. המגיד איכ יבואו דברי ההע
"אך לאהת נשתומם, אם מצא (המגיד מקעלם)
אשר הטא שהוא (ר"ל מ"ע המגיד) רעבתן (ולכן ישאל ה
להמגיד מקעלם) שהמגיד הוא רעבתן. לא ידענו
הוא (המגיד מקעלם) שלא יהיה לו (למ"ע המגיד)
מדוע לקח גם מאתנו, יתר המו"ל, תקות העונג ה
(המגיד מקעלם) באספקלריא המאירה, כי כל מו"ל ביש
אולם באמת שגה ה' צעדערכוים, כי הרבריו
הוא ורע עין על כל אוכל נתח בשר ודגים כידוע" א
אך דברי הבותב, אשר חוסף מעצמו לאמר בדרך סא
מקעלם: גם אין להם (להמו"ל) חלק בסעודה של לוייתן"
המגיד מקעלם) רעבתן הוא ורע עין על כל אוכל בשר
עינו בהמו"ל ולא יתן להם חלק בסעודה של לוייתן,
לבלוע הכל. עתה יקרא הקורא את הערת ה' צעדערכוים

בגליון זה יבא מכתב מקאוונא, אשר בו יודיע ה
מאפו ישכב על ערש דוי ואין איש הולח עליו. בהג
לבי בקרבי, כי יגע ועמל לריק והוליר לבהלה ספריו-ה
יסעדרו על ערש דוי! זה חלק סופרי ישראל הגדולים
כחותיהם וכל אשר יקר להם על עבודת עמם, ומה ח
להאשים את עם ישראל, אשר יעמדו מרחוק לסופריה
נשתלמו כראוי ולא ירגישו חסרון בספרי שפת עבר
חיים. סופרי העמים יראו ברכה בעמלם, יען העם א
חסרון בספרים, לכן יתנפלו על הספרים הטובים לקנותם,
כסף לא כן אתנו! העברים לא ידרשו עוד ספרים טוט

כל פרחי חמה אם אך האדמה תחתם מלחה,
הסופרים מלחה, ציה וחרכה, לכן לא יראו
סופרים לשרר ולפתח את אדמתם תחתם, ר"ל
אל ספריהם, להפיה בהם הגת חיונם ואף אז
בעמלם.

המ"ל הערה גדולה ויקרה במטרתה לעורר את
בקרבו לחוש לישיע מאפו. אף כדרכו המיד
ף גם פה דברים יתרים, חכרי כונה ורעיון.
ונות איירופא, יקרא המ"ל מנהמת לבו, זכרו
ל תיירו בנת אל תבשרו בהוצות וכו' פן תשמחנה
דולה ההי לכל ישראל ומשטיננו וילענו לנו וייתנו
דעת להוקיר ספרות שפת קודש, מקור אמונתנו
סופרי חול" ? . . .

ממושכי משה מאחינו בלשונות איירופא ? מה
לת מאפו ? ואם כונתו כי כל יספרו אחינו מישיבי
לא דבר מהם הכותב מאומה) כי הרפה גדולה
יסיים ומה יקור עוד ממנו סופרי חול" ? כמה יגיעות
אלה ולא עלתה בידנו. ונניח את הדבר הזה
ל עומק כונתם .

חדש, יוסף המ"ל, כי אין אנו ראויים לזכויות
ך את התועלת לעצמנו נוציא מהן ולטובת הכלל
כטענותיהם בכלל הנוהגים (?) לכם ממהיע

ה דבר זאת המ"ל! מה לזכויות אזרחים עם להין
יו כי אין אנו ראויים לזכויות אזרחים, אם מאפו
עלת לעצמנו נוציא ? ולאיוזה טובת הכלל לא
כל ישר! וזאת היא דעת ברורה וצלולה! . . .

ב, יאמר המ"ל בהמשך דבריו, כי הסופרים
ב יתר מאחד המחברים הריקים והפוזתים,
במתנה, כי הם יכבו בבתים ויעשו חונף וימצאו
ם בכסף מלא, אחרי קראם רק מודעה אתת במיע.
מי ?) לספר בשבחים במהיע, ישבו בדר ויהמו
יש תולה מהם על חלים.

לא ידעתי אם דברי החיל נוספים פה על שמי
 הדמיון יסודתם! אך בין כה וכה מדוע לא יבאר לנו
 הוה? מדוע יפנו בכסף מלא להמכתרים הריקים והה
 הריקים והפוחזים האלה הודיעו אך במהיע? ומי
 נבונים מצוינים חולים, אם גם ירבו לספר
 משוגעים הם הקונים והקוראים? וא"כ אין להביא ראיו
 כל ספק ראה כל זאת המול בחלום, כי בהקיץ לא ת
 יפנו אל נערים ריקים ופוחזים, חסרי דעת
 אהת, ולנבונים מצוינים לא ישיתו לב...

שימו יד לפה כל האפקורסים, ועומי אלהים!
 באונו במאמרו "תכלה השנה וקללותיה" (גליון 33) המתר
 "עוד גרניר חול אחד מדר הנצה נפל בתהום העבר
 קנה הראות המנדיל" וכו' (עי' פרח 1), ואהרי כן יאמרו
 ועתה ישחקו להם קלי הדעת, אשר בהפקרא
 כי שופט עליון יקצוב מראש תעודתו כל שנה ושנה
 יאמרו להם נביאי שקר (?) כי כל הימים שוין ואין יתרו
 עתירות לארץ ולדרים (התבינו? אך יש יתרון ליום
 עתירות לארץ ולדרים?...); הן כל אשר לב הו לר
 השנויים והתמורות בכל פרק זמן הקפת השמש והיר
 הקפת השמש והירח על צירם?... לא במקרה
 גבוהה ובכה רצון נשגב".

האף אין זאת, כי כל הספקות וכל הספרים
 בענין זה, כלם נמלחו כעשן מפילוסופיא של ה' צעדע
 מופתים וחקירות כי השנויים והתמורות בכל פרק זמן
 צירם יבואו לא במקרה אך בהשגחה גבוהה... א
 נאה: בקצה דרשהו (כפשוטה וכמשמעה) יעיר ה' צעדע
 לתמוך בידי האלמנות והיתומים, אשר נותני להם מ
 למה היה לו למען הרעיון הזה להכביר במילים ומליצות,
 ליום אחד מן השני, לדרוש תלי תילין דרשות של הב
 העולם נידון? מדוע מוציאי לאור מכתבי עתים בשפות
 את און הקוראים אל דבר טוב ונכון, לא יקדו כאילי
 לא יעופו במרום לראות איך השמש תשוב על צירה, לא י
 אך יבררו את הדבר הטוב מעד הטוב הנמצא בקרבנו

תב אחד מבערדימישוב יעיר המויל את און הרב
ע עמו וכו' ובעד זה יאמר וואנהנו נפרסם שמו
ע ש ה' .

הבל והכינו אותות כבוד (Медаль) לה' יוזפא
לייץ ויפרסם את שמו בכל הארץ כי גדולות

ל מכתבי העתים שבעולם ? שבכל מכתבי העתים
זו מזה כלום המוציאים לאור, לא יעוררו את העם
, לא יצוו להעם ל ש מ ו ח ב י מ י ש מ ח ו ת י ה מ .
יום, לא ירבו לעג ולהג כמים, אף הולכים המה
להעשות כהנו האמונה; לא כן מכתבי העתים
יע איזה חנו או מועד, או יום זכרון בקורות ימי
ים לאור יהפכו לדרשנים, בבלי דעת ובלי השבון
שים, פסוקי תהלים וכדומה, אשר אין בהם כל
— והנה דרשה לפניהם; ונוכל לאמר בפה מלא,
שיררוש. אף התשובה היא באמת, כי עבדים
עתים ברוסיא ולא נוכל לצאת חפשי מהם אפילו
אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים לדרשות ה'
מים, כלנו נבונים, כלנו יודעים הרבה יותר מה'
חנו לקרוא דרשותיו; וכל המרבה לקרותם הרי

שבתון" אשר נדפסה בגליון 34 ובסוכות תשכו",
נבראו דרשות לישראל; אין זאת כי אם בריאה
רבנים דרשות כאלה ליכר בהן את החוטאים
בר מתי ראיתי ערב רב כזה: פה תפלוש, קורא
יה בהן הקירות, אשר לרוב רוממותן לא תבין
י תהלים, מדרשים, הזוהר גם האושפזין — וכל
כל רעיון המקשר אותן, בלי כל דעה חדשה
קול הברים אתה שומע ולא תדע ראשית, אחרית

ואשר תקוץ כבר בהם נפשם, כי עתה הבאתי אתכם
בגליון 35, והיתה לנו! אף אסתפק בפועט מן המ
מליצה אתה, גרגיר רשיה וגרגיר חכמה. וידוע תדע,
אף לקחתי כסדר, ומה שעלתה בידי הבאתי לך.

המליצה מדברית: יעבוד (היהודי) בודיע
בקרב ימי נצנוי; יעוקו יסקלו! (בריה) מכל אב
הולכים הגחעים במזמרות התשובה, ישים
להרטיב אדמת לבבו הצחיחה, בדמעות עיניו (הת
רגשותיו יעשה תעלה להרטיב אדמת לבבו, ב
נדע במה ירטיב את אדמת לבבו הצחיחה בשטף
עיניו...).

הדרשה תדרש: ומה יקרו דברי חז"ל בה
(שויתי די' לנגדי תמיד, תודיענו ארח היים, שובע
בימינה נצה) שבהם נוכל למצא רמו כדרך חז"ל לשלשה
אחר שהכיר (בריה) רוממות שרי, כמו שאמר שויתי
שויתי די' לנגדי תמיד, יורה על ריה, לא זכינו לדעת
ארח היים לתקן מדותינו, לשמור פקודי ה' ולהתנהג
(וכל זה יורה הפסוק תודיענו ארח היים? ...), ואוישבע
והייתו ינעם לו לנצה (2).

החכמה תקרא: (כדברו ממעלות האושפיון)
מצות שמר" ובוזה המו כל הליכות יעב...
לא אלמן ישראל בדור שה' צעד ערכוים בו! ובכ

ולאמר בדברי כרילאו: / начнетъ печь сапож-
ничъ пирожникъ .

בגליון זה יאמר ה' פעלדשטיין במאמרו "עין בקר
ועתה אשובה אליך ארון נכבד, ארז רם ו
משפטים, אם אמנם יקר ואהוב אתה לי ובעליך היוצא (ה
תמיד כאשר ידעת זאת מכבר (איכ רמה היה לו לשנו
בפומבי? ...) וביהוד הראיתי לך זאת לה
שלחתי לכבודך ביום מלאת לך המשיב
מה מאושרים המה המוציאים לאור מכתבי ע
פכתבים ביום מלאת להם המשיים שנה, הכותבים

צעדערבוים מבקרים ! ה' צעדערבוים הוא בטבע
 הבא לידו... ליצני הרור אומרים אפילו, כי
 ים, יען המתברים יכתבו לו על שער ספריהם:
 א, מאור הגולה, רבן של ישראל וכו' וכו' (עי'
 במאמרו "משען סופרים"); אף מי ישים לב
 צעדערבוים בעצמו יאמר "דברי הימים יביאו
 כל ענין ער מקום שיר הבקרת האמתית
 (1866)". איך הנוכל עוד לתת אוזן קשבת
 צעדערבוים בכבודו ובעצמו יאמר כי דברי
 מעשיו... אף בין כה וכה המתברים
 צעדערבוים שמח וטוב לב עם המתברים. ראה
 צעדערבוים, ותראה, כי כל הספרים יקרים, כי
 אורים לארץ ולדרים... אף ביותר מצא הן בעיני
 שמע שלמה לה זלקינד.

ה הזה, יאמר ה' צעדערבוים, כבר נודע בספרות
 וגם קול שלמה אשר נתהללו בפי מבינים
 זקנתו עוד רוח השיר תפעמה וישורר עוד
 למלאות הפין השוקקים (הרבים הם ?) לשיריו
 ממות הגיונו יעידו (תענה ?) על מתת
 תו הרבה לקנות שלימות (ל ?) בלשונות

רבוים ויגד לך אף שפה ורוטמות הגיון
 ולמות (sic) בלשונות ומדעים ? ...

47.

קע (לא ה' ריבקינ, אף ה' מאהילעווסקי) עשה
 פרחי מליצה אחדים בגליון 37, אשר כבר
 כמה, צמאה, ערגה, עיפה ושאפה יותר אין
 דע עוד, יגד נא ותברכנו נפשי להם נפשי
 ייבה.

נא והארץ לעולם עומדת, יתחיל ה'
 על העצים ארמה את בני האדם, בהריחם (מו

האנשים, או העצים, או העלים, בתריחם את ה' יבולו ויחרגו ממסגרותיהם (השמעתם? בהרף עין ממסגרותיהם! ...) ואם ישב עלימו רוח קל מהרה יעופ לא נודעו. כן נבקעו מעינות גיא צלמות ומחלת ה' יהי המליץ מאדילעווסקי! אל העלים אשר עי בתריחם את החורף מתעתה לבא וכו' וכן נבקעו החלי רע... אף כבר ידענו את ה' מאדילעווסקי לממש

48.

בגליון הזה תבא קארעספארעניץ אתת מיוז הכותב הזה, גבהצינו כף רגלו בפעם הראשונה על ש מליץ אחר) אמר להקריב מנתת עני לה' צעדערבויים אבל מנתתו זאת הביא מלא הפנים ובמדה גדושה מאד, "מלה אחרת ממכתב עתך היקר המליץ בארץ סכלות אין כספר"; "לזו ראית איך בני עמך יאהבוך גאולתם ממיט שיערי סכלות, איך יוקירו את יקרת ש מכתב עתך היקר יחרות את שמך על לוח לבו למוז הוא השם הראשון אשר קרא לו "אוהב עמו באמת" כעת בימינו... ובתפלה תרושית יתפלל אל ד' כי יחזק והנה לא ידענו מה אכף עליו, על הכותב הזה תהלות ותשבחות כאלה נגד האמת והצדקונגד הדין יען כי "הוכן מכתבו נכבד, ויצא הפסד התניפות הנמצאים במכתבו—אף ה' צעדערבויים שמח על הנקרה את התניפות ועשה הערה גדולה, אשר לא זכינו לה הגדולה והישועות אשר יביא לנו במכתב עתו.

יואף כי לזרא לנו (האומנם? ...) יאמר ה' שלנו תהלות ותשבחות עלינו ועל המיע היוצאים ע להפיר (במכתב הבר בי רב דחד יומא הוה? ...) פני ה שקר להציא עלינו לעו לאמר, כי המליץ והקריש ותחסירות והארז בעצמו יסך בצל דליותיו על מורה לרבר סרה על הצדיקים ועל החסידים, מליו משתמעין לשבת".

אולם אנחנו נוסף, כי הארז בעצמו באמת יסך (המה החסידים) ולא ירבר במליץ משתמעין לתרי אפ שהצדיקים חכמים מחוכמים וכו'. והנני להביא איזה

ואוכלים רק יגיע כפיהם . ובכל זאת אנהנו
תים לטובה , נתמעטו גם מיוחסינו הצדיקים
נו מכל היהודים שבממלכות גערמאניה , צרפת
יקא " .

ההערה הנפלאה הזאת :

י האמונה (איזה ? . . .) ועזריהם ויתר הפקידים
על השבון העם ואינם עוזרים בשום אופן (!?)
קן המדות ולהעיר רגשות . מוסר , ותמצא כי
ל ותציגם במספר הפועלים בטלים (מה הוא
אי אלה כראי המיוחסים שבאומות , באלה
על השבון זיעת עבדיהם , בשירות לבם ולכו
ואות וישחיתו ויתעיבו עליה , יען הכנסותיהם
כלית העם ותועלתו לא ידעו , כי אינם הושבים
 . ומה מאד רתקו מהם הצדיקים . המה לא
ונות יעידו , כי יעותו ויעותו בעת אשר נחויק
זיי נחת ולא מנעו מבשרם כל טוב (על השבון
ולא בלעגי מעוג את לוצצים ואך כל זה הוא
כזוללים וסובאים , אם לא ? . . .) , אך במסבת
ל זוללים וסובאים , העוזבים נשיהם בניהם
אי בלו ימיהם בהבל וריק , אחה המרבה ואחר
אם "לקוטי מהר"ן" "מגן דוד" "ספורי מעשיות"
ל . . .) יפנו לבם לתפלה (ומה בכך ?) , ותיצבו
מידם ? הלא על זה אנו מצטערים ! ויש להם
טו אחרים , אך לבם נאמן לאלהים ועמם וכל
שם ! ואך הלא גם להיעזואימים יש מטרה
את רעים והטאים הם . . .) . ואם אין . כונתנו
תם (ומה איכ כונתו ? . . .) יודעים אנחנו עד
לכלל עמנו בגללם , וב יחוד בגלל המקנאים
באחרים , עד שיגישו משפטם בערכאות ויחולל
החסידים הוא אך בזה שיתרחרו ריב ויגישו
אם לא הגישו משפטם בערכאות , כי עתה
רע בהצדיקים , אם גם שונאים המה תכלית
פלה בין העברים וירבו אביונים בישראל-וכל

הרעה הגדולה שיגישו משפטם בערכאור
כייקבצו כסף תועפות מדלת העם בעד הבטחות
אולם על כל אלה תוכר לכנותם בשם אחר, אך לא
רבה ועצומה וכל העם נצב עליהם מן הבקר עד
פיהם וא"כ רעים הם עוד מהבטלנים, למה איכ
אינו כח גשמי לקחת בחזקה, רק רוחני, כי נמשך
בפלאותיהם וכמעט כלם יתנו להם ברצון טוב, ב
די נאף בכל זאת אף הצדיקים חייבים בדבר, אם
הוא יען שכלם טועים ותושבים בלכם שיש בהצ
הנשחתה הזאת הלא נטעו ויטעו הצדיקים בעצמם
ועי עושי רצונם. האדם הלא לא יולד חסיד
אחרים, או נפתה לבבו אחרי ספריהם הנשחתים;
גשמי או בכת רוחני, בכל זאת ימלאו הצדיקים ב
כבהמות, אינם עושים מאומה, יצאו במלחמת תנו
עוד חשך ואפילה). וזה לך האות, כי לו הואילו
למפיצי השכלה, להשגיח על ביהים ובתי מדרש הרב
לבקרים, ולהקלות לבהור להם רבנים כאלה, כי עת
עליהם, וגם אתה לא מניחם בין הבטלנים (הכם נד
או לא היו צדיקים, ואיך יכלנו למנותם בין הב
זה והוא נגד טבעם ומטרתם, וזה כמו אם נהפוי
כנפים, כי עתה הגביה עוף השמים; איש העזות
היות צדיק ולא ינסה המס על לבושו לאכל תול
יביאו להמם). ועתה אם יפעלו ההיפך, ופע
בירך להאשימם אף לא להבזותם (הרשות בדינו
נגף...), ובאמת אין בקרבנו כמעט שום אחר, זו
אשר יחיו בלי שום פעולה על השבון הכלל, ולא
והדיינים ונושאי משרה בקהלות גם
עתה ראה, קורא יקר, איך ידבר ה' צעדע
מודה הוא שופעלו. ההיפך ר"ל לא יעזרו ל
לשומעי בקולם לבקר את בית מדרש הרבנים, ויא
מתוכם רבנים; כן מודה הוא שפעולתם עצומ
מהם גיב עצומה, ובכל זאת יסיים בפה מלא: וכל
והדיינים ונושאי משרה בקהלות גם הצדיקים...
ב) בגליון א' לשנה זאת יאמר ה' צעדע רבנים
פזה אם יאמינו העם באתר קרוש להעריצו ולהפקיו
זה ייטהרו מכתם בעדו למען יוכל לשבת בשלחה

לבר , כי גם את בנות הצדי קים יקה תרת כנפיו .
דו 'שעלטין אונטר דיא אויגן' יאמר , כי החסידים
שה באה לאדעססא , ע ג ל ת ' צ ב לנסוע
כי אצל אביה נוסעת בכרכרות ועגלות
בו השתור והקרוש :

אז דעם רעבינם מאכטער ? (הוא , כי איש אחר
תעלולי החסידים , אשר ישכרו לבת הצדיק
געהן זיך באדען איין'ים' (ומדוע לא ? ואם לא
על השבון אחרים . . .) זיא איז אפשר בייא
ליאסען געפאהרען (ועל השבון מי יש אצל אביה
א געפעלט אייך דער הטא !)

ת , אשר החסידים ישכרו עגלת צב ל ב ת
א ראיות לרוב , אך אדמה , כי הקורא יכתפק

לינאווסקי , מתררט ה' צערע רבויים על ענותנותו
תהלות ותשבחות' ועתה דוא באואומר :
בון מעשינו , אם לא בצדק שפמנו על כל ענין
ת י ת (sic!) ו שכל ישר מגיעי ב' .
יבואו בהשבון מעשיו כי שפט על כל ענין
ת י ת ו שכל ישר מגיעים , ולאות עיי
ברומה לרוב . . .

49.

ת ם לנותן עצות טובות וישרות . בגליון 22 נתן
רות את העתקות ה' קאנעלסקי-והנה לא ידענו
משיבים לו תודה . . . עתה בא ת.ת.ם הזה
ם , אך לשני כופרים , האחד ה' צווייפעל והשני
נו בכחכם זה להוציא מתעלומות חשך ספרים
ל וה' שאצקעם לא ידעו מה לעשות בלתי עצתו .
בהגדה של פסח' שה ת.ת.ם ישאל , אך "מה
שה ת.ת.ם הזה יתן עצות שלא כדרכו . . . אך למען
יולך ת.ת.ם הזה לשיטת ה' דערנער , אשר ברא

שאנו יודע ל שאל, וכלם בשאלות שונות, וגם הש
אשר ראוי היה לפתוח לו, נם הוא ישאל עיפ נם
איכ. אם השאינו יודע לשאל ישאל, או
מין את מינו ונעור...

אוי לו למי'ע שנערים (בשכל ובשנים) ימשלו
נראה לו בחלום כי איש גדול הוא ויהפויץ להתדערו! א
אשר הלב אמם לא נתיבש עוד מעל שפתותיהם ויתבר
להם ערנה. הנערים האלה, אשר באו באיזה נם בחב
לחות דעתם על ענין מה יתנפפו ויכשלו על כל צעה
היוצא מפייהם שומעים אנהנו, כי הם בעצמם אינם יוד
בגליון 39 נדפס מאמר קטן מביד, אחרי המאמר הקט
אתת מאת פלוני יוסף יהודא לערנער, וזה דבריו:
"כאשר עשיתי עבודתי בהרעדאקציאן (כזה קא
עבודתו בהרעדאקציאן, השיבות גדולה!) בא לירי (?)
עיר מולדתי התעורר בקרבי (כל אלה דברים נחוצ
לדעתם) וכו'; לא אכביר מילים (אני בכבודי ובעצמי
המתואר אצל הקורא כאיש נושא עליו משא הצבור
צרכי העדה, אף לא אזכיר (עוד הפעם אני בכבודי
הסופרים, אשר יצאו בימים האחרונים לשבת ולפאר ולרומ
כל שירי התשבחות, וען כי אנו חיים במאה כואת
נפרץ, ורבים המה כעת הבוראים להם ברות המיונם אנ
בשערים; ובעיני (פשיטא!) הם כהמבקרים החדשים
יליצו וידמו כי ירעישו תבל ומלואה".

זה הוא הגיון! האנשים, הבוראים ברות דמו
צדקתם בשערים נדמו להמבקרים החדשים זה
יליצו וידמו כי ירעישו תבל ומלואה!... ובעלי הגיו
בהרעדאקציאן, כותבים בשם עצמם הערות, וממלאים
אשר לא יבינו אל הקרם-והרעדאקציאן תתן הרשות ל
כטוב בעיניהם... אשרי הרעדאקציאן שעושי עבודה
עבודתם כאלה שיש להם רעדאקציאן כואת!..

לראשית גליון 41 יבא ה' צעדערבוים ויקרא יקרב
זה יתפאר כי לא עמל לריק, כי עמקים עטפו בר, כי הבש
רבות ענבי חסד ואמת, כי לא המל על כרבים וסלונים

ים יר ? אך בעד זאת יודיע לנו צעדערבויים
בקנאתו לשם האמת ולתועלת אחיו אשר יקרה
לה כי לא אסף ממנו גואל, וישלח לנו מראש
הלו מנפשו, ואשר למען התועלת הזאת יוציא
ה' צעדערבויים לא יאמר עוד די, ויבטיחנו כי
נת להפשיי—ולקץ כל הקצים יאמר:

תקוה בלבנו כי ישיתו אהינו לב ויבינו, כ,
רק (sic) להועיל להם ולעוררם להרים כבוד
לייך (?), ומשנה טובה נשיג: נפשנו השבע ערן
בר (ר"ל להתום על "המליץ" . . .) לשבור רעבונם
נפש, ולא נוסף לדאבה עוד.

וזתרים מעט את דבריו הראשונים, אשר אמר פי
ה' אין מקפידין על דברים קלים כאלה . . .

52

המליץ מבלי העיר עליהם מאומה, יען כי רוח
קורא, בלי כל ספק, בהלעג ולהג הרבה, אשר
מה: קצה המאמר "ממשלת הכהנים" לה' צעדער—
מה שנוגע דהמאמר הראשון, כבר אמרנו (פרה
בבר הוא, ובפרט בהמשכים האחרונים, איפו
יחסירי פולין, אשר היו זרים לרוב הקוראים, —
ות חיים אחרות; אך כבר אמרנו, כי לא נאבה
טרם שיצא כלו מבית הדפוס, כאשר שמענו.
שתול לקראת המות, לא נדבר ממנו מאומה,
המעתיקים עלינו. עתה אבא אל העלה האתרון,
הראויים להעיר עליהם, ובוה נשים קץ

53

לאגראד, אשר בו יאמר הכותב, עתה לא נשאר
ונבא אל מכתב ה' סמאלענסקי, אשר בא להעיר
בדבר אחד, והוא: ה' צעדערבויים יאמר שם
הפולאנים, ויבא ה' סמאלענסקי, כאיש ליטי
שנאו את הליטים . . . כן ה' צעדערבויים אמר
ה' סמאלענסקי "מבטא בני ליטא נכון מאד (?)"

ה' , כי ה' וא' בפיהם נשתנו'. ומה הוציא שמכאן
והנה ה' סמאלענסקי לא הכתפק עוד בזה ויעש מלמ
משפת איטלקית באה זאת להם , כי גם להם אין אות
שיודע אנכי שיש שפת איטלקית בעולם , וידעתי גר
אנכי שאין בשפת איטלקית אות ה' ; שאם תמצא
סמאלענסקי , מדוע לא הביא ראיה משפת רוסיא , ה
אשר גם בה אין אות ה' ? ... הלאה יאמר : בני
כמלאפוס , על זה עשה עוד הפעם הערה ואמר : זאת
על הרוב (sic) הברת o כהברת ou בפיהם , כמו veoir
למראה ההערה הזאת לא יכולתי עוד לעצור מצחק
לעין כל שפילאלוג גדול הוא הביאתו לשנואה גדול
דחד יומא יודע שהברת o בשפת צרפת היא כהברת
פרטים הוא יוצא מן הכלל , כמו לפני i , בין כה הפיל
o בשפת צרפת על הרוב הוא ou , והביא ראיה
אף כל זה , קורא יקר , דברים קטנים , ואנחנו
צערעבויים למכתב ה' סמאלענסקי .

החלילה , הלילה לנו , יאמר ה' צערעבויים , לעצ
עלינו ולשים לאל מלינו , כאשר כבר ראו קוראינו פ
אנהנו לנס דגננו לבקש אור ואמת , למרות עיני
והמקנא אני הוא , אשר העותי פנים לאמר בהכרמל (24)
הזה הוא דגל כוזב ומזויף , ובוזת בטח אותי במדקרת
אף אתה יד ידנו המבקר תכלת לנו , אם נשיבך
ובזה יבא ה' צערעבויים וסותר את דברי ה'
להעיר על שני דברים : א) כבר באמער לבער את הידי
העברית ; אן יוד ואין אוהב בדברים ליטעראטור
מביאה לידי רבוי תארים , אשר כבר צוהו עליהם ק
לאיש אחר יד ידני , או יעניק עליו כל התהלות והתש
למען יאמרו : ראו איש פלוגי כמה מכובד הוא .
ב) פעמים אין רקר יתפאר ה' צערעבויים בהמדה ה
לפנים משורת הרין שיקבל דברים נגדו . ולפי דעת
בעצמה מין ערטה חדשה היא להוליק את הקוראים
והאות , כי לא היה עוד מקרה אחד אשר יודה ה'
המשיג ; בכל מקום יצא הוא נקי בהצדק , כלומר
הכותב שלא ירד לעומק דבריו , והפוש בדברי ע
לעג ולהג כמים ויבלבל את הקורא , אשר קולות
רעיון איננו שימעי ; בקיצור הוא תמיד הצדיק בריבו

ה' שולמאן לה' צעדערבוים, אישר בו יאמר על
הכמתם וכל תבונתם וכל מדעם הלא הם: להיות
ות מתעתעים בנביאי האמת והצדק, להבוזת
אלהים ושפת משה ועבדיו הנאמנים— אהרי כן
את מר בית בני הנעורים בשם בנים כחשיב.
ואת ידום ולא יכתוב במייע. עד אשר יערה עלינו
. אף תוף כדי דבור הדר ביה ה' שולמאן
יל אנכי אף כמקרהו (ר"ל כמקרה המשכיל, אשר
ני, וכמודו אשים יד לפה ולא אשמיע בהוץ קולי
בית בני הנעורים...) פשעם ולמתחכמים עונבם.
כי הסופר הנודע הזה, אשר לו מוקטר ומגש
ענותנותו יאמר, כי איננו משכיל, ישים יד
קולו להגיד לבני בלי בינה פשעם
ר, ומבלעדי זה אין מה להגיד ולכתוב— אז
אן ברוב רחמיו והסדיו יבטיח לנו, כי יקער גם
לו, והיה בהנהגה לו די מעצבו, ומהגזו ויתן לו
את קולו במייע המליץ ולעייע הוא שולח לכבוד
אשר שלח אליו המליץ הקר בזהר'ר. נפתלי קעללער
המיל, כי יאבת בטובו להפסוק בהמליץ.
ה ממכתב קעללער, כי גם הוא וגדל בני בלי
מדברים אחרים העומדים ברומו של עולם—
מכתב פשוט אשר יכבדו וינשא את ה' שולמאן עד
ולה על המסתרי פאריז'. ויען כי דבריו על אודות
מרס ולמו שנשלחו אליו, לכן אביאם פה, וגם
הסופרים, כי מקעללער יהא, וכן יעשו לשמוח
וען ידעו מעתיקים כאלה להתפאר ואחרי כן בזה

(, יכתוב ה' קעללער, וקראתי זה לא ככיר ואשנה
ת על אומץ רוח כזה!) ושבעתי די עונג. האת!
לכתוב בלי האת!... כי הפלאת במלאכתך
ה מעתיקים לא נאמר, אף בלי כל ספק כונת ה'
ש בשפות החיות, איכ הפריז מעט על המדה)...
י בהמגיד, כי יש לי חיה. לטעום למאוס ברע
פקים בזה, א) כי מעיקרא דדינא פורכא, ב) הן

מדוע לקרתי במחברתי, חקר-דבר" לבקר איש כזה, ואם גם
 כי אינו יודע אף כקוצו של יוד מרות השיר. ואם גם
 והמה: ה' לערנער וה' גאטמלאבער, אשר יכנו את מיצט
 אף אין מקפידין עליהן, יען כי הראשון יאמר כזאת א'
 והשני לא קרא את שיריו, כאשר יורה בפה מלא (עי'
 גי' על אפי ועל חמתי כנזכר שם בפירושו). ובעת אעמ'
 או אמצה מהם עומק הדין, ונקה לא אנקה גם חסרו'
 לא מצאתי גם פגימה קטנה שבקטנות, כלו (1) זהב
 מצד קשור המליצה, ועליו ראוי לאמר, לא בא
 חזון (2)».

לא פה המקום לבקר את העתקת מסתרי פא'
 הקמן לכל העמים בכלל ולהעברים בפרט, אף מפני כ'
 ראוי היה לה' שולמאן לדין את הדברים האלה בנגיזה.

אתרי כן יבא מאמר "משפט צדק" מאת האיט'
 גורלאנד. והנה מדי דברי בראיש הזה לא אוכל ל'
 מאמר ומאמר; וכה סרר תתימתו: "אני, כמו אשר
 הוא, ואם לא תרעו מי הוא האני ומה הוא האני, א'
 זה מעט לכן יוסף: ח"י; אולם בהוספה הקטנה הזאת
 (א) חי ולא מת; (ב) שאף על פי שאני איש (כלומר
 זאת הנני חי ולא יותר; (ג) שתי המה ראשי תי'
 לפעמים לא רחוקת פגשנו כי יכתוב חי בלי נקו'
 לכונן כל השלשה ביחד... אף עוד מעט הוא להק'
 גדולות: גורלאנד, ועוד לא יסתפק, לכן יוסף.
 מאגיסטר) ואם לא ידעתם מאיזה בית מדרש, אז יוסף: ב'
 ואיזה אוניווערסיטעט? אז יענה: ב"ס "מ פעטער ב'
 כדי לאיים את הקורא הפשוט, כי ידעו עם מי יש לה'
 זכה לדבר בחייו עם איש חי מאגיסטראנט
 מהאוניווערסיטעט בסיטפעטערבורג; ב'
 גורלאנד: מאגיסטראנט מהאוניווי'
 פעטערבורג; לכן כרעו והשתחוו לפני; כי מא'
 החי הזה מלבד שיוכירנו המיד שהוא איש והי בשולי'
 הגדול והנורא, ברוב מאמריו גם בראשם; ועוד מעט לו, ע'
 במאמריו יתתום, אני איש ח"י". את הדבר הנפ'
 בזה שה' גורלאנד אוהב מאד לראות את שמו נדפ'

קיים המה-ורברים העומדים ברומן של עולם
אם אף בחיים יסודתם; גרגור הול אחד,
מרגליות אם לא עברו עליו שנות אלפים; ועליהם
ומרגליות". כן הפילאלאג דנן מצא מציאה
שנן נושן או פסק דין, המספר, כי הקראים
יען כי כחש בפקדון ממאה זהובים. המציאה
האישה הי, ויתן לה שם חדש: משפט
הוציא אותה ברפוס, הקיפה פנים ואחור בחכמות
א. יקר, על חכמות התרנגול הזה, אם
מליץ, אביא אותן פה עם איזה הערות.—וזה

שנות והחדשות בדבר הקראים, דתם ותורתם,
עת הופיע מול עינינו הספר היקר האחד בזמנינו,
חכם ר' שטמה פינסקער ז"ל, הבכורו אשכולות
יהו (מה?) לגפן אדרת, כידוע לאנשי כגולה
ברוח קדים ובער: אבוא היום לפני הקראים
בני מקרא ולא להשפיל גאונם כדרך הרבים
חזק בראיה חדשה, כי מאז ועד עתה (9) בין
הולא תרבינה המחלוקת והמפלגות כבין
זלם דאנו לשרש מתוכם אנשים סוררים
עם עקשי פה אזהבי בצע ומכחישי פקדון".

ביא לנו את המציאה הגדולה, שאיש אחד
טביר זה התרימוהו אנשי עדתו, ולקחו ממנו
וראל". והנה לו ראה מציאה כזאת לא פילאלאג,
ראים להפך אנשים קשים ופראים המה, אשר
הבא מאיש שכחש בפקדון ממאה זהובים,
דמה העדים, שהקראים עמדו אז על מעמד
מיתר שכניהם הטאטאדים, יזשבי קרים;
ל: המקרה הזה, כנרו עוד בשם משפט צדקי
ת מוכר, כמו העברים רעים וחטאים מלידה
ודון וכמו אין בנו אף מדה אחת טובה, אשר
הזאת אצל הקראים... כמדומה לנו שקטנה
די דשן בעקביו שקולה נגד אלפי מדות טובות
לאג החי, יקח הפילאלאג הרזי הזה את מצב

הנשים והנכח אצל העבדים ואצל הקנאים...
היתרון ולמי נאווה תהלה? וגם בדבר הזה שאנו רוצים
העברים, אשר לא ימחרו להחזיר על דבריהם קטנים כ
פושעי ישראל מלאים מצות כרמון? ... העברים י
בהם אך במקרים מיוחדים, וזאת היא תהלתם!

אך מלבד כל זה, הגה הפילולאג החי הוה
הפסק, כי הקראים לא החזיקו את האיש יוסף על כ
איש דבר ר' בזה חרף וגדף והרים יד בתורת משה
בהפסק. איך מאי רבותא מהקראים? הלא גם העב
בין כה הוא ידבר אך מהבחינה הפקדון.
כי החרימוהו, יען כהש בפקדון קדשים, דבר ר
בתורת משה? כן מותר הדברי הפילולאג הוה בקצ
הכחשת הפקדון אצלו העיקר, הלא כה הדברי
אלה הם דברי הפסק שהעתיקו אותם באות

ומהם אנו לומדים: (1) כי הקראים מתאמצים בכ
אדמת קהלתם את הקוצים ואת הברקנים-הלא ה
המכחישים פקדון אחרים (ולא יותר?);
נשמעה בקהל הקראים הדשים לבקרים והכחיש
בהם (אך מאין הוציא כל זה? אם מהפסק, הלא
שאני, א) כי כסף קדשים הוא ולכן התעוררו עליו
הפסק, בזה וחרף וגדף דבר ר' והרים יד בתורת משה
מזה, כי יוכל היות בינם לבין עצמם הוא הבה נפ
המכחיש (מזה עוד הפעם נראה כי לקח את ההבח
הרשום בשטר וכי לאות דראון לזכר עולם, יוכל
מול עיני רבים גם בזמננו זה-וממון של אחרים יהיו
כן המה הפילולאגים שלנו! ובכל זאת ה
המאורות הגדולים" ... אולם מה שנוגע אל המוסר
לתוציא מן הפסק הוה, או נאמר שעמלו לריק. הן הוא
למדו שיש ופוסקים (וישם בלי כל ספק יש המוסר הו
הלמידה חכמים, ובכל זאת כמון אחרים חביבין עליו
את כסף אחרים כשלהם וישימו אותו בתוך כליהם
יצמנו מהם כפות כסף למען כל ישימו בצלחתם
וועיל להם, ובשביל זה אינו כדאי הפסק דין הוה
משפט צדק" כמו חכמה עמוקה טמונה בו ולהיות עוד
לאחינו העברים ...

מצב העברים בליטא ופולין

I

חקר-דברי ועוד סבות אחרות נאלצתי לשרר
ווארשא, - והנה מקרה יקר היה לפני בנסיעתי
אחינו העברים במקומות האלה; את אשר הזיתי
נתן לפניך היום, קורא יקר.
לעיר ומפלגה לפלג, כי תקצר היריעה מהביל,
זאת את כל הליכותי העברים, יושבי הערים
אלה משנת אולתם, אשר נסך עליהם זמן אלף
מתנות ומראות תמידים, במנהגים ישנים, אשר
העוני והלהץ, המעיקים יושבי פלכים ההם,
מצולת אולת וימיתו בקרבם את רוח העז והאומץ
מן. ובכלל אומר לך: כל אשר תשמע הרשים
ים, כי מלאו המקומות האלה דעת, כי העברים
ת, אשר התכסו בהם זה כמה - כל אלה ואלה המה
באמת אין כל שנוי ותמורה, אין כל תנועה ורגש
יושבי הערים הקטנות, - ישנים הם שנת נצח,
תי וגם ידעתי, כי קצרה ידי להעירם ולעוררם,
שמה בתוך הרפשו והטיט וערבה עליהם שנתם...
קמן אל הערים הגדולות: לוולנא, בירת ליטא,
מה עושים שם אחינו העברים.

מה פעולות בתי הספר לעם, אשר יסדה הממשלה
אף שוא נתנה הממשלה צו כי כל בני ישראל

(1866, עלה 2, 3, 6, 8), ופס חל צלחה סגויס.

ישראל את בתי הספר האלה אֵי-נָקִי — האחרונים שֶׁ-
הָגַל בְּנֵיהֶם שָׂמָה, יִהְיוּ רְמוּזָה צִירָם עַד כְּמֵה שִׁירֹם מִן
מַעַל. הֵן לֹא אוֹכֵל לְכַתֵּד תִּרְתָּ לְשׁוֹנֵי כִי רַבִּים הֵמָּה הַמְבַר
אִמְנֵם בְּמֵה נִחְשְׁבוּ לְעֹמֵת מִסְפֵּר הָעֵבְרִים הַגְּדוֹל בְּתוֹךְ הַיָּם
לֹא יִגְיעַ! כִּבְת הַרְבֵּר הַזֶּה, לְפִי דַעְתִּי, הֵמָּה הַמְלַמְדִים הַיָּם
הָעֵבְרִים וּבֵין הַחֲשֻׁבִּלָה. הַצֵּרֶעֶת מִמֵּאֵרֶת הַזֹּאת תִּשְׁחִיר
וּמִי יוֹדַע מִתִּי נִצָּא מַעֲקַת אוֹיְבֵי הַחֲשֻׁבִּלָה וְעוֹכְרִים בִּי
אִנְחֵנו מִכָּל הַעַמִּים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָרֶץ? הֵיִשׁ עַם
בְּקִרְבוֹ שׁוֹרֵשׁ פּוֹרֵה רֵאשׁ וְלַעֲנָה כְּמוֹתָ? וּמִתִּי הַחֵל הַיָּם
עוֹלָם בְּתִי כִפֵּר הָיָה לְיִשְׂרָאֵל, וּמִתִּי אֵיפֹה נִשְׂרַצוּ הַמְלַמְדִים
אִנְחֵנו לֵאמֹר, כִּי הַמְלַמְדִים הָאֵלֶּה נּוֹכְלִים וְאִנְשֵׁי בְלִיעַ
אִיטִים, הַלִּילָה! לְהַפֵּךְ יוֹדְעִים אִנְחֵנו כִּי רֹבֵם אִנְי
פְּעוּלוֹתֵיהֶם וְעִלְיוֹתֵיהֶם קִשּׁוֹרֹת בְּלִבָּם וּנְפִשָׁם; אֵךְ בְּכִי
כְּהִיעִזּוֹאִיטִים וְעוֹד יוֹתֵר מֵהֶם; כִּי אִם נִגְלָה תְּרִמִּית לֵב הָאֵלֶּם
מֵהֶם, — לֹא כֵן הַמְלַמְדִים, הַעֵינִים לְחֲשֻׁבִּלָה לֹא מֵאֲרֵב
יִתִּירָה, הֵמָּה יוֹכְלוּ לְפַעוֹל תְּמִיד לְדַעַה. עַל כֵּן אַחַת הִיא
הַהַגּוֹר הַמְּשַׁלָּה שְׂאֵרִית אוֹנִים לְהַפִּיחַ רוּחַ הַשֻּׁבִּלָה בֵּין
תֵּתֵן הַחֲמוּרִים לְפַתַּח בְּלִבּוֹת בְּנֵי הַנְּעוּרִים קִנְיָה וּמִשֵּׁ
הַצֵּדֵד הַיּוֹתֵר גְּדוֹל אֲשֶׁר הוֹכֵל הַמְּשַׁלָּה לְעִשׂוֹת בְּעַדְנוֹ
הַרְחֵקֶת הַמְּלַמְדִים מִגְּבוּל יִשְׂרָאֵל. בְּתִי כִפֵּר יִהְיֶה לָנוּ, תִּי
אֵךְ רֵגֶל הַמְּלַמְדִים לֹא תִבֵּא בְּקִרְבֵנוּ, וּמִבְּלַעֲדֵי זֹאת אִפְסֵה
כִּכֵּל זֹאת בְּתִי הַכִּפֵּר לְעַם חֲבִיאוֹ תוֹעֵלֶת לֹא
הַשְׁלִיכוּ הַקֵּם בְּבֵית מִדְרָשׁ הַרְבָּנִים וְעוֹמְדִים עֵתָּה בְּ-
הָאֵלֶּה; וְלוֹ לֹא נִתְקַנָּה הַתְּקִנָּה הַזֹּאת אֵלֶּא בְּשִׁבּוּל הַמִּטָּה
גּוֹרֵל הַמְּשַׁלְּמִים חוֹקֵם בְּבֵית מִדְרָשׁ הַרְבָּנִים בְּתוֹר מִן
כֵּן אֶת בֵּית מִדְרָשׁ הַחֲכָמוֹת. וְאִם גַּם כַּעַת לֹא יִתְעַנְנוּ
יֵשׁ לֶחֶם מוֹשַׁעֵן כְּמִעַט. אֵךְ גַּם שֵׁם אֵי סִדְרִים נוֹרָא מֵאֲד
לְמַעֲלָה, וּמִזֶּה יִשְׂאוּ וְיִסְבְּלוּ הַתְּלַמִּידִים הַמְּעִטִים...

II.

גּוֹרֵל סוֹפְרֵי שֵׁפֶת עֵבֶר דַּע וְנִרְ כְּבִרְאשׁוֹנָה; וְ-
לְרוּע; הֵמָּה יִגְעוּ לְרִיק וְיִלְווּ לְבַהֲלָה וְכֵל מִבְּתֵר עֵתוֹתֵיהֶם
וּמִכְאוּבִים. בְּכֵלל אוֹמְרֵי כִי לִיטְעֵדֵאטוֹר הַעֵבְרִית עוֹמְדֵה
תְּפוֹל וְלֹא תוֹכִיף קוֹם. הַעוֹמְדִים יִרְחִיקוּהָ בְּשֵׂאט נִפְשׁ
אֲרִדִי גִיוֹם כְּרֵבֵר אֵינן הַפִּץ בּוֹ. וְהֵנָּה לֹא נִשְׁפּוֹט עַד
אֵלֶּה פֶּה הַמְּקוֹם לְהַעִיר עַל תְּלוֹנוֹת רַבּוֹת, אֲשֶׁר נִשְׁנוּנוּ

כל צער ושעל, - איך איפו איך נוכל להאשים את
הם ואשר יחפשו דרך מתיה אהרת ומטרה יותר

זור העברית, בהביאה תועלת לא מעטה להעומדים,
כמה כשרונות טובות עלו בתהו! כמה ימים ושנים
בר אשר טעמם כריר הלמות, על ספרי הקדוק
על הקירות ודרישות, פרושים ובאורים אשר
שפת עבר עורה עיניהם ותביאם עד הלום. אנשים
שנות רבות לתועלת העברים, השחיתו את הזמן
ספרי רעיון, בנו על שפת עבר שיה שוא
בו יעשו רבות לתועלת העם, שגו כל ימיהם.
עשו את שפת עבר קרום להתגרר בה: המה
מכל רעיון חדש ויריעות העולם, ובחפצם להתנוסס
ישועתה, יתיפו בנוצות זרות, ודעת הקהל
ובר לפי ערכו, תקריב בשתי ידיה את המלצים
הם, ולמען תדע ותבין עד כמה השחית
אביא לפניך הברי אויטאודיאקט אחד ה' לערנער.
ד לשמו, כי ממזרח שמש ועד מבוא
אשר אמר בהקדמתו לספרו "מורה הלשון" בואת:
את שפת עבר) פאר, אם זה בא בביאוריו וזה
בבקרתו, הלא על הגל כלם יתנוסס שם
מקדושים את שם הגבורה הזאת וכלם במנחה
ויקר, דברי תהו כאלה בליטעראמור חיה? חי
כדברים האלה, לא הרגיש מאומה מה שכתב -
אשר ידם כותבת מה שלבם לא יבין. מה היא
גם גבירה היא? הלא כמה ככל השפות נסדרה
ל קדושה, ואך הדברים הקדושים, הנכתבים
- איך מדוע איפו יתנוסס שם שפת עבר
שני קדשים, אשר לא ויזר מבקר לבא פנימה?
ל הול אסור לאמרם בלשון הקודש ולענין הפסק
קודש מותר לאמרם בלשון הול". איך גם המה
עבר כל קדושה ורעיון פנימו ואך הרברים
הקדושים. אולם לא כן דעת סופרינו בימים

בעצמה יתלו כל שלטון הגבורים... זה ישיר לה שר
מליצות לרית נתוח, זה יקה אותה למנן וצנה נגד חצי
לאדרת שער, אשר יכסה בה את ערומו, וזה יאמר, מ
אה שם הגבירה הזאת, — ולא יתנו אל לב, כי ספרי
למדי דרעת, כי אין כל קדושה בשפה הזאת, וס
אם גם יעשו כמנה בלויי סהבות...

הוא הדבר אשר אמרתי, שפת עבר ר"ל הה
אודותה בלבותירוב סופרי ישראל בימים האלה ה
בימים האחרונים, אם גם הביאה איזה תועלת; לא
כי יש אתנו אנשים בעלי כשרונות טובות, אשר
וגדולי איירופא; אולם על מה נאברו הכשרונות האלה
על השערות ופלפולים שר הבל בספרי תנ"ך, מחוורים
גימטריאות ונומריקון, אשר נתנו להם שם חדש; פ
לשים עון על ראש סופרי העברים, כי נרפים הם במ
ערינו כפול ספרים; אולם לו עבדו סופרי העברים ע
כי עתה אין קץ להמון התועלת אשר יכלו להביא למין האנ
הלא הרפה שברה לבנו, כי בארץ רוסיא אשר מכ
יתר רב ממספר העברים בכל ממלכות איירופא, וב
אף איש אחד (מלבד ה' סלאנימסקי), אשר יהיה לו
ואשר הביא תועלת כללית. הן מתפארים אנהנו, כי
כי עם חכם ונבון אנחנו — אף איזה איפו חכמתנו וג
בעולם המדעים, אשר גלו חכמי וסופרי העברים בה
הביאו להכלל; ראשיתם בתלמיד ומפרשיו ואחריתם
חיי רוחם ומוה לא ילכו אף צעד אחד הלאה, וזאת
יתפארו בהן לעיני העמים!... והמשכילים מה עשו
תנועות ואחריתם בפלפול ארוך בשמות הנרדפים, במ
התמו!... הן אמנם על כל השאלות האלה נוכל לה
נפתחו עיני העברים, זה מעט אשר שערי המדעים נ
אחרות, אשר נודעו העברים, כי גם המה אנשי
עליהם עומדים בשפל המדרגה לעומת העמים אשר
התשובה מספקת! אף איב לא בעדק יתלוננו האויט
כי האחרונים נסוגו אתור מליטעראטור העברית
ללכת על הרכס, אשר בחרו להם ותראו כי בה
יותר תועלת להם ולחכלל מהאויטאדיראקטים. ל
נרחב על שרפת כל המדעים, אשר לא פותח ו

ימים רבים... לא כן עד הלום חשבו הרוסים
ונחנו, בראותם, כי לא נודע איש עברי אחד
בימים הנזכרים כללית...

III

קודם העם? אלה יושבים עד הלום כלואים בתוך
למצא איזה קושיא בתלמוד ומפרשיו, ואחרי כן
רוחם באויר, ויחשבו כי בזה הגיעו אל המטרה,
פני רוח כל הזים, להוריד את גאון האדם בשם
ורוח יקרת האדם, לברא אלפי מלאכי משחית,
האדם כל צרה ומצוקה, על אשר הלך ד' אמות
ועזר הבלים כאלה. אלה בונים בתו מדרשות
—ולאסון אחיהם לא ישיתו לב, ואלה מרדקים
שבתורה ימשכו את ידיהם... מה מאושר הוא
אשר ישים אל איזה בית מדרש, אשר בו יהגו
א יודעים, אנשים יושבי בטל, אשר דבר אין
ביוזנים, הדלי אנשים כמוהם, לאלפים; ומה
גדלה העננה המכסה את מצחו, בבוא אליו איש
פחה גועת ברעב, לתמוך את מט לנפול, למען
נות ספר אשר עמל כותבו בו זה כמה ואשר
יושב איש אשר יאמרו עליו כי בביתו תורה
דעת בפלפלא הריפתא אשר עשה על התלמוד,
ה עושר ולא במשפט... עתה הוא מורס מעם,
מצוה קטנה ויהרג ובל יעבור, —אך מה נורא האיש
! מזור הוא לאחיו מלידה ומבטן, נכרי לבני
בפה, או גם בהרחוק, או יתקצף ויתנעש, ירדוף
יקנה ארעוג בעד כמה שקלי זהב, ונפש אביו
רעה אם יהנו ממנו האחרונים בכוס חמין, —
בניו בנותיו ונכדיו יפילו גורל ויקחום אתרי
איתי איש, אשר כבר הפית עליו רוח הזמן,
לה, רחוק הוא כבר מהבלי שוא; לבו לב טוב,
ידי מט לנפול—אך בן ואח אין לו, בלתי אב
יתברכו רבים וכן שלמים, אשר מלאה העיר

תהלתו—והבן הוחיד והטוב לכל אדם הזה יקשיה לבו מאביו
מכאובים בימי שיבתו, עמל והלאה! ועוד יתרה יעשה:
רו לבת ילדה בת איש זר, ישכור למענה מורים לעשרות ו
לבה—ומפני אהותיו הדלות משך את ידיו ועל צוארי אביו
הקך לרוח האדם ואין קצה לעליזותיו!...

IV

עתה לא אוכל לחשות מנגע אחת, אשר פשת
לפי צור רובה יפלו לאלפים בעמיר אחרי הקוצרים; הן
בוילנא רבו מספר הישיבות ושותריהן יתר רב
אשר תגרשנה מקרבן הערים הקרובות והרחוקות, כל פוחז
אישים—תקבל ווילנא בידים פשוטות ותתן להם מקום ב
לי, קורא יקר, אם אתאר לפניך את מחזה הישיבות ואכ
הם לבני בקרבי וכאבי נעכר, בראותי אלפי אנשים יאבד
וירעו מימינם ומשמאלם. בתי הישיבות רובם במקום צר
כל בית ובית יכול בקרבו מארבעים עד ששים איש,
ישנו, שם יעשן כל צרכיהם, מעתה תוכל לישות נגד
והנקי אשר שם... אך מלבד זאת, כל בית ישיבה הוא
ירב עוד הרפש והאוי נקיון מהבאים להתפלל שמה של
שפתו שקר, אומר לך, כי אי אפשר לנפש היפה, לבא
לא יסתום את חוטמו מרובי האויר המחמיץ והאויר הח
זאת צרעת ממארת כמעט בכל בני הישיבה, כמעט
ועד ראש, כמעט כלם מוכני שחין ומכה מריה. אך מה
הסכת ושמע קורא יקר! בכל בית הישיבה יש ר אש
עם בני הישיבה בכך וים ויום הק אהר תלמוד עם מפר
בי ראש הישיבה. יתן להם להבין—אווה סגווא בתל
הספקות והשענות והמענות ויבאר כל דבר על אופניו והתל
ויוסיפו לך, באשר יעשה בכל פתי מדרשי החכמות—הלילה
הראש ישיבה יבא, וכל בני הישיבה יתקבצו סביב ש
מגואל מהלב, שעה וכדומה, איש איש יקה לו את
אשר רכש לו בכחו ובעוצם ידו בראשית היום, והמורה
ירוזם לשגים בן התלמידים, כי יגידו את השיעור, ו
לבד יגידו, אך אחריהם יענו בקול כל יתר בני היש
אזנינו לשמיע קול שרוקתיהם; איש לא ידע מרעהו, זה י
"יום זה מכופר"—והשלישי יענה בקול "צדקה תציל ממות"

ומה תענה אשה כשירה בשמעה את הקולות ואת
 בני ארבעים איש סביב לשולחן אחד משתים ועד
 את הלמוד נגמרה, והתלמידים יוצאים בהמולה מן
 בנהלי זיעה, ואיש איש יפנה לעבודתו; זה לספר
 וזה ספורי מעשיות ממנהגי ומוסרי המלכים; זה
 לשוח, לרחוץ במי הנהר וכדומה—בתורף לשחוק
 עמים גם בשחוק הקארטי, ...

מחית קהל אנשים כאלה? כבר היו אנשים, ועד
 מותם על הישיבות בתי חומה, או מכסת כסף,
 מעט מזעיר בני הישיבה, יען כי רבו מאד
 העוסקים במלאכת הקודש, והמה לא יטמנו ידם
 מעולם הזה... לכן יחפשו למו התלמידים מקורי
 הישיבה בבואו לוויולנא יקנה לו ימים בכסף מלא
 שר ישיג למענו יום אחד לשבוע, יום אחד לשבוע
 יאכל מדי שבוע בשבוע. אך הרוה לא יכפות את
 בוויולנא, עד 2000 איש. לכן מאושר הוא הבחור
 בשבוע, אולם אך מעט מזעיר יזכו לזה, ויתרם יש
 ימים, ובמה איפו ימלאו לחם חקם ביהר הימים?
 יום, כל חלוי כל מדוה כי ישיגום, יבואו בהמולה
 ישכרו למו מתפללים מבני הישיבה להתפלל
 בחת בחורי עוני, יבוא מי אל בית הישיבה בעינים
 חמרמו מפכי, אשר כל אלה יעידו כי ת פ ל ה
 ... הבחורי עיני ירוצו בחפזון אל ארון הקודש.
 יה תהלים אשר נוסרו לזה ועל הת פ ל ה המיוחדת
 ש עד שלשה קאפ', וכל זה יעשו כמו במכונה.
 לכתם להתפלל בבית האבל, אשר יחסר לו מנין;
 בשפתו ישומו אנשים יראים וחרדים, או שנים
 לחם, ואתרי כן יחלקו ביניהם במדה ובמשקל.
 מקורים רבים, אשר מהם למו תוצאות למחית
 על שרה הקברים לאמר: אל מלא רחמים! בער
 וזה ישא משלות מנות לפורים; זה קורא בכל
 עושה כלי משחק לתנוכה והמן קלעפליך לפורים,
 סוכות אל הנשים לברך; זה יתקע בשופר וזה
 זה לוטר איב עם נערים קמנים וזה קובץ על
 עשו מלמדים ורבים מהמה יקחו למו נשים מדלת

ועתה יתקיימו אלהים על ידיהם למה יבטחו בני אדם
ותנה בהמחזה אשר תארנו לא הפצנו להם
עליוס את כל האשם, - כי לא בהם החטאת, אף
אשר הביאום עד הלום. אלה אשר יחפצו להטיב להם
איה איפו עיני ראשי העם ומאשריו, איך לא יראו כי
כי יכריתו מכמה אלפי אנשים לחם, כי יעשום לא
יחמלו עליהם, מרוע לא יבינו להם בעד כסף החכנסה
להמעיט מספר האביונים, לתת מלאכה לכל החפץ
מה נדבר, עורים המה ולא יראו, ומי יודע מתי נצא
אשר ייגעו לריק וילדו לבהלה...

V

עתה נבא אתך, קורא יקר, אל העיר ווארשא
אנשי העיר הזאת ותשתומם. מה רבו עשיריה, מה ג
היכליה-אף מה נורא פירוד הלבבות בין יושביה הז
ווארשא לעשות רבות לתועלת הכלל ולתועלת ישרא
לבצעו מקצהו. מקצה מזה עומדים המחזיקים בהכח
ההשכלה אף על צער אחד, תכלית שנאה שונאים
ממנה וירדפוהו על צואר; ומקצה מזה עומדים הכאנ
מן היודענטהים כרחוק מורה ממערב. פה תפגוש
מעשה, הולכים הלוף ומפוף בחוצות ווארשא עם
נוטפים מים נסרחים מן המקוה, כובעות שעירים
שערותיהם פרועות, בגדיהם הארוכים ננאלו מכה רג
סבלנות הממשלה בפולין אל בגדי היהודים ומנהגיה
ביון מצולה ורפש; בפלך ליטא לא נמצאו כבר אנ
ובעסאראביען. אף לרעתי יפימו עליהם הפולנים
בעיניהם נמאס, לכן לא יאבו לדבר אודותיו.-אולם
מרגיש, ויהשוב שכל העולם לא נברא אלא למענו.
החסידים ומנהגיהם נולד בקרבי הרעיון לדמותם לא
נפלאו מהם, כי לא יסתפקו בתענוגי העולם הזה לכו
העולם הבא. אהבת עצמם של החסידים הגיעה ע
העולמות ביהוד. האפקורסים, בעשותם כל מה של
להם חלק לעולם הבא, רצוני הם בעצמם יאמרו כי
הנפש; הפרושים, בתקותם לאכל כל נתח טוב מ
השמינים ולשתות יין המשומר בענביו לעתיד לבא,
פעולם הזה. לא כן החסידים-המה איכלים ושותים

הם? ולפי דעתי האהבת עצמות הבהמית הזאת
בנה כל היכלתסירות... ולכן אין דבר אשר
על שמריהם יזכה יעברו עליהם ימים אין קץ.
אשר תנתת עליהם להעורם ולעוררם מאהבת

אז גם מחזה המהלכים לא ירגיע נפש אורב
איבו וימררו אלה האחרונים את לבו עוד יותר
ידעו כמעט מאומה מהחיים הפנימים של העם
שתרלות, אשר ישתדלו בעד העברים משכילים
המסתור הוא כל-הי רוחם, ומנקודת המצב
החסידים שקטים ושלוים הם תמיד, עומדים
לבם בל יכאב עליהם; מדבר חוג המסתור לא
אנשים כאלה גרועים עוד יותר מהמון העם אשר
כי האחרונים יכירו את ערכם, יודעים את
די חכמים, ולפעמים לא החוקות יתעורר בקרבם
וחרים! המה, בהאמינם, כי חכמים המה, כי
הוא דורש, יתענגו על רב טוב, יאמרו שישו
כי כל העולם לא נברא אלא בשבילם, —
לבב המשכילים עיד אמת. המה לא יראו מעולם
(פא), יען כי כלי אין הפץ הוא בעיניהם ואינו
ר יוכל להביא רעות, ריות וריות. ובכלל היתרות
שאז יבואו להתפלל, ויהשבו כי בזה ימלאו
יש להם בית הנבכת עם מקהלה (Xopъ), גם
אף לעינים. הן לקחה אונם שמין כי מחוץ
מקהלות ודרשנים ויעשו ככה בווארשא; אולם
יותיהם; רק רוח הפאליטיק שורר בכל תהלוכותיהם
; הן מאבדים אנתנו דברים לדיק, איש איש
ולא נוצרה עוד יד אדם אשר תדריכם מנוחה.

לכידים האחרים, אשר לבם יכאב עוד אל כבוד
גשות הפנימיות של העם הזה, בין שתי הקצות
צואר החסידים הכתנכלים בנפשם, ומעבר מזה
חשבום להדלי אישים, למשוגעים — ומי מעוגע
לה בווארשא ולא יגיעו אהר לאלף. הנה האחד היה

והחכם והאשכנזי נעל אשכנזי לאור ברוח שבו
לאלה המשכילים האחרים, אשר יתפצלו עבוד עבוד
נפשנו ולדאבון נפש כל יודעיו ומכיריו, נלקח ממנו
בווארשא, ואיננו... עתה המשכילים האחרים בווארשא
ומחמד לבם הלך ולא ישוב...

אלה תכונות כלליות אנשי ווארשא, אשר תארת
מפרטים לא נוכל להכביר במילים, כי הגליון יכלה
נכבד בעמו מחימר בכבוד אבותיו, עשרו ותורתו
רחים תלמידי חכמים ולקח התנים לבנותיו משכילים
אור ולא יתן להם לנגוע בהשכלה. האיש הזה שם
פיתו בית ועד לכל מפלגות העם, בכל אלה הוא בעצמו
יוזוהו כל הרוחות שבעולם מרעותיו ומהשבותיו... ופח
נשען עליו, הוא עשיר כקרח, עושה מעשה זמרי ומב
יוצאת בשערות פרועות, והוא לא יסיר כובעו מעל ראשו
מארץ ענגלאנד ושרשו מברלין, גם בקר ב
זאת הוא מדקדק במצות כר' צדוק, - אף יוכל היות כי
עליו את אכפו ללבוש אדרת שער למען כחש... דב
נפגש ער כל צעד ושעל בעיר הגדולה הזאת, אף
המקום לדבר מהם.

אין דבר !

דבר בצדקת ספרות העברית נגד משנאים
יה, ווילנא שנת תרכ"ו.

אי שפת עבר מקוראי שפות זרות! הקוראים
רחוקות יאמינו גם המה בדברי כל כותב, בכל
פי ערכו ותכונתו, ישקלוהו במאזני בינתם, אם
לא כן קוראי ספרי שפת עבר! כחומר ביד היוצר
ישר יחפז, יכרעו ברף לפני כל כותב, ולא
עד רע. הן בא פלוני וכתב ספר, הקורא ישמח
תהו לנתחים והראה בצדק או בערמה, כי אולח
ומם רגע קטן, אך בכל זאת מן הוא והלאה
לקרות בו; פתע בא שלישי ובדברים אמתים
השני—אז הקורא עוד הפעם עם הכותב האחרון,
במאמרי הזה להעיר ולעורר את בינת הקורא
היום כל כותב, ומן הוא והלאה לא יהיו
ס והתומים, אך יחקור וישפוט בעצמו על כל מה

נים יצאו שרירים אחרים, אשר עיניהם בראשם
ודו, ובעלי הריב באיזה דבר. אולם בימים
אשר גם המה לא יאמינו בדברי כל כותב,
נני לבאר את השם החדש הזה: השועלים
כמה ודעת, ובכל זאת יחפצו לראות את שמם
תחי כל ספר חדש, אשר יתראה בנגבול ישראל,
במכתבי העתים. ויכתבו לה פ. השועלים
ל איזה מטרה יהיו, יכתבו תמיד לה פ.

או יצאו השועלים הקטנים האלה במלחמת תנופה בל
ירעו ממנה מאומה, וירעו בחצוצרות בשם ההשכלה
השמועה, ויחלו לקרא את קריאותיהם, אשר יצאו כבר
כבר למשל; אולם אם ספר או מאמר אחד בא ברוח זו
את דעת הקהל לאיזה תקון יפה, לאיזה סדרים חדשים
קבלה ישנה ונשתתה-אז בעלי הלהפך האלה יקומו
ואניה על "כבוד שפת עבר כי גלה, על עלבונה של
התלמוד", אשר לפי דעתם נשפל כבודם וערכם הר
כל זה לא היה ולא נברא, כל אלה בראו לכו בעלי ה
ואין כאן לא גלות השכינה, לא אי כבוד התורה
חרפת הכמי-התלמוד: בעלי הלהפך גרועים
ילחם עם רחיים של רוח, כי זה האתדון יחשוב-פ
(אם גם כוונת), כי יעשה גדולות ונצורות, כי הרר
חוקים וכדומה, אבל בעלי הלהפך אינם כן-הם
הבל ובכל זאת כותבים! יודעים המה כי אין בכל דבר
לא העיון בריא אחד, לא דעה חדשה אחת ולא ממש
זאת, יודעים הם גיב יחשחיתו בודון את הספר או
ממנו, בצדיה יחפאו עליו דברים לא היו מעולם,
יודעים המה כי בעל הספר או המאמר יקום ויתבע
נבערים מושכל המה, בקיצור כי מבעלי הלהפך
למען התענג על דבריהם הנרפסים, למען למשוך
שכרם אתם אם ידברו מהם בשער: גם לרעה! אין הם
לתאות כבודו הנקלה! . . .

בעל המאמר "שרש דבר" צד"ה (אנכי)
בא לדבר בעקרת ספרות העברית נגד משנאי ה-
כנאמד בשער מאמרו, ואשר יצא אף נגדי, ו
ראשונה נגדי, בעת אשר כל מרפי האחרים יצאו
אנכי בהם ראשונה לרעה-א"כ הלא יכלתי לקות מי
פנים על אודות ספרי-אף מה מאר השתיממתי
מלא חרפות וגרופים עוד יותר ממאמרי חרפי האחרים
ובעסם-מלבד זה יטפת צד"ה את האמת על פנוה
אשר לא עלו מעולם על דעתי, והנה כאשר יגעת
מצאתי, כן גם הוא אחד מתכרת "בעלי הלהפך
זשתים: "אחבת עמי תאכלנו, קנאת השפה התורה
כל אלה אף דברים בעלמא, והאבן פנה לכל דבר

ועת אשר אשר המבקר ינפץ כל דעות ומחשבות
ת ומופתים נאמנים, אשר אין להשיב עליהם.
ה ויקרה אצל האדם, בכל זאת לבו עליו יכאב
של ולשנינה קבה עם; (ב) פעולה טובה,
דברי המבוקר וטעה כשה אובה, אז ישמח
ת את אולת מבקרו ולטפתו על פניו; (ג) פעולה
ר ה, בעת אשר המבקר ירבה לנג ולהג כמים
דעה חדשה ורעיון בריא, יכביר דברים שגמה
ואין על מה להשיב.

ת האחרונות עשה עלי המאמר "שרש-דבר"
ופת עור על כל דבריו, כאשר נראה, וזה החלי:
ה: "זה לא כביר קראתי קונטרס "חקר-דבר"
לבית ישראל, וכן הוא בעיני הכמי לב גדולים
לב גדול ושוב! . . .) כי שם יתן המחבר את
ו (?) לבון ונאצה וכו', לא יחוק ולא יחמול כל
קרא יקר להאמין בתוכתך, כי צדיה יקנא קנאת
הפש תחת שמלת האמונה ולאמר: להפקי כי
דברי או תראה כי אין כל זכר לזה, וצא וראה
מופתים לדבריו. בהמשך דבריו ואמר: "אי לזאת
(sic) על המחבר הלזה ועל כבודו, ולא קראתי
ה; בין כה שם עוד בהקדמתו יאמר מעוצר עמל
להפקי): "הוי סופר נמהר! הוי מחבל און! הוי
(sic) "וכו' כן יכנני שם מחבל און, מהרם
יר את שמי ואמר: "מבקר פוהו מר ונמהר,
לה, לעג לה וזכרומה. הנם הזאת מתוקי בעלי
מ. בעצמם תוף כרי דבור? . . .

ה: "אל (?) מי כתבת מאמרך (כמה) שני מציאות
כי אם אחד מאלף ינער ממנו את ערמות הקבלות
בפרט כי הוא בעצמו יעיד בהקדמתו כי המצא
לשטתו עומדים לימין מה בל און הוה, וברנה
המנפץ הלזה וכל העלוליו (עוד הפעם לשיטתו)
פנת פענח"; אם באמת כן הוא אז רב לירב!
ויתי שמעתי מפי מקטרגי זה . . .

ש ל י י ד ע ן י כ ת ו ב ל ה פ ך . מ ו פ ת י ש ל י י ר ע ן א ש ר ה ב א ת י ,
ו כ ב י ו ת י ה , ב א נ ג ל י א ו ש א ט ל א נ ד י א , ת ה נ ש א ל א ט ל א
נ ר א ה , כ י ע ק ב ו ת ה א ד מ נ ר א ו ש ם כ ב ר ל פ נ י מ א ת א ל
ב ע י נ י "ב ן ה ר ב ה ג ד ו ל" (כ א ש ר י כ נ ה ה ו א א ת ע צ מ ו) . ת .
א פ י ו ע ל ח מ ת י ה ש ו ח ט מ ל י ק) צ ד י ה , ו י ת ן ע צ ה ל ש ל י י ד
א ח ר י מ , ה י ד ו ע י מ ל ו ל צ ד י ה , כ ן י א מ ר ש ם , כ י "ש כ ת ה
ו א ל מ י א ד ב ר א נ כ י" , ו ב א מ ת ל א ש כ ת י , א ך ה ר ב ת
ל ע ד ת ק ו ר א י ש פ ת ע ב ר , ו מ כ ל ע ב ר י מ א ש מ ע ש ה ק ו ר א
ר א ש ו ע ל ו כ ב ר ו ל , ל א ב י ה א ש ם . . .

(ד) בצד 10 יביא צד"ה עדים כי "אין מובן
בהעתקתי "החום והחיים" וכי מהעתקה רוסית לקחתי את
הפצתי אנכי להכחיש את הרברים האלה . והנה בין
מאמרי משפת רוסיא יבא העד הנפלא הזה :

"צד 85 מלותיך העבריות "שפת המתרים" העתק
"בערווען" ולא נערווען ען סיסטעם כראוי , ולו האשכנזי
להעתקת המלה השנית . בלי כל ספק היה זה עון גדול
אבראמאווין , לו לא העתיק נכונה (?)!"

הגידה נא , קורא יקר , אם יבין "התכם" צד"ה
היתה תעורתי להעתיק המלות "שפת המתרים" לשפת א
דברי ביכנער לשפת עבר ? את המלה "מתרים" פרש
כי לא כל הקוראים יודעים מה המה "מתרים" ; אולם
הכל יודעים ששמה הוא "סיסטעם" . . . עתה הגידה
לעג ולהג ? כן מה נפלאה סאמירתו . בלי כד ספק ה
על התכם אבראמאווין לו לא העתיק נכונה (?) , כלומר
אשמות קטנים כאלה , ונאמר כי זה עון גדול מנשוא
כי את ה' אבראמאווין נחייב שלא יבין את האשכנזי
במשגה , אבל מעולם לא עלה על דעת איש לחייב את
לא יעתיק את דבריו העברים לשפת אשכנזי . . . אף
ודברים עם אחר מבעלי הלה פ . . .

הראיה , כי אין מובן במקומות רבים בהעתקות
תראה איך לא הבין הוא פשוט .

"צד 96 , יוסיף צד"ה , "כי הראשונות נוסדו
יותר , כאשר נדפס במחברתי במעות - והחכם
בינתו לתקן את השגיאה הקטנה הזאת בעצמו ולראו
ויביא בדבריו שתי פעמים יותרו ולא יותר) על ת

אן דמפרש לי זאת אוביליה מאני אבתרי לבני
הוא המאטריאליסט (sic) הצועק מרה על
ימללו. אף קאוונער שמך ורא אבראמאוויץ

וחבור לדברי החכם הגדול צדיה, הנני
מעשה פה צדיה כשה אובר. במאמרי החום
ם והתי יש חום עצמי, כי אם גם להצומח,
שר בהן יהיה האחרון (ר"ל הצומח) מתנגדות
בגוף החיים; כי הראשונות (כלומר פעולות
מת) נוסדו יותר על תוצאות יסוד החמוצי ולא
מקומו הראוי, ולא דברתי מעולם ממשפחות
הקטן לא הבין, ולכן הרבה לעג ולהגכמים,
ות בעלי הלהפק!

רופים ברות ר' צדוק, שיצא נגדי צדיה לא
גם אלפי פעמים יקרא: תשית קציר לכל קדשי
שנתנו, מאמרך אוצר כל צורי ממשול לישראל,
תבאיש ריחנו בעיני הממשלה וכרומה, לא
ד ולהצמדק לפני אנשים חנפים וצבועים, או
שר לא ידעו מה תורה, מה אמונה, מה יראה
אשפוט עמו, על אשר ירלג בכונה על שורות
העולה על רוחו, להעיר עלי המת הקוראים
הוכח אם כנים דבריו אם לא. אם ככה הוא
שה צונו לעבוד אלהים אחרים, שנאמר ועבדתם
ל', אם אף לא יביא את הדברים הנאמרים
די יעשה צדיה כזאת באמת. הלא כה דבריו:

גו יבא הוא במשפט עמו והנגלות לנו ולעינינו
הן וכו', הופיע אור חדש וכו', בין כה ערת שוני
ומיהם בתחו בשבתם תמיד על התלמוד ומפרשיו
ל על גל הכל הגדול אשר נאסף עד הלום.
ים יתרה לחבל כרם ד' צבאות כלו'.

אף כדברים האלה, כי עתה היה באמת הצדקה
ני על פני ולחרפני ולגדפני; אולם צדיה בודון

לבו דלג על דברי למען עוראת עיני הקוראים, דברי למען יראו הקוראים מי ומי המה בעלי הלבם. במהברתי נאמר:

בין כה עדת שוגי התלמוד ומפרשיו הקדישד עבר, הראשונים קראו מלא על האתרוגים, כי ישחיו אותה מקדושתה, בהערותם בה דברים של הבל, ו על הראשונים, כי יבלו את ימיהם בתהו, בשבתת ת ויאספו עוד גל דברים של הבל על גל הבל הגדול איכ פה גם העור יראה נאף לא הזור ולא אח אדבר מדעות ומחשבות שתי הכתות, ולא הגדתי פה אך הבן בלי שם צדיה, בצדיה ובזרון פסת ויאמר, כי זה משפטי ודעתי, למען יוכל לקרא בנרות כשמש שאחד מבעלי הלהפף הוא, כי מדוע שאבנה גם את דברי המשכילים "דברים של הבל" כנא כי זאת לא דעתי העצמית, איכ ידע שגם בדבר העצמית היא, איכ מבעלי הלהפף הוא! עתה אביא עוד ראיות אחדות כי צדיה מ ונשים קץ למאמרנו זה.

(א) צד 14 יאמר: "מערת ישפוף בוז ונאצה מימות הרמב"ן ז"ל עד הנה, וירכה (!) לספר בנג ז"ל וילאה את שרי המשלה בלהג הרבה מתכונת וויזיול להתררות את האמער ואת ווירגיל לעשות כמ המעססידע, ושגה וויזיול עד מאד וכאונער לא יוכ גם זה בכח הלהפף, כי מעולם לא הרבת אף אמרתי כי למותר עשה וויזיול את שירי ה אל שירי העמים בעת אשר אתנו יש כבר ספרי תנ מאד מכל שיריהם. אף כבר דברתי מזה ברחבה בפת (ב) ידוע, כי הראמאנען יביאו תועת גדולה, הנעורים ופיצו בקרבם דעות חדשות ומעולות; כן העקסיגעזיין אשר ימלאו אותם את מהיע, על המוד ומרחצאות, וכדומה; אולם צדיה בכח הלהפף יר ועיד המיע, יאמר צדיה (צד 21), הנה המטרה המקראות והגדות הוא גם במו, הוא והמטרה היע העמים להבעיר חשק העם לכל חסד וצדקה, הנה האל בהמדרעות מבתי מדרשים ובתי חסד אשר יבנ מהם יראו אחיהם וכן יעשו!"

הראתי אולת התארים, אשר קצה בהם כבר כל
מאי דקמאי; אולם רוח הלהפק לא יתן מנוח

ההתלות כי מצא לו קן בקהל סופרינו, ואמר
שמע נא חוקר מר ונמחר! אם כי לא חרש
דברתי ואתי, ובכ"ו (?) הוא לך מדברותינו!
בני הלא כה חלק כל סופרי העמים גם הון גם
ואך סופרי ישראל כל מחיר כסף לא ישיגו בער
ובער אשר הרפו חייהם וכבודם לטובת עמם.
בארץ החיים, ולמה תרע עינך הרעה באלהים
והמצער הזה על כל פעולתם וחכמתם ושאר
כשרונם ועמלם - וגם בזה תרע עינך הרעה ?

אמר! אומר לכבודי ועצמי, כי מבלי שום לב
אומר כי הבל ורעות רוח המה התארים אשר
בני בלי שם כצד"ה יחשבו אותם להגמול על
חם - בו לי, לענ לי! בו לי, לענ לי, וחקר
ה' פאפירנא, אשר גם אתה כמוני בין האנשים
אנשים, ובמחברתך "קנקן חרש מלא ישן" תאמר
לש חכמים כצד"ה . . .

דבר" נקרא בהערה אהת כדברים האלה:

פסת קונטרסי זה שמח לבי לראות את ידיני
מוחי ירחמי אל קלא צקי נ"י יוצא גם הוא
חקר דבר והוא בהיות לאל ידו עבר גם על פני
ד לרמלין ודמשורר השלם (על אפיו על המת)
רא ויבהון את כל השירים אשר קרא ה' קאוונער
(?) כלם מתאימים וכל מום אין בהם - מי יתן וראו
משורר השלם הזה קרב ימים, וכי שוא הלא אנ?

ידיני הזכם המדקדק השלם קלאצקי ויראה כי שירי
כל מום אין בהם, ואמר הוא כבר ששוא
אודותי, אם גם הורה בפה מלא (צר 12);
ידיי אך רגעי מכפר ולא יכלתי לנסות דבר

אורותם" ... כן נפלאה תפלת החכם הגדול צדיקה
גם את צדקת המשורר השלם הזה קרב ימים!
בראשו, כי גנב גזל וכדומה. הן אנכי אמרתי כי
והוכחתי זה, לפי דעתי, במופתים נאמנים; עתה
ישראל צדקת המשורר הזה! ... אף הפצתי לרא
צדקת המשורר מיצקון גם בדבר הקרי שראתה הש
ורפיש? ...

ובמרים נצא מאת פני החכם הגדול צדיקה נם
יעלה ויצלח בדרך זה ורוח הלהפך לא ימוש מ

בסם ובלא בורסקי ;
 בסם , אוי לו למי שאומנתו בורסקי .
 (קדושין פ :

I

תרגום עלי , מדוע ננעתי במחברתי "הקר-דבר"
 היה אחד ברורו , ולא אלמן ישראל ברור ששרל
 אשר הפצו לנקום ממני נקמת כבודם הנקלה כי
 זול (לפי הבריהם) שרל , ובשמו השליכו עלי
 אמרו המתמרמים , "לנער נעור וריק" לדבר על
 אין על עפר משלו , על פרופיסור בפאדוא וכו'
 תי על אודות שרל כלאחר יד ובלי מופתים
 מופתים מתנגדים , אף ידברו גדולות ונפלאות
 קיום מכל חכמי תבל , לכן אחשוב עלי רחובה
 שרל .

אנשים , אשר יחקרו קדמוניות , יחפרו בתהומות
 למצא שמה פליטת ימי קדם וכדומה , מביאים
 לנו עמודים רבים בקורות העולם , אשר
 התתום . יודע אנכי ג"כ שהפילאולוגים , אשר
 יודעו זה לזה , יוציאו מהם ראיות מתנגדות או
 כל מלה ומלה על אותיותיה וירבו לחקור על
 כי עיי פעולותיהם יתבררו ויתלבנו לפעמים לא
 לאים ; אי"כ גם הפילאולוגיא היא אחד מהעוזרים
 .

אם החופש בקדמוניות או הפילאולוג יודע
 היום , כלומר , יראה באותה שעה התועלת

אשר נצא מתקורותיו, ואז ימא הקורא עונג ומיעול
ודפילאגנים, אשר יצילו בהתחמית לא למען הו
טובה, אף למען הראות לעין כל, כי יודעים המה
יכולים לעשות כונים שונים—או הפילאגנים האלה
בבמות ישחק, אשר יראו שם את הריצותם להתנגל
על נקודת מוט אחד לדג ולקפוץ במהירות יתירה ו
זרה רוחו לדברים גבוהים ונעלים מזה, יריעו ויצהלו
יטחאו קף ויקראו הירד! אולם האיש, אשר כבר נ
לדברים נכבדים, יביט על האקראטיים בשאט נפש
כל תועלת גופנית או רוחנית, ויראה בזה אף אבדת
אשר יכלו להביא יותר תועלת. כן המה הפילאגנים
יסכסכו שבעים לשונות זו בזו, יריעו יצירתו ויודיש
הבל, כדי לסמא את עיניו הקורא התם לאמר: רא
כמונו יודע לדמות מלות זרות מלשונות הרבה? מ
הלשון? אין בלחם! יקרא התם בתומתו. אולם
בין פילאגנים גמור ובין פילאגנים רמאי, ובין מי שיבוא ב
ושי חפץ אף לזרוק אבק בעינו החמון, ולכן יבט
יאמר שאבוד הזמן הוא, יען כי ישפוך מכלי ריק
יראה אור בהקורותיו הנבערות—ולו בלה את העי
ושאיבת מים, כי עתה הרבה להועיל, ולא היה מן
בלו כל משרה והדומים לזון קישוט...

אף גם הפילאגנים והרוקרים האמתים, אשר
ותועלת, גם המה. לפי דעתי, עומדים ביטפל המדרגה
אשר יפתחו וישדרו את שרה הדיעות האתניות כמו
הרפואה, ידיעות כלכלת המדינה (какая Экономія)
החכמים האלה בדיעותיהם יפקחו עיני אלפי רבנ
לשוב. אין קץ יום שלא תהא ברכתו מרובה מחביר
לפנינו דבר הדיש המביא תועלת להקל על האדם למצא
עולו וכדומה. מה שעשו לפנינו אלפי ירי עושים בכ
קטנה אמת; על דבר אשר האדם היה הרוש השת
ברעים מעשים; הדת אשר עד המוס רבבות אנשים
על כל צרה הבאה לעולם,—אולם היום ימצא רפאות
ביזם אכזן. ואם איננו מקלי האמונה לאמר, כי ב
כל המקרים הרעים, כי כל הטבע ביד האדם להטות
ידעתי וגם ידעתי, כי עד המוס רבבות בני חלד י
היום ימצא ביד האדם את החיים בועת אפם ובפני

אשר לא יתנו להם לנעם בנו לרעה, ואזה
הלשו מעט מעט; עול האדם כבר הוקל מעט,
מעט, אשר היכן גיב עיו תחבולות שונות בידו
יום החרשים הרבים, אשר יגלו לפנינו בכל יום
נבות הימים תעלה יד האדם על הטבע ותשעברו,
ואז כל בני תבל יתוו יחד בשלום ושלוה,
הרה ויתעננו על רוב טוב ואשר...

כי הטבת מצב האדם בזמן הזה על ימים עברו,
מיוננו, לא נעשה הוא יעשה בעזרת הפילאונים,
יעת אפם ישדרו ויפתחו את חכמות הטבע ויוציאו
הוקים קימים ונאמנים, אשר על פיהם ירעו
זמן ומכל צרה שלא תבא. עוד הפעם נאמר,
יביאו הרבה תועלת, אם אך יפיתו בחקירותיהם
ויקרים מהם החכמים האחרים, אשר ילבן ישר
העלומות מחזיק הטבע ויצילו אותנו מכף שטן
הענינו לדעת טוב ורע, מועיל ומשחת, חכמה
כל השנויים הטובים שנעשו על פני תבל מימות
ולות ונפסדות, אשר הרעו והשחיתו למין האנושי-
הגדולים אשר פקדו עינינו לדעת טוב ורע, אור
אשר הועיל לשרש ממנו דעות נשחתות ואמונות
הרבה פילאונים מאמוני שוא ותפל, בקיצור
המפוצים ידיעות הטבע, הרבה יותר מבפילאונים
לעולם בלא בסם ובלא בורסקי
אוי לו למי שאומנתו בורסקי...

II.

דברינו! לא נוכל לחדד תחת לשונינו, כי שריל
ועשה, היה בעל כשרונות טובות, ולפעמים
מריו הרבים; אולם בכל זאת נאמר בפה מלא,
העברים. אך נבאר נא את דברינו. שריל איננו
אלא: גמור, היודע להפיה רוח חיים בחקירותיו;
ביתד, איזה פעולותיו הביאו תועלת, כמו
פת איטאליא, באודים אחרים אשר הפיצו אור

על מקומות הרבים בלי עתה הסוד העברי יתן אף הדין
כל דרשותיו וחקירותיו בדבר הפיוטים, מהזורים, רוב
רוב שיריו בעצמם לא הביאו כל תועלת והרעו ע
(ב) באכרם זמן כמה וכמה מכני הנעורים, לו עשה
כי עתה לא שמו להם לב ולא רבו ההולכים בעקבותיו
איש בעל כשרונות גדולות, הושב איטליא, פרופסי
מאד, יען רבו ההולכים בעקבותיו, ריל אנשים איש
הביאו כל תועלת. איש כשריל אם יצלול בתהומו
פעם אחת ביוכל מרגלויות טובה, אבל הפילאלא
הגיעו עד קרסולי שדיל, המה לא ימצאו דבר טוב
ביוכל... אולם לא בשדיל לבד האשם, אף איש
שמו בשמים תהלתו, אשר אמרו כי הוא יחיד בדרו
וכדומה. הרור החדש, אשר ראה נפלאות שדיל ותה
השתדל בכל עז לעשות כמעשהו, לברא באור מל
הפורחים באור על שמות הנרדפים, לצלול בתה
לכתוב שירים כשירי שדיל, אשר תוכנם עבורת כהן ג
ובזה השבו לקנות להם שם תהלה, ולצרכי ההיים ל
ונתחנכו המון אנשים אשר לא יצחחו למאום, אשר
פיוטים, שמות הנרדפים שירים נבערים וכדומה...
אם שדיל בנה מגדלים הפורחים באור, הגה יש לה
זכא בימים ואין זמנו של זה כזמנו של רור החדש,
לו מה לעשות יותר, להכו נתן, מימיו נאמנים, ע
הנבערות, כי זאת מלאכתו, ובעד זה קבל כסף ות
נבערים; אולם האנשים הצעירים, העומדים בתנאי
אשה ובנים, תלוו על צואריהם, אשר בזיעת אפם ימ
לחץ ורבו אביונים בישראל— גם המה הלכו עצומי
כבוד נקלה מפי סופרי ישראל התנפלו גיב על הקיר
או של הבל, השליכו את עצמם אחרו בן על הצבו
מאומה לנפשם, כי לא הסכימו, ושכחו כי לא כל אדם
שדיל והפאר, כי שפת עבר שגורה על שפתנו כשפ
לכל אשר יתפזין; ותנה לא נכחיש גם אנחנו את ה
מה עשה שדיל בשפה החיה לו הזאת? האם באר ב
המבע, המתחרשים לבקרים, למען תפקחנה עיני ה
האמונות המפילות והנפכדות? הכתב בשפה החיה
למען ידע גם העברי קורות ימי היו, אשר זרו לו
שפה אחרת? ההעביר עין בקרת על קורות ימי העברים,

יריעתו הרבה בכל מקצעות הליטעראטור, מלב
ווינזאהן (י"ב), סלאנימסקי וכדומה? ועוד מעט
לה, עוד להפך, בידיעתו את שפת עבר כשפה
ומגנות מפלות בישראל, עשה מזמורים על אשר
אה בלילו קרי (עיי' המניד, שנה שנית, תולדות
אשר נזרקה לו נבואה בתוך פיו שיגיע עד זקנה
החיה הזאת ספר דברים זרים ומחבילים מאד
; כתב בשפה החיה לו הזאת שירים על עבודת
יחזקיות כאלה:

הטאה גדולה במעשה בת שבע ואוריה, אף
לה - בראש היודאויזמוס, ולא עמרה אחת אבל
חוביה נתן הנביא את המקף, ותשובת המקף
השנית הוא מזמור בבוא אליו, והטא עצמו
הוא גם הוא עמרת זהב לישראל כלו,
כים אהבו נשים בעולות ולא הוצרכו להרוג את
ם ומתועב כל כף בעיני העם, ולא היו מורדין
שאשת אחד העם חרתה בבית המקף, אבל
עשה ההוא יקציף עליו את הגוי כלו, ולהכתיר
א הנואף פשע הרציהה". (המניד, שנה

שק...? ואיש כזה הוא יהוד ברורו - אף יוכל
דברים אחרים...

III

שר הטילו ספק בגדולות שד"ל ונפלאותיו. ה
עלה (19): הסתו על כבודך ירידי הנכבד, הזקן
דקדוק ובשאר ענינים, לבלתי השב לך בדברי
ח לאמר לך: מה לך שד"ל אצל הלכות נגעים
קוני המקרא, הדקדוק והנגינה כי
דקדוק ד' כי עשית חיל, אף בהלכות התלמוד לא
לשמע דבר ד', ואם קרית הרבה לא שנית
אמר הר"מ (המניד, 1864, עלה 33): את שד"ל
שונאי אינני הושש לו וכי, מה לילול, אני לא

והתקוד (?) ובחכמות אחרות, בכיו ניכר מתוך
בתמידות בימי נעוריו ולא מצא את ידיו ורגליו בבית
כבר הי ראבין בספרו-תשובה נצחתו ובמאמריו בהש
שדיל גם בפילוסופיא וכי תעה כשה אובד בשיטת
הפילו אור פני שדיל בעיני הצעירים, אשר המלות לא
בו נפלו עמוק עמוק בהדרי בטנם, וכל הראוות והמופתים
ששדיל בול לא יוכלו להוציאם משם. זה לא כביר שמעו
אחר, אשר אמר כי לעוונותאדן (י"ב) לא נחשב לכאום
ועתה אם לא צחוק מכאיב לב היא זה! לעוונותאדן
על חכמת ישראל, אשר השיב רבים מאולת, א
למו ניבט נאמן ובריא על התלמוד ועל כל דר
לקרסולי שדיל, אשר בנה תלוי תלים דרשות על
אשר כתב שירים מעבודת כהן גדול, ואשר יאמר כי חט
גדולה לכל ישראל... אקראבאמים-פילאלא:
ואחריהם ימשכו המון צעירים לימים, אשר יתקנאו בש
כל סופרי ישראל; יעשו דברים זרים ומהבילים רב
שדיל: אם שדיל היחיד בדורו עשה מזמורי תהלים
אחת כמה וכמה; אם שדיל הפרופיסור יאמת אמונ
נענה אבתריה? ובאמת רבים נפלו במצודת שדיל
יצלתו למאום.

ועד כמה נשתתה פעולת שדיל על הצעירים א
זה כשש שנים, מרם נפקחו עיני לדעת טוב ורע,
א. ב. וואלף כדברים האלה:

וכמו כן אנכי שמתי לי לחוב קדוש זה כל
הדישראל ובמרוצת הדברים תראו מה העבודת
ואוני, כמו אשנה יומם וליל, אם יחינידי; וזאת
באנוש, כי מי לנו גדול (שמעו נא!) מחכם דורנו
אין דומה לו בכל החכמות (?!) וכל השפות הדלות
שדיל די יהיהו לתפארת בני עמנו, אשר לא יפלו
מה עתותיו נתונים? הלא עמו ושפתו קדוש לו, לא
ופניו בל יחורו מפלפול ארוך בדב
מלאים מזה כל ספריו, אשר ראיתם בל
לנס עמים (?!) וכי."

חי אני! כי לא אוכל עצור פי מצחוק מכאיב
לפני שש שנים; וכזאת מצאתי בהקאפוא, ומי י

IV

השהית דעות הפילאוגים האקראבטים האלה ?
גם הצעירים ? מדוע לא יבררו וילבנו את פעולות
לקבלם, או לזרקם בשאט נפש ? אך כן הוא
דרי הרוב, אם גם יודע הוא שהרוב הזה שונה
דרך סלולה, אשר סללו בשבילו הראשונים, אם
גם וצורי מכשול, והאיש הבא להראות לו דרך
ב לפושע, לבליעל, לצורר ומשחית ; כי איך
ב ? איך יעזו איש אחר להגיד כי דרכו נאמנה,
? ובכח ההגיון הזה ילכו תמיד האנשים אחרי
חד ואם גם בדרך לבכם יתגנב לפעמים לארחוקות
... הסופרים הצעירים יולדו על ברכי הסופרים
כס ומטרתם, אופני מחשבותיהם ודעותיהם יעמדו
, אשר יורגלו בהם - ואז קשה וצר להם לשרש
מפני הדעות החדשות, אשר יביאו סופרים אחרים
בני ישראל, - ובפרט כי הסופרים הזקנים יתעוררו
מן הצעירים, אשר יוכל לנגוע כמעט בכבודם
מדם יעשה עוד שרש, את הסופר החדש יקלדו
בוז וקלון, ישליכו עליו שקוצים, ובשם האמונה-
לם - ינדהו, ירמימוהו ויבדלוהו מקהל ישראל .
נינו בראשו, כי לב הזקנים בל עמם, כי עושים
רו על כל מצות ד' אשר לא תעשינה, ובדברים
ים מונים מהצעירים ; ובכל זאת בעת אשר הזקנים
צים על הסופרים הצעירים, אז ישימו עליהם כל
הסויבוז אותם בעיני דעת הקהל . כזקנים כצעירים
בים, אך זה ההברל ביניהם : הראשונים יכתירו
עשו בחשך מעשיהם ; לא כן הצעירים, המה יעשו
תנו כל איש יודה, כי האיש, המכסה המס על
ת שער למען כחש, הוא גרוע ביותר מאלה אשר

פלוגי מכחש, מנאף, מרגל, מנאיך, שותה שכור,
המרוח ככל הסובאים, ובכל זאת כשישב לכתוב א
בין רבנים בין תופשי תורה, יריע יצריח על הצעיר
המדות הטובות שיש בו עוד במדה גדושה—ואת עני
ד' ותורתו, כמו לא מש מימיו טאהל של תורה, כמו
אתה מדרבנן וכמו ינית בכל יום ויום תפילין של ר
וסופר פלוגי עושה בביתו כל תועבה, בולע חיל זר
ישליך שקצים על אנשים אשר לא ידע שירת חולין ש
גמור, — בכל זאת במאמריו הוא איש מצניע לכת, ד
יקרה לו מגפשו, לפי דבריו, יקדיש כשרונותיו ועמלו
ידרוש זאת ממנו. לכן יד הנזכרים והחנפים המיר על ה
בראותם תורת היהדות והיהודים יוצאת מפי
כאלה, אשר לא ידעו מימנם לשמאלם, אשר ידברו
דעת גם המה בעצמם מה שיהפצו, ואשר ידעו בתרמ
בדבריהם המלים: תורה ואמונה, ולהשליך שקצים
הקראים במצורתם, יהשבו כי המה באמת אנשים
והסופרים החיטים האלה יהרוטמו ויתגדלו בעיני הקור

V

אף לא לנצח הנבר יד השרלאטאניזם! לא
הצבועים לככות את תועבת לבם ואת נכליהם—בת
כי קמו אנשים אחרים, עזי פנים, אשר ישילו ספק
עצמם לטובת הכלל ובטרתת מהשבתם הרצויה. רבים
כי הכותבים עיד היהדות והיהודים צבועים גמור
טימינם לשמאלם, כי כל דבריהם מהכל ותהו ואך לסמא א
כונתם ולמען ימלאו כיסם זהב, — ובאמת ידיעתם כתפיו
אפילו בשפה שהם כותבים בה. הן אמנם עזי הפנים
אף ברוח אמיץ וחזק עומדים על שדה המלחמה, ל
דרבים, אשר יתמוללו על ראשם מבין מהנה החנפני
אהבתם להאמת והצדק יעמדו על נפשם ויולחמו ע
ויש תקוה כי הצעירים המעשים ירימו הגל הנצחון,
מתחכדים וצבועים...

כל זמן שהסופרים ידברו בלב ולב בספריהם,
בלבם ולעין. הרואים יתכנו במלית החנפים והצבועים
ישראל, כי דברים אשר אינם יוצאים מן הלב א

היובת על כל איש, אשר אהבת עמו מפעמת
ר הוזה משנתו ולעשותו מועיל לו ולאחרים. על
את בני הרור החדש למלאכה המחיה את
למען כל ירעבו ללחם ולא ישילו את עצמם על
. רב לנו להבעיר חשק בלבבות בני הנעורים
אלפי מגדלים הפורחים באויר; רב לנו להאמין
את העברים אל השלמות וכי בזה נעשה לנו שם
מאמינים אמונה שלמה, כי בלעדי שיריהם
גיותם אספה השמש נגהה וכל צבא השמים שנו
האלה לא נדבר דבר, כי קולנו יהיה כקול קורא
ג הסופרים, אשר כבר זרח עליהם אור קטן,
שון השף המקיף עליהם, כי בר ימהרן לכבות
לעשות גדולות ופלאות, הניק הוזה יוכל להתעורר
תצית בערמת האולת והיתה לבער, ואור חדש
, יש סופרים רבים אשר כבר נפקחו עיניהם
לפניהם, כי בכל ספריהם ומאמריהם לא הביאו
ללכת על דרכם זה, יוסיפו לתת לנו שירים
ורעות רוח; יען כי צרה עינם בבני הרור החדש,
לך אשר בכל פעולותיו נראה רוח חיים ומועיל -
לו להודות על האמת, ובכח אהבת עצמם הנקלה,
ללכת על דרכם. רבים נפלו במצורתם, אולם
ם דינו כי השרידים האלה לא ייעפו ולא ייגעו
ם כמודם, לא ישימו לב אל הקללות אשר יקללום
אות כי נוכח האמת דרכם, כי צדק אזור מתניהם
הכופרים - הזקנים והצעירים לא יתנו להם לב, -
יעשו היל . . .

כי שריל בחקירותיו של מה בכך לא הביא כל
אמריו להראות כשרונותיו וכל פעולותיו לא נחשבו
אשר יכל באמת לעשות בכשרונותיו הגדולות;
בה לענ ולהג כמים בדרשותיו וחקירותיו הנשתתות
ה שיאמרו, ואני לא אזו ממחשבותי ודעתי זאת,

רוח חיים*

ערך ספרו לעווינזאהן (ר"יב) בימים

I

ארון נכבד ׀ אל תקוה ממני מאמר גדול, אר
ר' יצחק בער לעווינזאהן וספריו בליטעראטור העברית
ענה אם הדבר הזה לפי כחתי וכשרונותי, — ובל
עמרי להקדיש את עצמי לדבר גדול ונכבד כזה אשר
נפש ושקידה עצומה בכל ספרי חכמת ישראל, ברצו
אקדיש לזה כחתי בימים יאתיו, אף לעת עתה הנ
ב כל ל על פעולות רי"ב לעווינזאהן וספריו, על ערכ
האחד המרחק על פני כלם, אשר מצאתי לנחוי
דבר בעתו.

אף טרם אבא לדברי על אודות ריב"ל וס
מבלי הגיד לך דברים אחרים על אודות מ"ע הכרמל
לקח לו מהלך חדש מראש צאתו לשנה הזאת,
יתר המ"ע העברים בשפת עבר.

והנה, ארזן—נכבד, אל תהיה עניו ביותר לר
על אודות מכתב עתך, — כי לפי דעתי, טוב לו
אחרים ולכתת במהלכו אשר סל לו מראש, מבלי התג
עזו רוח וכחות חדשים לעבור על שרה פעולותיו.
האחרים—מלקרא בנרון: עניו אני, קטן אני, שפ
בתהלות ותשבחות ולשבת בחבוק ידים, מבלי עש
זאת מי לא יודע, כי במקום ענותנותם של הענו
לבם ושם אהבת עצמם הנקלה! האנשים אשר ישפ

* הוצאת ה"ד נדפס "צהכרמל" תרמ"ז, ע"ה 24,
נוספות ושנויים,

ואף פעם אחת להגיד בריש גלי, כי עניו הוא,
המה הענוים האמתים, אשר לא ידברו מאומה
ערכם ומקשיבים לתהלות אחרים וישימו זאת אל
דבר יאמרו לא פעם ולא שתים לזרה לנו תהלות
יאמרו: "דברי הימים יביאו בהשבון מעשינו אם
ענין, עד מקום שיד הבקרת האמתית (sic) ושכל
עלה 37, הערת ה' צעדערבויס למאמר ה'
פה: "אודה עלי פשעי, שאין אנכי קשה עורף
מים פעלי ולא שגיתי וכו', כי אין אדם אשר לא
יגיע כפי ראה אלהים" (משפט שלום, בהקדמה):
"הן באמת לא מצאתי בו עון אשר חטא ביגיעי
בו" ויגיעי ואמת י (31) לעולם יעמדו והיה הדור
עלה ג'). עניו אחר, אשר הציב בראש ספרו
היום אלי אתה תן לי לב טוב רוח נמוכה
(גב), יאמר במקום אחר: "ד' נתן לי עין
כעין נבואה קטנה לידע ולהכיר מה שבלב
אחרים ושעה מועמת מספיקים לי להתחקות על
קשים להסתיר אותן מוולתן "הברנל 1864, עלה
ד' קם עניו אחר קרוש וגורא, הצדיק הגדול,
ישיא, אור עולם והדרו, יחיד בדורא, התנא
ישת שם תפארתו אדונינו מורינו ורבינו אברהם
לאבער זייע, אשר יאמר: "הנני מורא בקול
אשר בערי אמעריקא, מקצה ועד קצה, הן
פר אני תחת כפות רגלי רבינו הקדוש הוה, ופה
אלשון, כי ראוי הוא לאמר: כלכם מקוראי המניד
מניד הם, אף בלי כל ספק יש בזה סוד גדול...
יד, 1866 עלה 80); ופה בא החכם הגדול,
ים, הצדיק הנורא, השוחט הנפלא, יסוד עולם,
מיש החוק, אשר שמו הגדול והקדוש הולך מסוף
נגא ושחטנא אליעזר ליפמאן זילבערמאן זצוק"ל,
יתהלל עוד החכם בחכמתו הגדולה - ואל יתהלל
הלל עוד העשיר בעשרו, כיא בזאת יתהלל המתהלל
" (המניד 49, 1866), וזה הוא מפוזר גם אצל

העניו הגדול הזה. יכלתי להביא לך עניים כאלה חברים
וספיקו, —אולם אתה, ארון נכבד, הן ידעתיה, כי לא
לכן אל תירא לנפשך, אם אומר לך דברים טובים את
הכרמלי לשנה הזאת.

II

במחברתי "חקר-דבר" במשפטי עיד "הכרמל" א
ו דרך חדשה, לא שם לו למטרה איזה דעות ומחשבות
אשר אליהן יהיו כל היום, אף בלי חשבון יאסוף מן
הדברים האלה היו לפניך גם טרם נהפסה מחברתי, וא
או ואמרת לי: יוכל היות, כי לקחתי עלי עבודה
עבודת מוציא לאור, אשר יוכל היות שלא נבראתי
כי שגית במשפטך על כבודך ועצמך! הן אף הפחת
חיים, אשר לא היה בו מראש-ואשר זה היה כל
מעיקרו לטוב. זאת ידעתי תמיד, כי אם גם מכתב ע
לראשו "שלה אורך ואמתה המה ינחוני", כאשר עשה
והשלום אהבו" כאשר עשה "המגיד"; בכל זאת בלי ש
האמת והשלום היו תמיד נר לראשך. אף מהיתנו
ושלום, אם אין בהם רוח חיים, אם לא נראה לה
אמת ולהביא שלום במקום שאין שלום. הן אמת כי א
העברית יסודות (принципы) הרעיים, הררושים מאד
ונעורר עלינו חמת המהזיקים בישנות ונכעיס המרורים
את בשרם במי בצה ומרמנה-אף האומנם למען שלום
את פינו, מבלי להעיר ולעורר את הרור החדש, כי
אחרי כל עקבות הרור הישן? ... הן לא די עוד אם נודר
אף עלינו להביא אמת במקום שאין אמת. אם יבא רופ
נסתפק בזה שהרופא יודה כי החולה באמת חולה הו
כי יביא מזור ותעלה. כן הוא עם המיע! מכתב עתי אשר י
והשלום, מבלי הביא כל תועלת, טוב שלא נברא
מכתבי עתים כאלה, אשר תחת דגל האמת והשלום
האמת על פניה וועוררו מרנים בין הרור הישן והחדש ו
לגלות גם טפח אחד של אמת—לא נדבר מאומה. עוד הפעם א
שהאמת והשלום היו נר לראשך, אף הקוראים לא הרויו
הפעם, בעת אשר ראית ונוכחת, כי לא לנצח נמצא ישועתה א
ונודה על האמת כמו שהיא, מבלי הביא כל דבר בכור המי
עתך רוח חיים, החוקר ומביא כל דבר במשפט, מני א

מקום נאמן ב שרון, עד הלום הרהיקו כמעט
את הבקרת מעל גבולם. את המעות הזה ראית
אחד העמורים, אשר מכתב עתך נשען עליהם—
העברית, כי תפיה בה רוח חיים, רוח משפט
א רוח ההיים של הליטעראטור; היא המניעה
זה הלא היי העמים כלם. במחברתי, הקר—
ע, על אשר לא יקבלו במיע דברים הדרושים
וכדומה, והנה רחוק אני להאמין, כי דברי
ה, החסרון הזה נמנה במכתב עתך, ולפי ישמח
פועל—ואחת היא לי אם דברי עשו את הפעולה
בין כה נתענג על "המצפה", אשר יביא תחת
נים המתחדשים לבקרים, ומשפטך על כלם
הנוכר על יסודות חזקים, אשר יתאמהו רק
הן ישנם מבקרים, אשר בפלימת קולמס אחת
ספרים, כלם טובים וישרים, כלם מאירים
יאמר המבקר הגדול הי צעדערבוים; כועיל;
ת המחבר; השלישי—כל קורא יתמה על רוחב
תהום רבה; הרביעי—ידבר בשום שכל ובראיות
פליא; החמישי—כלא רגשות נעלות ומליצות
ול מחוכמות ומאירות; השביעי—שפת המחבר
נא על מתת די אשר נתנה לו ועל הריצותו
נות ומדעים וואם גם לא יבין הקורא, איך שפה
ריצות רבה לקנות שלימות (sic) בל שונות
שניתי מרברי המבקר הגדול הזה אף כקוצו של
(3) לא כן משפטיך, אדון נכבד, המה בנויים
טה רבה. ופיתוד ימשכו עליהם עינינו דבריקה
,"והמפתח", אשר שם באמת יצאת כאחד
בן את דעות הכמי עמנו מנקודת הראות של
ההשכלה בכל דור ודור. (לא ידענו מה היה
דת שני הספרים הנכבדים האלה, ויהתהיל

ההיים, אשר הפרת במיע, העיר גם את
אשר הביא לנו שירים אחדים לרוח ההיים,

הסתהקך כעת בין אחינו העבדים. שירידי האחרים
הואתו, כאבנים יקרות המה פריטעראמור העברית,
חיהודים, תכונותיהם ועלילותיהם; ופיהוד יכר ונפל
בקהרות הקטנות", אשר לא בא עוד ככשם הזה כמנ
כן בהרות הסאטורי המרחף עליו כן בסגנונו החדש
היקרים המסולאים בכל שורה ושורה. לו זכנו ה' גאו
אשר בלי ספק ישנם אתו, כי עתה היה שמו בקרב
תהלה חדשה: זה הוא נעקראסאוו העברי!

ומה אומר לך על דבר שני המאמרים
פאפירנא, והבקרת נאמנה? לפלוני, ידעיה העברית?
והלב—ומה שנוגע לידעיה העברי, אם גם כפי ה
הנאמן הזה עיניו על דרכי הבקרת החדשה, א
הספר ולא אל צורתו, כי לא יכרר וילבן לנו
ככל העמים וכל השונות בכלל ולהעבר
לרעיון ה' לעטערים היקר, אשר הלביש את יב
אשר באמת תואמים המה; לא שקל במאזני בינתו
הביא בספרים כאלה לבני עמנו הצעירים, ולרוב ש
בנקודות וכדומה, אשר אחת היא לנו אם מנוקד
באו ונהויק טובה גם להמבקר הנכבד הזה, אשר
כמו תלונתו על ה' לעטערים ואפי' אשר שניהם ה
ההעתקה, ובאמת במקומות רבים מאד (כאשר הרא
גם אתנו מופתים לרוב על זה) השחית ה' לעטע
בשיר גאמהע, ועוד דברים כאלה, אשר העיר עליה
ובכלל מי יתן ורפו מאמרים כאלה, כי המה יעיר
הצעירים את ההפץ להקוד ולדרוש, לחפוש ולשפוט
או שקר, טוב או רע, מועיל או משחת—ובזה
ומשורר ובכל יודע למשוך בשבט סופר.

עד כה הגיעו דברי אליך על אודות מהל
הקותי וחפץ לבבי, כי ילך עוד למעלה להשכיליגל
לתהלה ותפארת. עתה אשובה אל מטרת מאמרי
בימים האלה.

III

זה כעשר שנים, אשר כופרים, כדני ה
פשוט לקרא אל העברים, כי יתעוררו מתרדמתם
שנים, שלש דלהות בשפת עבר, והנה גם הוא

ק נרדם! הקיצה! קום לקראת מוצאי בקר! אל
הר משטמה להשכלה! ההשכלה לא תצור את
הנה, קבלה ודעת תואמים הנה! מה טוב פרי
מה רבה תועלתה! כל מוצאה מצא חיים! וכו'
ס שם לב להתבונן ולחקור אחרי הסבות העוצרות
א. לפי דעת המרמזים קולם כשו פרי, אף
כימה ישנאו את ההשכלה, יאמרו מות בה,
דרכי שאול ביתה ומובלת היא אל גיהנום ודראון
את המחלה שמו זה בכה וזה בכה למצא רפאות
כי ההשכלה לא תפר יראה, כי לא דרכי שאול
כי תביא רבבות דברים מועילים לצרכי החיים;
בקרנות ההשכלה למען יישב לכם, למען תהיו
תועאות ההשכלה! אף באמת כל האנשים ההם
שמצאו את המחלה, כן ברפאות תעלה, אשר

אשר לפי דעתנו, עולים המה במעלות ההשכלה
כל העמים אשר בקרבם הם יושבים-ואם נקה
ונערכם למספר בני העמים האחרים המטיפים
ירבו מהם. הן אמת הוא כי היהודים פרוסיא
לה לעומת אחיהם ביתר הארצות, מספר שותרי
גבר העברים שותרי דעת בנערמאניא וצרפת,
המקוף, אל תנאו החיים, אשר ליהודים פה
ובאמת כאשר החל האויר המקוף להתנועע,
העברים-אף מלבד כל אלה ננית גיב שהיהודים
בבה לא בזה שהעברים שונאים את ההשכלה,
ופי. בה; לא בשביל זה לא יבקשו העברים את
גדה סם המות, כובלת אל שאול
תפר מצות ד', תשחית נפש האדם וכדומה;
אוה יתירה, כי איננה סם של חיים,
כי לא תביא חיינצח כהאמונה, דא תזכה
לא תעלה את נפש האדם אל מדרגת נפשות

ס, כי אם נדבר פה מן העברים, כונתנו על
אדם כי באמת מות בהשכלה, או יחיד סגולה,

אשר כבר התנערו מעפר אולתם, והכלל הוא יקרא
ע"פ סבות שונות כמו אבדת ממשלת העברים
רבות כמה וכמה מאות שנה, רדיפות רבות על
נוראות, אשר נעשו למו מכל צד ואויב—ע"פ הסבות
העברים ברבות הימים להיירוה ולא היו בשר. בכל מע
בשבתם וקומם, בלכתם וצאתם נראה ההפך לחיות
הדבר הזה איננו זר ונפלא. ידוע כבר ומפורסם,
לבא על העולם, יביאו רגשות תוגה בלב ההמון
רעב כי יהיה פאריץ, שרפון, דבר, מגפה, הרג ואברך
מי חים, איש ולעפות אשר יריקו ההרים וכדומה, —אז
ויחשוב, כי שבט זעם המה המקרים האלה ליסר בה
הטאיתיהם. בעתות כאלה ימצאו אנשים, אשר לפי
הידועה לחטות לבב ההמון אליהם ולינק מהם את
במותיהם, או יכתבו ספרים רבים להשקיע את ה
עמוק, יבואו עליהם בענן כבד הרת חזיונים ואבני
למהר הטאת לא ידעו שחרה ולדתם פשע, אשר לא
בקרבים את הפץ החיים, יעשום לנפש בלי גו, לדונג
והפצם זה יצליח בידם, עד כי יקוץ העם בחייו,
ודהנאתו, אך ישב בדרד ודומם, כי נטל עליו...
כי מאשרי היהודים ומוריהם ועד הצדיקים בימים האלה
גם המה חברים לאנשי משהות כאלה, ההפצים
להנאת עצמם; זאת לא זאת! אך קרוב לאמת, כי
נבהלו מאימת המקרים הרעים אשר מצאו אותם, נס
בחיים, קראו לצום ולתפלה, ללמוד התורה וספרי
החיים ואל פעולות האדם—ובזה גמרו אמר להמית
למען יוכל לשאת ולסבול; אך יהיה איך שיהיה הע
בכל מרבית הספרים אשר נולדו על ברכי הליטעראטור
נראה אך את הרזה האחד וההפך האחד הזה, למה
לעולם הבא בשנות תראה רעה בעולם הזה. כל דלת
הנזירות הובילו אל המטרה הזאת להזכיר את האדם כ
כל רוחו ומחשבותיו, פעולותיו ועלילותיו, דרושים
העולם הבא. גם הפילוסופיא העברית בימים ההם, גם
ההוים בשאט נפש, ותקדיש כל כחותיה להביא את הא
לפי הבנתה, בעולם נעלה ונשגב מעולם הזה.

והזיק האחד, אשר התעורר עוד בלבנות הע
שארית אונים להכיר ערך יקרת האדם בחיים ההוים
כבו בלי המלה המוני ספרי מוסר, אשר נתרבו ונפרצו

יוכל קום; מתחתיו שאל ואבדון, תפתה ובור
 שוקו לנפש האדם על לא המס בכפו. על פיהם
 יב טוב, לשנות מימו, לשאוף רוח, לדבר,
 ניוו, רוחו, מחשבותיו ולבבו. המה עשו את
 יום, אשר קללת אלהים רובצת עליו, אשר הארסה
 ותו, אשר ינודו לו כל רואיו ואשר מראהו לזועה
 י מוסר, לא יוכל ללכת בקומה זקופה, אך ראשו
 בעיניו, אך ישום אותן בארץ; על כל מלה ומלה
 תירה, אלפי מלאכי משחה, מכאזבים קשים
 לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, יפרידו
 זובים. העברי, עיפ ספרי מוסר, לא יוכל להתענג
 ירעו לחברת מין האדם, לא יוכל לשמוח בפרי
 כי על כל זה יביא אלהים במשפט—ואת האלהים
 ו שוקק הוא לדמי האדם, כמו יתענג על מכאובים
 צוריו, כמו ברא את כל היקום ל כלותו ולהטביעו
 זבעה מדורי גיהנם פתוחים תמיד לבלוע כרגע את כל
 הזה; ספרי מוסר ימציאו להוטאים (מדומים) ההזורים
 ענויי האינקוויזיציאן לא נופלים מהם כמו למצא
 ולתת את בשרו לשניהם, להתגולל בתורף ערום
 לצום שמונים ימים ויותר, — בקיצור ספרי מוסר
 הזה ורא יתנו לו להתענג על נעימות החיים הישרות
 , אשר נתן אלהים לאדם בחיים חיתו. כל החפץ
 אחד מספרי המוסר—ויראה כי לא הגדנו אף
 , אשר הביאו עלינו. . . .

IV.

הספרים והרעות ההם היו אך תוצאות המקרים
 ישראל בימים ההם. ובאמת בעת אשר אכלו את
 הרגו ולא חמלו לאלפים זרבבות מהם, בעת אשר
 אז כמו הרועים וימיתו בקרבם את הפץ החיים,
 ויפיתו בקרבם תקוה לחיים נצחים, ובזה נתנו למנו
 ששם לעלות על המוקד, לשמור את מצות ד', —
 שלילה והפחד יתד במקום נאמן בלבנות בני ישראל

היונו בני ישראל גם היום בעת אשר חדלו הסביר
את העולם הזה אף לפרוודור המוליך להיום נצחיים, להיו
כיא על הדרכים המובילים אל החיים האם, המה תורה
וכדומה, והעולם הזה אינו כדאי לעבוד ולעמול בשבילו,
אחרי ההשקפה הזאת על החיים והיום, י

היחודי לא ישנא את ההשכלה, בכל זאת לא יעס
מובלת אך היו עולם הבא—לא כן עסק התורה, או א
הבין פתרון המלות—יזכו את האדם למלכות עמים
לפי מהשבתם. לכן משנה היתה אצל המשכילים, א
בין אהיהם, בהרעם בחצוצרות, כי ההשכלה תחיד
עמוקות מני תושף, כי תעש אלפי מכונות מועילות להאדם
מתים ירברו. להאשונה היה להם להפיה רוח חיים
להם, כי מטרת האדם גם להיות על פני האדמ
יחפשו העברים את ההשכלה בלי כל מעורר ומעורר. לא
כאשר יתוכחו אנשים משכילים עם אנשים פשוטים ויראי
על העליונה; יען מה? יען כי תשובה אתת להיראים
מה בכך, ישאל הירא, אם גלה קאלומפוס את אמ
בנה קופערניקוס שמת: התכונה החדשה? מה במ
את החוק הגדול, הוא כח המושף? מה בכך. א
את הכמת הרפוס? מה בכך אם המציאו הכמים את
טעלעגראף, מגדלים הפורחים באויר ועוד אלפי מכונ
החכמות והרתנגלות אל תתלואי הנפש? תנוכר להעלות
באקל, עם הצדיקים החסידים והישרים, אשר עובו אה
המתקנים את הנפש לחיות חיי נצה? איכ, אם נ
שרבות פעלו ועשו החכמים הרבים, אף פעולותיהם
יען כי המה אף עלי אדמות.

איכ אחת משתי אלה לעשות, לחכמים החפצים
או להפיה רוח חיים בלבבות עם העברים, אשר
ההשכלה והכרחה, או לשים מסוה הדושה על פני ד
בה זוכה והואה פני השכינה ועושים לו ז' חופות
הרבר האחרון אי אפשר, כי לא נוכל בשום אופן לא
עשתה רושם בפמליא של מעלה, וכן כל פרי הציווילי
היום הזה, הלא המה דברים, אשר בארץ יסודתם
האחת והישרה להפיה רוח חיים בלבב המון א
השמים שמים לד' והארץ נתן לבני האדם לעבדה
ותעודתו גם להיות עלי אדמות, לעשות טוב ותסד
למען עולם הבא—ובל זה לראות במזפתים נאמנים ב

רבים הרבים אשר יצאו מתחת ידי ריביל בקורות לשון
 כדומה ; אך נדבר ביחוד מספריו : תעודה בית
 "ורובבל". בכל הספרים הגדולים האלה יפוח לעוונותיהן
 רים, יראה להם במיפתים נאמנים, כי היינו לא צל
 לדאג להם ; אך מטרה ותעודה בפני עצמם. ריביל
 כי גם חכמינו חכמי התלמוד, העמודים אשר בית
 ועברו לצרף החיים ; לזאת אסף בחפניו כל המאמרים,
 אשר יראו ברור, כי דרושים אנתנו לחיות על
 ולא שימות בהם, חייב אדם ללמד את בנו אומנות,
 המעשה וכדומה. (עי' תעודה בישראל צד 159,
 אשר שם יראה לעוונותיהן מפי הוול, כי הקון הגוף
 הנפש). וביחוד יקר ונכבד עד מאד הספר "ורובבל"
 השכל ודעת, כי כל קורות הכמת ישראל ודתו על
 גם התלמוד מוכרח היה להיות בימים ההם לברר
 נב, כי חיי היהודים בימים ההם הוציאו את התלמוד
 לאמונה ודת בני פרושים, אי אפשר לספר ודעות
 העת המבלה כל, השנה תמיד את דעות האנשים,
 ומרים בראש כל עם ועם לעשות תקונים חדשים לפי
 החיים, הדרושים חדשות. ככה עשו באמת חכמי
 רבינא ורב אשי את התלמוד, כי עתה נאסף בימים
 יש לנו רבבות ספרים אחרי התלמוד, אשר בשם
 גם המה הוסיפו דברים רבים וחרשו לפי העת והתנאים
 פארו, כי שומרים המה תורת משה בכל דקדוקה
 ד, אך באמת גם להם תלמוד גדול ורחב ידים, אף
 עליהם. והתקירה והדרישה בשמה החדשה הזאת עשה
 וזאת אמונתו וקבלתו — וזוה היא באמת הראשון בכל חכמי
 אליו, ובצדק נוכל לכנהו בשם "מאיר עיני העם".
 בראשית מאמרי, שאין את נפשי לתת פה משפט
 הגדול הזה, אשר דרוש לזה עיון רב וספר גדול חכמות
 העיר על שלשה דברים : (א) כי התכמים החפצים
 היהודים, אף אז יעשו פרי, אם ילכו בעקבות ריביל,
 ימים בלבבם, ובהשיגם המטרה הזאת, אז יבקשו
 השכלה בלי כל מעיר ומעורר, כי כחות החיים לא

יתנולחם מרגוע או ויניעום ללמוד ולעשות... (ב)
ריביל על הרוח התיים המרתף על כל ספריו
"מפיצי השכלה", כי אם תהפוך באמת לאמת את
או איך לך דבר טוב מזה, כמו הרחבת ספרי לעו
לך דרך קרובה ופשוטה להפיץ דעת בין המון היה
בבתי מדרשים וישיבות, כמו ספרי ריביל. הן לא
במשפט את כל מפעלות החברה הנכבדה, אך אק
אף על דבר "הקהלת", אשר תוציא החברה, כי
הזאת, אשר יוכלו ספרי לעווינזאהן להביא. אודר
הזה טוב ומועיל באיזה אופנים, אף אינו כי אם כ
לחיות בלעדס ואשר ימתקן אף להיך אחרים, המ
אין כל זכות לתת מעדנים וממתקים לאחרים, בעת
ספרי לעווינזאהן המה לחם, אשר עליו יהיה העם, לא
ובפרט כאלה אשר נקדשו ל"קהלת" המה אף ליהידי
אוכל לאמר בפה מלא, כי לעיך יתרון לספרי לעווי
הטבע וקורות העולם, אשר החברה תשחד מכהה
מוטלת, לפי דעתי, על החברה הנכבדה להוציא כ
לעווינזאהן, אשר ישנם בדפוס ואשר לא ראו עוד א
עם בישיבות ובבתי מדרשים בתנם, וגם לאחרים ל
תפיץ באמת השכלה בין העברים ברוסיא, אשר זה כל
תצב החברה בזה מצבת עולם להחכם הגדול הזה, א
לא מש מאהל התורה והעבודה, עמל ועשה הרבה
אשר כל ימיו היו מצוקים ומכאובים, והוא באמת תל
בעמל נפשו ראה ושבע, וחפץ ד' בידו הצליח לה
חובה מוטלת עלינו לחלק לו ברבים שם תהלה ער
כמעט למות נפשו בעד דעותיו הנשגבות ובעד אמונ
לעשות כדבר הגדול הזה, מבלעדי החברה? ... זה
"המליץ" (עלה 29, תרכ"ז), כי ספרי לעווינזאהן מ
היורש לפדותם. ספרי לעווינזאהן שוכבים למעצבה,
ישר מחסרי לב יוצאים לאלפים ורבבות! ... גנז
עתיקים, הקרי מילים, הקירות ודרישות של הבל,
מאומה ואשר אף יוסיפו אשפתות זרמן על ערמת הה
יוצאים לרוב בימינו אלה, ומאספיהם הנכבדים
"חכמים כוללים" וכדומה,-- וספרי לעווינזאהן, אשר
מונחים בעבות, ואין הורש ואין מבקש אותם!
שומעות! .

I

כל דבר היוצא מתחת עמי יעיר עלי חמת המכוננים
 ל"שפוך עלי חרפות וגדופים כיד ד' הטובה עליהם. גם
 ד אף יצא יצא מבית הרפוס, והנה סבוני וגם סבבוני
 עלי זה בכה וזה בכה. השוחט מליק שמח על המקרה
 פכין שלו בתרפות וגדופים; הצבוע הנודע התקצף גם
 רות ורכילות, אשר אין להם כל שייכות עם המאמר
 מוריני ורבינו הסידא קדישא ופרישא כבוד קדושת שם
 התנפל על מאמרי הנזכר וכה דבריו הקדושים (המליץ).

ומול מיע "הכרמל" יאם זולת הסבה הזאת וכדי שלא
 מקבל מאמר המכונה "רוח הים" שכל רוח הים אין
 א ה ב ין כלל (sic) בעל המאמר מה הוא רוח החיים
 שים מאת כל תופש עט, והוא כאשר יאמר משל המוני:
 את קול הפעמון הנהו שומע

ל שיר ככזה איננו יודע.

מקום אחר להראות לו סכלותו ורברו חכמים בלשון

אם גם לא שמעה עוד אונף שירי הפעמון, בכל
 להאמין בדבריו רבינו הגדול והקדוש הזה, כי הפעמון
 איננו יודע לשיר כהפעמון לכן קבל ידידו המויל
 חיים, אף כדי שלא להוציא הנייר חלק,
 סכלות המה... אולם עפר אני תחת כפות רגלי
 לשאול אותו: מדוע לקח אף את מאמרי למשל ולא
 אין בכל "הכרמל" מאמר יותר נבער ממאמרי הרוח?

האומנם כל הסופרים הקטנים והגדולים בכל המציע יודע
דבריהם נחוצים, אף אנכי האומלל, אינני יודע לע
סכלות הזמה? ומה בכך אם לא זכיתי עוד לשיר
אדם זוכה לזה, ואף יחירי סגולה כמותו יוכלו לשיר
היא הסבה, כי דברי במאמרי סכלות המה?
אף אם נחפוץ נוכל להשיב על השאלות האלו
והקדוש לכף זכות. ידוע כבר ומפורסם שרבינו אמר
הוא תכלית שנאה לא לבד להתפאר בעצמו, אף
לספר בשבתו; בין כה אנכי, אשר כבוד רבי גד
ספרתי במאמרי הנזכר, כי רבינו הגדול ראה בתלמי
אמעריקא ועד קצהו - וכוונתי היתה רצויה לספר בשם
התקצף בי וענותותו של רבינו אביג קקלה את ה
ה' אביג בעצמו ידינני גם כן לכף זכות, כאשר דנו
'הכרמלי' ועדת הקוראים אבקש מצדי, שיאמרו בלי
מאמרי 'רוח היים', אף כדו שלא להוציא הנ
גם איזה דברים טובים, ולכן קבלו...

אף באמת ראוי לחוס על אבוד הזמן ולבלתי
כי מה מני יהלוק אם יבא אחד ממורדי אור, ולב
ויקפץ על דברי ויוציא מהם כלי הפין למעשה? מעו
מהשועלים הקטנים, אשר לא יבינו לחקר דברי, ו
כן דרכי מורדי אור להביט בעין משטמה ועברה ע
על צפונותיהם; כן דרכי השועלים הקטנים להרוץ לשו
על כל דבר העומד גבוה מעל רוח בינתם. - מורדי אור
וגדולתם; 'שועלים קטנים הם, לכן זה חלקם בחיים
ובראותם כי אזלת ידם, ירבו לעג ולהג כמים, ו
אנשים של צורה, אנשים שיש בהם דעת ושכל, אנ
אתי למשפט, אז אשמח מאד, - כי בין כה יתברר
והרושים להחיים.

על מאמרי 'רוח היים' העירו ג' שני סופרים
והשני החכם 'ידעיה העבריי', והנני בא להשיב לה
להם, כי שגו במחילת כבודם בדברים אחרים - וב
נכבדים, הראוים לתת להם לב.

II

ע"ד 'הקהלת' אשר תוציא החברה 'מפיצי
במאמרי 'רוח היים' כדברים האלה.
אקח לי דרשות לאמר על דבר 'הקהלת' א

ואשר ימתקו אף לחיך אחרים—ולנו אין כל זכות לתת
בעת אשר ההמון רעב ללחם... ספרי לעוינוואהן
יו יחיה העם, לא כן מאמרים בשפת רוסיא, ובפרט
ו להקהלת, המה אף ליחודי סגולה ובעד הרוסים.
מאנדעלקערן במאמרו "ארח חיים", כי אין נכונה
ממזקים יתרים לנו הקהלת, יאמר ה' מאנדעלקערן.
ממנו נאכל ונשבע אנתנו וכל בית ישראל כל ר?
אמר: כמו שמחוייבים אנחנו לרפאות משובת בני עמנו
תחיה על עצמות העברים היבשות, כן התוב עלינו
מאמרים, אשר יוכיחו כי לא כצעקתה הבאה על
ככה נוכל לקות, כי בימים יוצרו יפול הקיר והמיח
אדוני הארץ. ובדבר הקהלת, יסיים ה' מאנדעלקערן.
ד מאד, כאשר בררתי, ואינט כפרפראות לחכמה
בגופי הלכותיה וכלחם, אשר יהיה לא כלה לכר

דבריו נאמרו בהשכל ודעת, אף העיקר שכח, כי
אופן לזה שאמר, ולא דק בדברי במאמרי הנל,
בבורע שני דברים רחוקים זה מזה,—לכן אבאר את

...

רים ומאמרים כתובים בשפת רוסיא מעילים ודרושים מאד
אלה היא בזה: אי זה ספרים ואי זה מאמרים? מכתב
מת מעין חיים לבני ישראל, כי הוא נגע כמעט בכל
יה באמת איש הבינים בין העברים והרוסים. פעולת
וללבן את שאלת היהודים היתה עצומה מאד ונרגשת
במהלכו או ספרים אחרים ברוחו, יוכלו באמת להחשב
כל ונשבע; אולם ספרים ומאמרים בשפת רוסיא, אשר
עיני, אם גם המה מעילים וטובים, בכל זאת לא
ללחם לאכלה. תעודת הקהלת" איננה, לפי דעתנו,
נינינו ובין הרוסים, להאיר את עיני האחרונים, שגם
גם ספרותנו תכיל בקרבה דברים יקרי ערך וכדומה—אך
ודות אבן פנה לחכמת ישראל בשפת
ל זה כמעט כל המאמרים הנדפסים ואשר הוכנו לרפוס
ברון לישראל מארץ קרים" מאת הפראפעכאר תזואלסאהן;
העברים" מאת מונק, בהעתקת ה' הארקאווי; "עיד

משפטיו הרושע לפי דת משה ותלמודו, ביהוסם אל
 מרגלויות; "קורות המשל אצל העברים" מאת ה' ל. גא.
 לעינים, כי המאמרים האלה מיוחדים המה ליחודי
 אופן להיות לחם לאכלה לכל בית ישראל, ולא כ
 המבדיל בינינו ובין הרוסים. עוד הפעם אני אומר, כ
 מאד, כי הרעיון לירות אבן פנה לחכמת ישראל בשפת
 כל זה לא כהדת תחת לשוני גם במאמרי הנ"ל; אך
 דעתי, כולעת יעתה יש אתנו דברים הרבה יותר
 החברה הנכבדה תאחו בזה וגם מזה אל הנח את ידי
 ישר שבעתים; אולם אם אין לאל ידה לצאת ידי שניהם
 להמטרה הגדולה להפיה רוח חיים בלבבות המון
 הבכורה. ואת המטרה הגדולה הזאת נוכל להשיג על ידי
 כאשר ברתני במאמרי הנ"ל. ולו גם היה להקהלת
 השתתף והציון, גם אז לא יכלנו להקטין ערך ספר
 במהלכו העיוני והלמודי, אם גם טוב ומזעיל הוא בו
 איננו כי אם ממחקים יתרים לעומת ספרי לעיונינו
 יוכלו להעיר ולעורר לתהיה את המון העברים; ה
 בשנת נצח...

עתה אשובה אל המערה והמשיג השני, ו

III

עיד המאמר "בקרת נאמנה" מאת ידעיה הע
 חיים בדברים האלה:
 זמח שנוגע לידעיה העברי, אם גם כפי
 הנאמן הזה עיניו על דרכי הבקרת החדשה, אשר
 ולא אל צורתו, כי לא יברר וילבן את ערך ספר
 הלשונות בכלל ולהעברים בפרט; לא שם לב לרעיון
 הלביש את "פויסט" פאדרת "בן אבויה" אשר באמ
 פויסט האשכנזי; לא שקל במאזני ביתו את הת
 ספרים "ולא" ספרים "נדרפס" בטעות "בכרמל" כ
 ולרוב שם לב אך השגיאות בדקדוק; בכל זאת באו
 הוה אשר בדברים רבים הצדק אתו, כמו תלונתו על
 אשר שניהם הריעו בחצוצרות על יקרת ההעתקה
 במקומות רבים מאד השחיתו לעטמטעים את היופי
 על דברי האלה שאלני (השרון, 28, שנת
 בתומו: "מי היא הבקרת החדשה? ומי הולירה?

דה בימים האחרונים, בעת אשר דעות החדשות ועולם
החכמים החם. אך הלאה ישאלני ה' ידעיה העברי:
רבות יוצאות בכל לשון גם על צורת ספרים? על
דה, כי אין משגיחין בבקורות כאלה, אם גם יוצאות הן
אין מהחדשות. הן באמרי הבקרת החדשה לא
בזמן אך החדשה במבט על כל דבר. ופה
הסופרים ירוממו ויפארו את העת החדשה,
דבר, אשר נפגש בהעת החדשה הזאת טוב ומעיל
ודעים כי רבו כמו רבו הדברים הנבעים, אשר
ים, גם כמאה התשע עשרות הזאת, אשר היתה
ערים: עוד נוכל לאמר בפה מלא, כי רבו הדברים
(על הדברים הטובים גם כמאה התשע עשרות
נפאר בהעת החדשה, כי יש בה גם דברים טובים,
קרה זה ונפלא, כאשר היתה זאת בימים הראשונים'
רחוקת מאד...

ה' ידעיה העברי: הלא יקח קו המדה בידו וימור
על רעיון ספר בן אבות, יותר מעל צורתו. פה תמא
האמת ונגד עצמו. על רעיון ספר בן אבות, ר"ל
ימה, כאשר הורה הלאה בפה מלא, ונדבר עוד מזה.
אומר: הלא כבר אמרו חכמי הטבעים, כי צורה נשחתה
על זאת אלתיש לו באזנו, כי אין משגיחין כבר בחכמי
בר נמנו וגמרו, כי נפש האדם ותכונותיה הטובות או
האדם, ולהפך הצורה לא תעיר בשום אופן על הנפש.
הדברים קלי ערך. (אם גם המה צריכים למוד), ולא
העברי במשפט, אולם ממרתני בוכוחי זה לנגוע בשאלה
ימו אליה לב, ולבררה וללבנה.

ז"ס אמרתי: כי ה' ידעיה העברי לא יברר ולא ילבן
ל העמים ולכל הלשונות בכלל ולהעברים בפרט. על זה
דברים האלה:

חבי את ספר פויסט" בארני לבקר, אשר כבר בררו ולבנו
מי העמים בספריהם לעיני כל העמים וגם לעיני העברים,
ספר בן אבות, שהוא רק העתקתו בקרתי, ומה
ה (מפוזר גם אצל הכותב) יותר מערך הלשון והרעיון
יון יש למעתיק, לא ידענו, ולא של המהבר,

ואת אלה עשיתי למדוי.

אולם בזה לא נוכל בשום אופן להסבים עם דעתנו, על המבקרים לבקר גם בהעתקה אף ה' הלשון של המעתיק הוא דבר טפל. כשיראה ספר זה אז אם יהיה הספר הזה העתקה, או חדש באמת, א בראש הליטעראטור ומביטים בעין פקוחה על ספר הליטעראטור ההיא, ינתחו ויבררו את הספר הזה, והיה אז ומעילות, אז יעשו מהן מטעמים לה מון הקוראים לשבעה; אולם אם ימצאו בו דעות ישנות ונשחתות, להזהר מהם. ככה נעשה בליטעראטור הרוסית, ער מספרים גדולים ורהבים בכל ענפי הליטעראטור. לא ב יחודה על לשון מעתיקי מאקאליי, באקל, געהוויט אף כל אחד ואחד מהם ברר ולבן, לפי מבטו המיוחד החדשות, אשר הביאו הספרים הנעתקים להם, — וכן עם ועם עומד על מצב השכלה מיוחד; לא ראי הליטעראטור הליטעראטור הנערמאנית, לא ראי שתיהן כראי הליטעראטור הרוסית ולא ראי ארבע העברית! מה שמועיל וטוב לאחת, משחת ורע לשניה חדש לשניה — לכן יראו המבקרים בכל הליטעראטורן, לא את הנפסד ואת הנשחת. ואם בשפות העמים כך, במה ...!

IV

ליטעראטור העברית עניה עוד מאד בספרים יקר ונכבר כפויסט; לכן מחזה יקר הוא לראות את פועל עין כי ספר כזה יגלה לפני העברי עולם עיוני חדש, עיוני. פויסט" יכונה בצדק בשם "טראגעדיא-עולמית", האדם הפנימית, מלחמת האור עם החושך, הטוב עם הרצון עם הנמנע — והמלחמה הזאת איננה כנפש כללית, מלחמה מדור דור, ולא רבים יצאו בדגל ה"פויסט" איננו איש פרטי בן עם פרטי, אף איש עם העמים — כי פויסט הוא הוא המלחמה בין הכחות המתנגדים דבריאה, בין החיים הרוחנים והגשמיים, — ובהם אוו לש כאמור :

צווייא זעעלען וואהנען אף! אין מיניען
 דיא איינע ווילל זיך פאן דער אנדערן
 ואנשים בעלי שתי נפשוה כאלה ישנם בכל ע

ל את הרעיון מהצורה, וכי אצלם הצורה היא העיקר,
חבל כל העמים, וכל עם ועם יוכל להלביש את הרעיון
בעינו. כבר אמר וויקטאר הוגא, שהאנשים הגדולים
אשר על ברכיו נולדו; אך המה בני ת ב ל, בני
טאן אינם בני אנגליא לבד, אך בני כל העולם כלו.
אביר הכמי האשכנזים, ובפרט על ספרו "פויסט"
ספר עולמי, אשר בו נראה את מלחמת האדם האיומה
ם אותו. ואם פויסט הנהו חבל כל העמים, או יש להעברים
י הגערמאנים והעברים יש—למורת רוח סמאלענסקי—
השנים האלה יהיו בהיירוהיתר מכל העמים האחרים;
יש אין דער טהאט אויפפאללענר, וועלכע אינגע
ען ביידען פעלקערען דער זיטליכקייט, דען יודען
דיעזע וואהלפערוואנדשאפט ענטשטאנד ניכט אויף
עטווא דיא גראסע פאמיליען—הראניקדער יודען
גערמאנישען וועלט אלס ערציהונגס בוך דיענטע;
נד גערמאנען פאן פריה אן דיא אונערביטליכסטען
ד אלזא דיא נאטורליכע פונדעסגענאסען ווארען;
ן גרונד, אונד ביידע פאלקער זינד זיך אורשפרינגליך
ם עהעמאליגע פאלעסטינא פיר איין אריענטאלישעס
ע, וויא מאן דאס הייטיגע דייטשלאנד פיר דיא
ן ווארמעס, פיר דען מוטטערבאדען דעס
בורג דער ריינען גייסטהייט האלמען זאלמען. ובאמת
ם בקורות הפיליסופיא שבם אחד על העמים האחרים,
זאחרונים יצאו הגערמאנים מגבול חיי רוחם ויקבעו
לם המדעים הנסיונים. לו היו העברים בתנאי חיים
עו גם המה היל על שדה המדעים הנסיונים; אך תנאי
עד הלום היכלת לעמוד גיב בראש הידיעות החדשות
ב פויסט, ריל הרעיון הרצוף בקרבו, לא רחוק הוא
החדשות שימצאו בו העברים הפעלנה עליהם פעולה
הזאת ידועה ומפורסמת כבר אצל העברים, — לכן
מחזה יקר ונכבד.

הרחיק מעל העתקתו את האנשים אשר לא מלאו
מי ישמע לו? להפך הדרחקה הזאת תמשוך אליו
זוא באמת), כי שים גנבים ימתקו... איב מבקר

נאמן , אשר יראה זאת מראש , מחויב לברר וללבן בכלל ולהעבירים בפרט , למען יבינו הקוראים ול הגדולה שיביא ספר כזה . ולהצטרק בזה , כי ירד ויבנו את הין ערכו לעיני העמים ולעיני העברים זר מאד , כי כלום העתיק ה' לעמטערים את פיו לשון וספר ? ואם גם ה' לעמטערים יאמר בזאת , לו — ואחת היא לו , אם גם באמת היתה כונת ה' ולהראות רוב גדולתו במלאכת ההעתיקה , — המבקר בעצמו וישמח בראות את ס' פויסט . נעתק בשפת מוטל עליו לברר וללבן את דעותיו דמען יבינו . יודה אך על מלאכתו הגדולה . . . איב לא היה לה עגל על יפעת ההעתיקה , כי מאין כמה , כאש העלה (ללא צדק) לשמים שיאה — ולא לקבץ בחול י פאשר עשה ה' ידעיה העברו ; אך החובה היתה רתבה על ס' פויסט , אשר היה למו זר עד הלום העומדות ברומו של עולם העיוני והרוחני , כי לא

V

אך ה' ידעיה העברי מתאמץ להראות , יכן בהערותיו על מאמרי "רוח היים" , כי בן אב פויסט . יכן יצא זה לא כביר מאמר אהה בבקרת אשר גם הוא יאמר , כי פויסט וכן איב ו הריחוק . והנה לא אבאפה לסתור את כל מאמר לו כל יסוד , כי לא פה המקום , אך אראה בדבר "פויסט" .

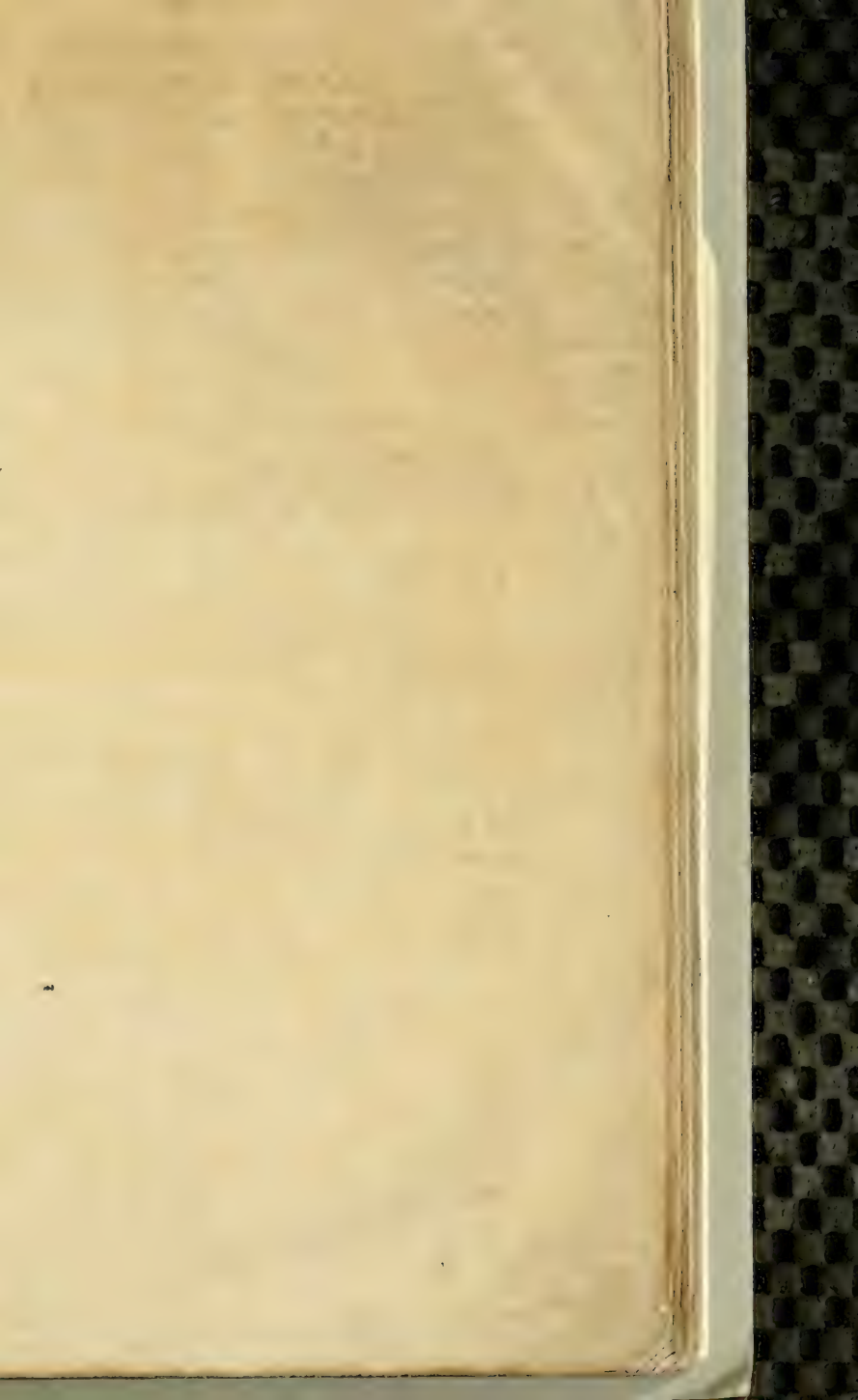
לפי דעת ה' סמאלענסקי , פויסט הולך מדרג מנאופים אל רצח ער אשר יסרתו רעתו בבוא ימ עוד הפץ : בחפצי התבל , אשר אז ירדה גויתו . ש היה לדראון עולם (בבקרת תהיה צד 6) , האגדר בחכמה , רק לבלי תור אחרי שרירות הלב , כי השכיל וגבר מאה בחכמתו ובכל זאת נפל פ פאה בלבו . (שם , 8) וכו' . אולם לפי דעתנו פויסט דחי , אך הנהו האיש , אשר מלחמת נפשו הפנימית ללכת מוהי אל דחי . פויסט איננו ש בט מוס החכמים אחרי שרירות לבם , אך הנהו תולד תוצאת המלחמה הנוראה אשר בקרבו . וגם בע

למשחק והוא בנד המלחמה האומה איש בקרבו
למארגאריטהא לא נאלחה ונמסאה היא אף
ת כי בכה והתחנן אליה להוציאה מבית האסורים
וקרושה - ואז היה מוכן לנתק את מוסרותיו עם
מדה, יען כי אהב אותה באמת. כן שקר הוא
הילד האזן ועול סי' להפק גאטעה יספר לנו
חד אחרי כן עם העלענא היפה פיה, ואחרי מותו
ללו את נפשו ממנו, ויחסה בסתר כנפש עליון
אשר נהפכה גיב למלאך. איכ פויסט איננו אות
איש אשר הות יתירה בוי איש אשר לא ישקוט
דבר, איש אשר לא יסתפק בהחיים התמידים,
יאה, לאתר את הקצוות ולעשות שלום בין שתי
תאש ולעשות מעשים זרים - אבל הוא לא ילך
תהתיה, ואם לא תמיד יצא מן המלחמה הנוראה
ונפשו תדרך עז. נקוה, כי כל קורא דברי

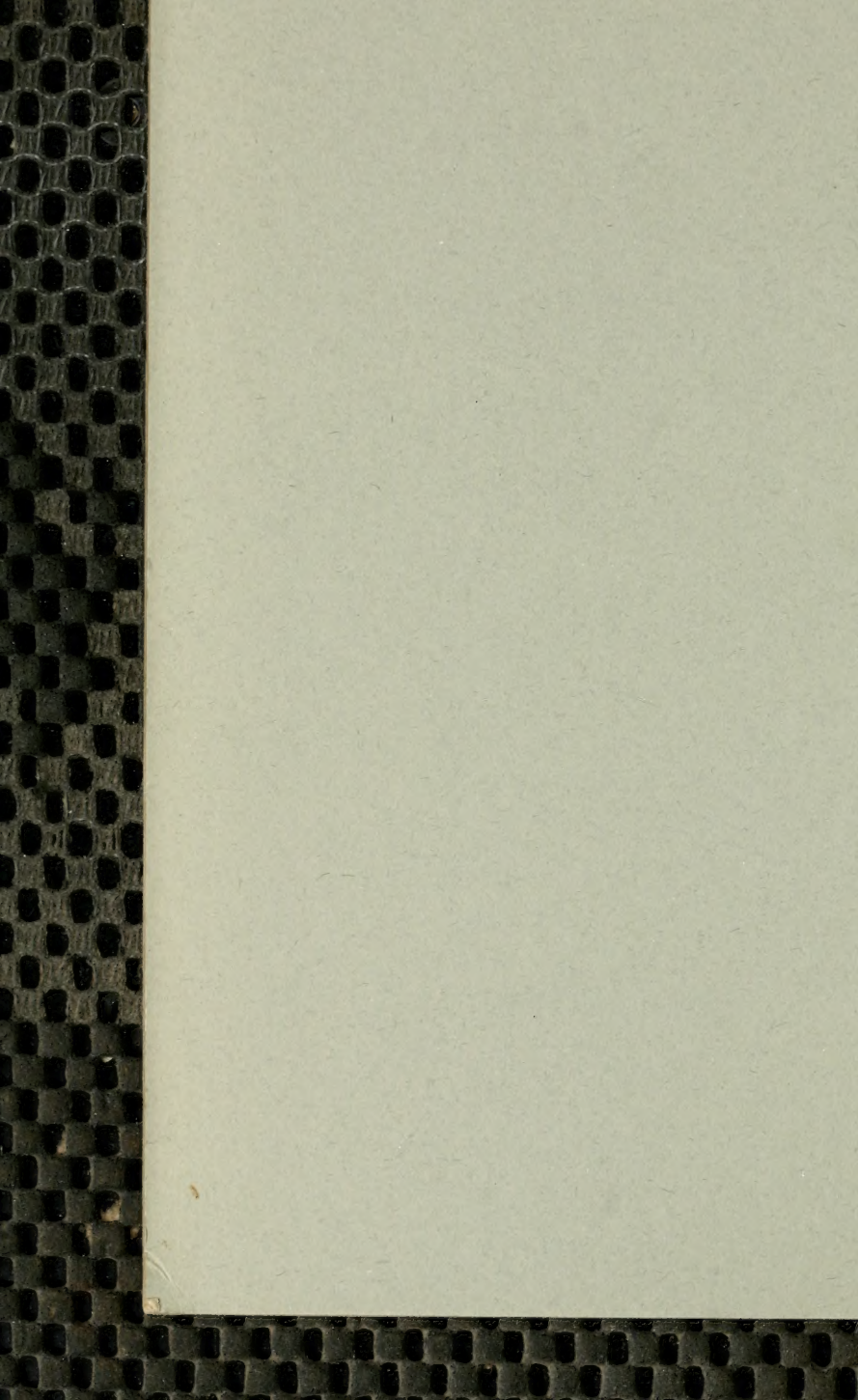
בבוייה! גם לו לא נהנה מלחמת נפשו הפנימית
והות הבריאה ונכשל ויצא לתרבות רעה, מנקורת
הן אם שונות מעט הצורות שנתלבשו בהן
יסט, - אף אין שמין לזה לב, כי העיקר הוא
טבנפש האדם - והמלחמה הזאת היתה בקרב
רות, בסבת מלחמת נפשו, ועשה מעשים זרים
ה מוסרות ההרגל מבלי הסתפק עוד בחוקים
ופנימיות של כל דבר. הויק האחד מהאור הגנוז.
נתן לו מנוח, ואז החלה מלחמת נפשו, ויהפך
חופש החל לפעם בקרבו, והבין כי לא הצורה
ל כל דבר, ובכל זאת רוח הספק לא הרף ממנו,
שמעתי מאחורי הפרגוד, שובו בנים שובבים חין
הילדים הקמנים בבית המדרש; איכ נראה שהוא
ה אומה היתה בקרבו ולא ידע אנה יפנה... אחרי
ות התורה, ובכל זאת נפשו לא ירדה שאולה עד
אף עלה אחרי כן משפל המדרגה, ותורתו רל:
כהו כל ימי חייו, עמדה בערו להעלתו משאול
עתה יראה כל איש, כי יש ויש לנו הרשות לתת

כפי בן אביו את הדעות והחקירות, אשר ע
 בדברים אחרים לא יעלו בד בכד, כמו ברר
 מקפידין על אנאבראניזמים קלים כאלה, בעו
 עמנו, ויותר אין אנהנו דורשים; ולפי דעתנו
 בהעתקתו גם את השנויים הקטנים שעשה, כי
 בקצה מאמרי הנני להעיר עוד על דבר
 כי נודד ערך: כי פויסט הוא בחלקו השני, וסי
 הראשון, ובוה יצטרק, כי לא הרחיב הדברים
 ותלונתו בצדק חוקק מאד על המעתיק והמהלל בל
 אולם בכל אלה, לפי דעתנו; הרבה רעיונות
 גם בחלק הראשון, וביחוד להעברים, אנ
 די וסרו להרחיב הדבור גם אודות החלק הרא
 רעיון פויסט.

Kovner, Abraham Uri
Tseror perahim